Paul Goma

PROFIL (a cincea variantă: 25 martie 2001)

UNU

OCTOMBRIE

2 Octombrie 2000

Totul a început cu un telefon de la Catherine.

M-am smuls, lăsând o parte din rădăcini, dar.

Acum, după mult mult timp de la acel telefon pot să mă odihnesc. Chiar să mă adun; să recapitulez.

Cea mai bună terapie: scrii pe hârtie cum te-au durut pe tine la inimă rădăcinile smuls-rupte. Şi nu te mai dor chiar atât de foarte tare.

Am fost tentat să încep aşa: „Eram sigur că…" – apoi să continui a-mi arăta muşchii solitudinii. Ai solitantudinii. Ai solo.

Şi nu eram sigur de nimic. Nu întrevedeam ce va fi peste apă, dincolo de linia marcând graniţa dintre literatură – fie ea realistă – şi realitate (fie aceea şi literaturizată).

Când n-ai încotro, te azvârli în naraţiune. Ca-ntr-o Dunăre-Dunăre, în februarie. Nu-ţi place să începi cu începutul, îţi place să începi cu, de pildă, sfârşitul, apoi s-o mai rotunjeşti preţ de o parantează-două-trei-patru şi abia când cititorul este gata obosit, sătul de amânare – atunci să te porneşti pe povestire.

Aşa am făcut şi acum. Apoi am refăcut – deci, ca niciodată, n-o mai târcolesc, o intru dintr-una:

Era dimineaţă, devreme. A sunat telefonul.

O voce cunoscută mi-a pătruns în măduva urechii sufletului, şi-a depus oul: mi-a implântat un nume: Catherine.

Mi-a comunicat că ea este Catherine; apoi m-a întrebat dacă e posibil una ca asta: să o fi uitat eu pe Catherine?

M-am scăzut mental, n-am răspuns – ce să-i fi: nu numai că n-o uitasem (pe Catherine?), dar mi-o crescusem, în lipsă. Am tăcut, mai departe.

Atunci Catherine a chicotit, şi a adăugat: numele ei

de fată este… – a rostit un nume de familie basc, inconfundabil. Inuitabil. Şi că să ne întâlnim – imediat, fiindcă ea are mare nevoie de mine – şi iar a chicotit.

Înţeleg acum: nu exista nicio linie, niciun şanţ, nicio frontieră între lumea scrisă şi cea nescrisă, doar ţeava privirii mele, căutând-o; nicio deosebire dintre ficţie şi infanterie, nicio contradicţie de esenţă între mine şi ea. Şi ele. Şi elea. Înţeleg şi înţeleg că dacă atunci nu a fost prea târziu ca să mă opresc, acum e prea târziu ca să dau înapoi. Din nimic nu mai poţi da-înapoi – nici măcar din dat-înapoi. Iar dacă m-am oprit din mers-înainte nu înseamnă că pot face cale-ntoarsă, că pot şterge tabla cu buretele, că mă pot pregăti pentru altă poveste a vieţii trăită cu creta.

Deci, totul a început.

Vezi? Cât de greu mi-e să intru direct în naraţiune; în naraţionare? De aceea mă voi fi protejând prin evitare. Prin amânare – cunosc metoda; am mai practicat-o, cu oarecarea îndemânare, în Gherla. Să fie întrebat Ţepeneag: el m-a lăudat pe undeva, într-o cronică parcă, n-o am, el mi-a povestit-o – când a apărut Gherla, la Gallimard (în 1976) eu mă aflam în România. Nici el nu mai avea cronica aceea, el nu păstrează hârtii de-ale altora, nici ale lui despre alţii, în care a scris de-bine. Le aruncă. Păstrează scrisorile adresate lui. Pe acelea le publică după 30 ani, prezentate apoi comentate în cel mai pur stil coniric.

Dar parcă pornisem de-a dreptul…

Cu Dumnezeu înainte – re-pornesc.

Aşadar, totul a început cu telefonul prin care mă anunţa că are nevoie de mine. Mare de tot nevoia. Poţi rezista când cineva îţi spune că are nevoie de ajutor? Mai ales când cineva e o ea? A început deci.

Totul a început cuprinîn-la Catherine.

A început. De parcă ar mai avea importanţă, aici, cum-ul, odată ce s-a clintit din loc. Nu are şi are: o carte bine pornită are mari şanse să binecontinue (ce iese: om muri şi om vedea), însă nu poţi scrie o carte dacă nu ai

început-o de unde trebuie începută, dacă nu ai pătruns în ea pe-aici, prin orificiul acesta, dacă nu te-ai introdus prin gaura aceasta, vârât în gura de-aici, intrat prin poarta asta, strecurat prin uşa aşteptând să fie dezîncuiată – cu cheia cea bună, adevărata, unica.

Ar fi singura apropiere de muzică. Nu de oricare, numai de cea populară şi de jazz. Acolo muzicanţii înainte de a concerta (nu strigau lăutarii ţigani din Codlea: „Noi's tem clasă concertoare!"?) încearcă, îşi sună o vreme, nu tonalitatea în special, ci tonul (în general) în care va fi prezentată întâia melodie – şi a doua şi a cincisprezecea, din acea zi. Spre deosebire de formaţiile de cameră şi simfonice unde, înainte de concert, interpreţii îşi acordă şi îşi încălzesc instrumentele – atât, nu au nevoie să caute, să caute, până să găsească locul, locşorul, cuibul, să se cuibuşească în el: au partiturile pe care cei mai mulţi le ştiu pe de rost. Şi care pentru mulţi dintre ei ţin loc de muzică. Te întrebi dacă nu aveau dreptate concertorii din Codlea.

Ca să mă abată de la Altfel nu mai ajung să ies din paranteze-n paranteze-n parantează.

Azi sunt copios confuz – mai ales că astă-noapte, la orele două, am împlinit 65 ani, însă mâine am să (-mi) revin. Şi chiar de n-am să izbutesc să construiesc o succesiune de întâmplări, măcar am să încerc să fac mormanul de fapte şi de stări accesibil celui care ar avea ideea trăsnită de a succesiona simultanul (cine are urechi de auzit să pipăie; şi să urleze).

Când a început? Adevăratul început va fi început atunci când Catherine a început. A fi-fire. Atunci când Catherine a. Nu un adevărat (sau: un prim – şi nu o Catherine) început – deşi acela poate fi socotit unul dintre începuturile începutului.

Oricum, în timpul continuării am simţit că Nu: am ştiut, simţirea e încă nesigură, în faza căutării, a pipăirii, pe când ştiutul este!

Se vede că nu eram în carte – sigur nu eram în: fie că nu intrasem încă-n ea, fie că abia pătrunsesem şi

rămăsesem în prag.

Şi s-a arătat – la telefon – Catherine. Şi-a trimis glasul ca o trompă pe dinlăuntrul găurii de macaroană a firului telefonului (şi ce dacă ea îmi vorba printr-un portabil? – eu mi-o simţeam printr-al meu, cel fix şi steag). Şi m-a smuls din cuib.

Ziceam că în timp ce continuam, am simţit, am.

Nu e cel mai potrivit zis: am simţit, am mai spus. Simţitul s-a manifestat după, sensibil mai târziu, când îl căutam, îl hăituiam, îl vânam – şi îl găseam, cum altfel? Atunci, la acel început mai aproape ar fi: am ştiut.

Când îl căutam, îl hăituiam, îl vânam – de pe loc. Îmi trimiteam ochiul prin gaura glasului ei venit în sens invers. Cam cum îmi închipui eu o tentaculă ghidată prin laser, cam ca o boambă din acelea.

Cam oarecumva aproximativ aşa.

Ziceam că îmi telefonase un glas şi glasul era Catherine. În carne şi oase, cum se spune, inexact. Mai puţin inexact ar fi: ea întreagă, în sunete şi-n odori. Glasul ei. îl ştiam: am ieşit din carte, am luat-o la dreapta, am apucat-o iar la dreapta. După aceea la stânga; şi iar la

\ V!

dreapta – m-am oprit. Mă opresc. îl ştiu. îl simt cum mă simte. Ne întresimţim.

Şi gata.

Bine, nu e gata: între ieşire şi găsire treceau două-trei-cinci unităţi. Oricum, nu mai mult de cinci, ba o dată epopeea a scăzut, s-a micit, s-a chircit, a devenit un oarecare scheci, schiţă, rezumat: cale de niciuna întreagă. Dar tot pe loc stăteam şi vânam şi nici măcar nu eram sub hipnoză. Oricum, nu cred să fi fost.

Deci, totul a început... A început cu telefonul dinspre Catherine, deşi nu sunt sigur că în legătură cu telefonul pe care mi l-a dat ea mie se poate spune că venea dinspre – mai degrabă: din Catherine). Era un telefon cu totul şi cu totul special. Vreau să spun mesajul ei, prin fir, mai degrabă odoriferă decât (doar) sonoriza.

Şi despre San-Antonio – ce plăcere mi-ar fi, însă lui,

dac-ar mai trăi, nu i-ar părea bine să fie pun pe prima coloană iar pe a doua: Frédéric Dard.

De la primul am învăţat franţuzeşte – şi de la *Le Canard* am învăţat franţuzeşte – dar de la Céline! Ce franţuzască am învăţat de la Céline! Şi sigur: de la San-A. am învăţat cum se liubeşte o limbă, cum se trânteşte în iarbă ori pe podea, cum anume o maltratariseşti cu drag, pe toate părţ, pentru ca ei, masochistă de nevindecat, să-i paie bine.

Iar eu să prosper. Fiindcă am învăţat româneşte de la nişte franţuji. Vorba vine, am învăţat şi de la ei un anume fel de a frământa o limbă şi a o turna în alte tipare.

Începutul cel deformă a fost acesta – reîncep:

Într-o dimineaţă, devreme, a sunat telefonul.

O voce cunoscută mi-a pătruns în măduva urechii sufletului, şi-a depus oul: mi-a împlântat un nume: Catherine.

Rezum: mi-a comunicat că ea este Catherine; apoi m-a întrebat dacă e posibil una ca asta: să o fi uitat eu pe Catherine?

M-am scăzut mental, n-am răspuns – ce: nu numai că n-o uitasem (pe Catherine?), dar mi-o crescusem, în lipsă. Am tăcut, mai departe.

Atunci Catherine a chicotit, şi a adăugat: numele ei de fată este. – a rostit un nume de familie basc, inconfundabil. Inuitabil.

Ziceam că o recunoscusem pe Catherine. E bine să respun: la telefon. Mai trebuie să adaug: mi-ar fi părut bine ca ea să fie – şi nu doar la telefon. Ar fi putut părea că ea este, numai că din partea ceastălaltă a telefonului e greu să fii sigur. Şi e imprudent să juri pe urechea ta. Am ureche muzicală, însă organul meu de căpătâi: nasul.

Or la telefon nu se (prea) vorbeşte cu nasul, chiar dacă eu adulmec respiraţia celei de la capătul firului. Aşa că nu am zis da. Nici nu. Am făcut pe cel căruia doar de alaltăieri Catherine îi ne-telefonase: trei exclamaţii, trei întrebări care nu aşteptau răspuns.

Catherinei îi spuneam, pentru a-i mei (cercul familiei)

şi pentru românii din cercul nostru: „Basca”. Fiindcă, pe lângă numele cu aceeaşi trimitere, umbla pe cap cu o chestie flască (rimă, în moldovalahă, cu /o/ bască), acoperemânt de cap numit în franţuzeşte – uimitor pentru români! nu?: beret (basque) … Catherine era pariziancă, însă cum bunicii i se mutaseră demult la Ustaritz, lângă Biarritz, îşi luase numele de baricade de la cel al localităţii. Astfel maoista, troţchista, apoi cheguevarista, apoi fidelcastrista, apoi enverhodjista, apoi allendista – dar mereea anarhistă – militase la-foarte-stânga.

Până în februarie 1977. Atunci Charta 77 o răsturnase, o răsucise dimpotrivă. Fata devenise, ca cei mai mulţi dintre extremiştii de stânga, feroce anticomunistă. Însă oarecum altfel decât anarhiştii occidentali, mai degrabă ca tata, cel care vedea în toate nenorocirile, în toate catastrofele, chiar cele vădit naturale, mâna Moscovei (şi câtă dreptate avea!). Charta 77 o orientase pe Catherine, ciudat, nu către Praga, ci mult mai înspre sud-est: Bucureşti. Devenise peste noapte românistă înflăcărată (bănuiesc motivul: tot atunci îl descoperise pe adevăratul Ionesco, până mai ieri, în ochii ei, fascist fioros, un fel de Dracula cu cască nemţească şi cu baionetă între dinţi). În 20 noiembrie 1977, când am ajuns în Franţa, pe aeroport, printre cunoscuţi se agita fără contenire o necunoscută, un fel de tânără femeie, înveşmântată într-un fel de rochie lungă-lungă, după toate semnele, de căpătat, cu foste flori şi amintiri de dantelă, precum şi o pereche de tenişi (nu bascheţi) de o culoare mai mult decât nehotărâtă. Pe cap: chestia aceea din lână croşetată, cafenie – flască, plască, blască – acoperindu-i obrazul, atingându-i umerii.

Şi ochii! Doamne, ce nedreptate: Catherine, atât de frumoasă pe la suflet, atât de nefrumoasă pe la ochi.

Catherine se agitase frenetic – mi se povestise – de la bun început, din februarie 77. În casa ei se redactaseră multe dintre textele apelurilor pentru liberarea noastră, a celor arestaţi în România, acolo se puseseră la cale manevrele, se stabiliseră strategiile ce urmau a fi aplicate

în manifestaţiile viitoare. Acolo se hotărâse – cu unanimitate de voturi – chiar şi planul de a ataca ambasada RSR cu ajutorul unui camion colector de gunoaie.

Din primele clipe, de pe aeroport, deşi năucit de drogurile pe care mi le administraseră securiştii în timpul detenţiei, la Bucureşti, deşi zăpăcit de multa-lume (sau tocmai din aceste pricini?), intuisem: pe sub rochia de stambă veştedă nu mai exista nimic.

Şi simţisem: adia a cozonac bun. Vreau să spun: amirosea fără oprelişte. Fiindcă pe sub rochie nu avea nici mănuşă nici botniţă. Curent se spune: nimic-nimic. În fine: doar aerul lui Dumnezeu, cel care alcătuia întâia piele a Evei, în Rai.

Vorbesc de nimicul veşmintelor dedesubtice, nu de altceva, de esenţial. O oră mai târziu, în casa Mariei Brătianu – unde aveam să rămânem două săptămâni – am mai făcut un pas pe calea cunoaşterii: de-acum aş fi jurat că rochia aceea urâtă, aproape respingătoare avea unicul rol de a ascunde comoara – nu una atâta câtă să-ncapă în palma mea – bine: în amândouă – ci o-una cam de un metru şi jumătate, prevăzută cu miraculoase rotunditătţi – de la gâtul până la gleznele purtătoarei. Şi care acum trimitea aţe de prună afumată. Ba chiar de şuncă afumată; ba: de şuncă şi de prune – afumate împreună.

Prin 1980 – mai degrabă 81 – ne-a invitat la Ustaritz, la bunici. Au fost unsprezece zile minunate – din păcate numai atât, deşi ne aşezasem pe patru săptămâni, iar eu nu-mi mai puteam dezlipi ochiul de rochia ei, la mijloc.

Din cauza mea.

Atunci, la Ustaritz, Ana Maria a zis că nu din pricina mea, ci din a ei. Ea insistase.

Eu am zis că nu zic nimic – că am tot zis.

Atunci, la Ustaritz, Ana Maria zicea că nu din pricina mea, ci din a ei: doar ea insistase;

Catherine îşi făcea reproşuri: dacă nu mi-ar fi spus ce se petrecuse în sat (aşa-i zicea ea orăşelului), am fi rămas încă o săptămână-două, mai ales că băiatul nostru legase

prietenii trainice (ca la şase-şapte ani) cu puii de basc (a).

Eu nu-mi făceam reproşuri şi nu mă lăudam (în gând). La dreptul vorbind, uitasem fulgerător ceea ce mi se întâmplase mie în raport cu alţii, rămânându-mi doar ce ţinea de acei alţii. Eu rămăsesem înfipt în ea prin ochiul-trompă.

Pesemne că ceea ce mi se întâmplase (mie) nu-mi aparţinea.

Priveam prin Catherine ca printr-o ţeavă. Prin care se prelingea abur de măslină neagră.

Prin 1984 Catherine a dispărut – umbla vorba că ar ar fi cerut să fie numită medic în Teritoriile de Peste Mări: în Noua Caledonie? în Guyana? în Réunion? Mi-a plecat, fără un cuvânt, târând după ea şi ochiu-mi. Cu care o tot ţintisem. Prin stambă.

Şi iat-o, după şaisprezece ani, că re-apare.

La telefon. Glasul era al ei – după două trei cuvinte rostite, mi l-am adus: el era. Al ei.

În drum spre locul de întâlnire, cafeneaua La Vielleuse, cea de lângă metroul Belleville, am recapitulat: la telefon, ea întrebase: de ce lângă staţia de metro (să ne întâlnim)? însă eu, simţindu-mi ochiul umflându-se ca pe timpurile de glorii, îi explicasem mitraliat ce minunat loc de întâlnire este Vielleusa (în care, în cinci ani, intrasem de două ori, o dată pentru a cere o informaţie…).

În drum spre cafenea mă întrebam, mai degrabă amuzat:

Cum va fi arătând Catherine?

Ce întrebare! Tot aşa; aşa, toată: şleampătă, osoasă, îmbascoasă pe dinafară – unsă cu mir ungător pe la din lăuntră. Şi cu nimica-totul pe sub rochie. Aproape sigur că nu cu aceiaşi tenişi încălţată. Astfel întrevăzând-o, mă şi supra/vedeam cum o pup eu cu drag, pe partea ei de sus – în virtutea aducerilor aminte – şi cum absorb, sug, înghit sucul ei cel tămâiosnic urcat de la mijloc – ah, nu mă mai atinsesem de ea de o eternitate de peste şaisprezece ani.

În drum spre cafenea, mă întrebam, serios:

Cum am să dau de Catherine, în cafenea? A-ha, ca de

obicei: din uşă îmi trimit privirea, s-o caute prin toate colţurile, s-o dibuie, să puie mâna pe ea, astfel că după ce păşesc pragul, să mâniept drept în è. Ba nu: încă de la colţul străzii Lemon trimit înainte heraldul: în timp ce el o caută pre dânsa prin local, eu mă prefac a-mi căuta, învârtindu-mă în loc, ţigările şi bricheta – negăsibile de unsprezece ani; de când nu mai beau tutun.

Şi dacă am să constat că, de astă dată – doar au trecut atâţia ani, atâţia ani – Catherine a început a purta, pe sub rochie, inutilităţuri? Ba y!

chiar interzicătoare? înseamnă că nu mai este ea, că a fost schimbată cu alta.

Am ajuns la cafenea, am intrat, am privit – era puţină lume, nu risca să se piardă în masele largi de bellevillioţi consumatori de pahare cu apă, eventual de câte o cafea mică. Nu i-am văzut basca, nu i-am întâlnit ochii (cei care nu se văd şi care nu se uită – fiindcă nu se schimbă). Tenişii poate, dar nici chiar eu nu văd prin blaturile meselor.

Am dat să ies, să o aştept afară, pe trotuar (niciodată nu am suportat să aştept pe cineva într-o cafenea, consumând).

Am ajuns la cafenea, am intrat, am privit – era puţină lume, nu risca să se piardă printre clienţi.

Am dat să ies, să o aştept afară, pe trotuar.

În uşă am dat piept în piept cu o doamnă. Nespus de elegantă pentru cartierul nostru. Foarte (discret-distins) parfumată, bine sub toate raporturile şi excesiv de bine în raport cu al nostru cartier.

Doamna mi-a comunicat că ei îi pare foarte bine că mă cunoaşte. Că ea găseşte că nu m-am schimbat deloc. Şi că.

Şi că ea are trei copii.

Şi că să-i spun: Valérie – că aşa să-i spun.

M-a îmbrăţişat. M-a sărutat de trei ori pe obraz.

Nu era Catherine: nu mirosea catherinic. Sau era ea, însă cu botniţă – de aceea nu ajungea până la mine fumul de tămâie.

Am început să zâmbesc, desigur, tâmp, ca să nu spun ceea ce, oricum, nu gândeam. Mă aflam în pielea lui Leonida Mămăligă cel care, căutându-şi soţia plecată mai devreme la teatru, ajunsese în sală pe întuneric şi, nemaigăsind loc decât undeva în faţă, unde se vedea un singur scaun, se dusese la el, se aşezase pe acela. Astfel asistase la spectacol şi în acelaşi timp jucase în piesa de teatru (adevărat: un rol mut) – de pe scenă.

Fosta Catherine, actuala Valérie m-a întrebat de ce râd, să-i spun, să râdă şi ea. Am făcut din mână un semn care ar fi vrut să o asigure că o să-i spun eu cândva, avem tot timpul – acum, că ne reîntâlnisem.

Ne-am aşezat la o masă. În aşteptarea cafelelor ea vorbea, vorbea, vorbea. N-o puteam urmări. Folosea o limbă de nepătruns – deşi, când ajungeau la urechea mea sonurile arătau deja-auzite. Nu era glasul

Catherinei – pe care îl auzisem la telefon, în urmă cu un sfert de oră. A-ha: cine îşi schimbă numele – fie şi doar prenumele – îşi schimbă şi vocea. Bine, glasul prin telefon se fatal, deformează, însă, la telefon i-l recunoscusem. Şi nu-l regăseam pe viu. Nici pe el şi nici ochii. Sub Valérie, Catherine căpătase ochi, dacă nu frumoşi, atunci normali: netulburi, neveştezi. O fi purtând lentile de contact, colorate – acestea de acum fiind maronii.

Răbdător, o pândeam cu trompa la dunga mesei. Poate-poate, nu se poate să nu se mai opoată – dacă e Catherine.

Şi nu. Nu venea nimic. Nici măcar o altă odoare, ai fi zis că persoana din faţa mea purta chiloţi de cauciuc, impenetrabili.

Oricât s-ar fi schimbat un om între vârsta de 25 şi 40 de ani, oricâte evenimente i-ar fi boţit, crâmpoţit, laminat, călcat în picioare trupul (să mai vorbim de suflet?), totuşi rămâne din el ceva greu modificabil, ceva indestructibil, ca medalioanele matricole ale militarilor. Dacă părul, nasul, bărbia, chiar gura – la o femeie – pot suferi schimbări (de vârstă, prin operaţii), rămân ochii. Ca un steag. Ochii pot deveni mai-trişti, mai batjocoritori, mai-obosiţi – însă pot fi

recunoscuţi şi după trecerea a 50 ani. Întrevezi copilul pe care îl ştiai, văzând bătrânelul de acum. Or ochii doamnei care se prezenta: Catherine nu erau ai Catherinei pe care o ştiam. Aceia erau ne-frumoşi, biata fată, eu i-i reparasem, i-i corectasem, i-i chiar înfrumuseţasem – avusesem când, în şaisprezece ani de absenţă. Ochii adevăraţi ai adevăratei Catherine aveau un aer tulbure, o culoare veştedă, o consistenţă efemeră; ai fi zis, dacă nu te-ai fi temut că o jigneşti în lipsă, că au o culoare murdară. Irişii îi erau lipsiţi de lumină; şi de transparenţă. Ochii provocau un conflict ascuţit, dureros cu ceea ce era, în rest: Catherine. Nu: fără-ochi – ci înafara-ochilor: fata era inteligentă, caldă, devotată, generoasă, iar când nu-i priveai privirea, o găseai de-a dreptul frumoasă (la obraz, pentru că în rest, de la el în jos, pricinuia extaz – nu doar artistic, se înţelege; eventual mistic). Sau poate că ochii văzuţi ascundeau adevăraţii ochi, cei nevăzuţi?

Catherine. Ea nu avea nevoie de ochi – ce să facă ea cu ei? Ochiul – eu îl aveam.

Au trecut minute întregi – şi două ceşti cu cafea până să realizez: cuvintele emise de Valérie alcătuiau un limbaj mimat, sugerat (la Institutul Eminescu aveam un coleg, Boian: vorbea-ca-Hitler, fără să ştie nemţeşte; vorbea-ca-Hruşciov, deşi nu ştia atâta rusească şi vorbea-ca-Mao, fără a şti chineza), cuvintele rostite erau contrafaceri, maimuţăreli, îngânări, pseude ale unora adevărate – dar care?

În cele din urmă am găsit:

Catherine vorbea, prin Valérie, în klezmer! Producţia bucală a sa era o integrală a imposturii.

De bucurie, am bătut din palme – noroc că doar în gând.

M-am ridicat, m-am scuzat şi am coborât la toalete. Aveam de gând, nu să-mi răcoresc impresiile, ci, curajos nevoie-mare, să o şterg româneşte. Însă ajuns la mijlocul scării m-am oprit, m-am întors la masă şi am întrebat-o pe Valérie dacă are telefon portabil. Înainte de a sfârşi întrebarea s-a auzit, din poşeta ei, soneria de apel.

A scos telefonul – a apăsat un buton, a ascultat, a încuviinţat, apoi mi l-a întins. Nu l-am luat. Aflasem ce voiam: Catherine-Valérie vorbise cu mine prin telefonul portabil. Însă Valérie a insistat – să iau aparatul şi să vorbesc.

Cu cine să vorbesc? m-am mirat.

Cu Catherine, a răspuns Valérie.

A-ha, am dedus. Catherine este cu adevărat în altă parte, nu în astă parte – de aceea nu-i vedeam cu gustul odoarea de scorţişoară.

Pentru întâia oară în viaţă m-am surprins necurios. În realitate eram binişor speriat.

Ea însă. Însă eu.

y!

În telefonul portabil de la urechea mea dreaptă s-a auzit vocea Catherinei.

M-am uitat la Valérie: buzele nu i se mişcau. Glasul din telefon mi-a comunicat că are mare nevoie de mine şi m-a somat:

Să o urmez pe Valérie.

Ea a închis comunicaţia, eu am rămas cu telefonul la ureche.

Şi cu adierea rochiei de diftină în nări. Şi dincolo de dincolo: învelitoarea dezvelitoare a aerului dintre-şi.

Ţineam telefonul la ureche – ca şi cum mi s-ar fi vorbit, în continuare – dar, mental îl adulmecam: aducea a ea, era ea.

Şi iar am pornit spre toalete: de astă dată decis să fug cu tot cu telefon: o să am un telefon cu care să pot comunica, numai eu, prin cu Catherine.

Mă aflam, Dumnezeu ştie de ce şi cum anume ajunsesem cam la jumătatea distanţei dintre plecare şi sosire, nu era vorba de alcătuirea vreunui profil, n-aveam nicio scamă de idee de existenţă (reală) a profilatului – când m-am răsucit spre stânga mea şi am pornit spre dreapta lui: mă aştepta, poziţionat ponciş, privind pe la subţioară, oarecum ca alergătorul aşteptător al meu din echipa de ştafetă, în care eu nu eram ultimul. Nu m-am

apropiat, nu m-am îndepărtat. Abia când l-am auzit gemând, scheunând de spaima/bucuria că a fost descoperit, am ştiut că el este, chiar dacă fusesem şi eu informat, din dosarele ăstora, că ar exista doar cadavre, cinci, fără legătură stabilită-consemnată între ele, măcar de aer atoateânconjurător, deci nu *se* ştia nici că autorul era un el, nu nişte eli.

Mă aflam, Dumnezeu ştie de ce şi cum – când m-am răsucit spre stânga mea şi am pornit spre dreapta lui: mă aştepta, poziţioniş, Basca, în rochia ei mizerabilo-sublimă. Nu m-am apropiat, nu m-am îndepărtat.

Mă aflam, Dumnezeu ştie de ce şi cum anume ajunsesem – şi am pornit spre dreapta lui: mă aştepta, rămasă diagonaliş, privind pe la subţioară, din rochia-i de diftină şi de mirt.

Mă aflam, Dumnezeu ştie de ce – când m-am răsucit spre stânga mea şi am pornit spre dreapta lui: mă aştepta, poziţionat ponciş, privind pe la subţioară, oarecum ca alergătorul aşteptător al meu din echipa noastră de ştafetă. Nu m-am apropiat, nu m-am îndepărtat. Abia când l-am auzit gemând, scheunând de spaima/bucurie că a fost descoperit – era la trei kilometri şi opt sute de metri de mine, în cabaneta paznicului de câmp – am ştiut că el este, chiar dacă ştiam şi eu, din dosarele ăstora, că existau doar cadavre, cinci, fără legătură stabilită-consemnată între ele, măcar de aer atoateânconjurător, deci nu *se* ştia nici că autorul era un el, nu nişte eli.

Nu-mi place cum am început, ar fi trebuit s-o iau metodic, cursiv, ca să înţeleagă până şi cititorul de roman de gară, dacă nu cine este criminalul, măcar cine-i autorul poveştii. În fine, tatăl naraţiunii; stăpânul dării de seamă. Însă pentru asta ar trebui să fiu sigur de împărţirea rolurilor; să termin măcar episodul Catherine, fiindcă de la ea porneşte, din mantaua ei (de diftină) mă trag – cum a pornit să mă tragă şi la Ustaritz, în 81. Sau 80. Ceea ce nu mi-e limpede – la urma urmei aş trece peste asta: care scriitor poate jura cu mâna pe stilou (bine: pe claviatura ordinatorului, ca mine) că el rămâne strict autor, nu şi

actor? Şi nici n-ar avea mare importanţă: nu luminarea cititorului mă preocupă aici, oricât mi-aş fi de necesar (pentru că sunt deja scâlciat, infirmizat de scris), ci întunecarea mea, autor de carte, împleticit ieşit dintre pagini, vânând şi fiind vânat şi neînţelegând pe unde intrase glontele şi în cine anume – dacă va fi existând pe lume vreun anume.

Noaptea de azi-noapte nu mi-a fost de folos, nu mi-a slujit la adunarea gândurilor, la strângerea de pe drumuri. Ba, într-un fel, m-a lichefiat, m-a îngălat; tot ce sunt, tot ce ţin minte s-a înmuiat, unităţile şi-au pierdut coaja, învelişul s-a topit, s-a contopit cu învelişul celor din preajmă, ca bomboanele de ciocolată lăsate la soare într-o pungă.

Oricum, ce era doar al meu: cartea la care scriam. Cel mai important lucru de pe lume, începând de la „revoluţia" lor căcăcioasă din decembrie 89. Atunci mi-am zis: până acum am făcut ce am putut, pentru alţii; mai departe (şi nu: mai mult) nu mai pot, nu mai fac. Mi-am mai zis: din acest moment mă ocup şi de mine – de preferinţă: numai de mine. Aşa că am doar scris. Am scris doar. Am (numai) scris.

Scriam, când cu telefonul. O făceam cu jubilaţie, deşi truda era trudnică, deşi povestea nu se lăsa povestită, nu se lăsa cursă din mine. Există însă şi o uşurime a spiritului atunci când trupul trage din greu sania pe uscat. Mă aflam într-o foarte bună, dacă nu dispoziţie, atunci stare: starea scrisului, nu-i nevoie să i se explice unui scriitor cât de bine se simte în scrisul său, chiar atunci când scrisul e un curat arat cu plug de lemn, un curat cărat de saci, curat spart piatră.

Scriam şi, fără vreo legătură cu ceea ce rămăsese în urmă, scris, cu atât mai puţin cu vreunul din personaje – care era una: eu – am ştiut: Ieşisem din carte, ieşisem din mine, rămânea doar să pornesc spre ea.

Până acum/aici le-am masculinat, fiindcă nu poţi zice fără pagube, nu doar lingvistice: „criminala" – asta fiind forma, fondul prezentându-se ca întrebare retorică: poate o femeie să ucidă în rafală (serie îi spune) 5 – 7 – 11

persoane? – s-a observat: am folosit „persoane”, fiindcă, până nu le-am găsit, una câte una, n-am ştiut ce sex au, speram că măcar aceasta (persoana-victimă) a noua, a douăsprezecea să fie femeie, pentru ca să se încheie; să se închidă şi povestea ei şi povestirea mea.

Şi nu.

y!

Întreaga ieşire, raită, variaţiune călătorie în afară (eram gata să scriu: „pauză” ori „recreaţie”, nu o fac, nu se potriveşte), a fost o permanentă contrariere, o meree contrazicere, o necontenită (în) contrare din partea înconjurătorului. Nimerisem într-un vis câlţos-mlăştinos, într-un coşmar din acelea fără evenimente, numai ca stare, alcătuit la început din nedumerire, trecând la nelinişte, apoi invadat de teroare pură. Nimic al meu nu se potrivea cu aerul în care nu fusesem împins (nimeni şi nimic nu mă expulzase din cartea mea, din scrisul şi din rostul meu), ci chemat activ, imperativ, supt, luat şi, deşi neînălţat, lăsat să cad de la mare înălţime, într-o lume căreia nu-i aveam cheile; nu le găseam. Cu excepţia uneia – una cam cât un proţap de car cu tot cu jug. Şi cu trei sferturi dintr-un bou (r).

S-ar părea că o bună bucată de vreme nu m-am simţit desţărat în lumea nouă în care fusesem trans/purtat, îmi voi fi zis că îmi continui starea şi scrisul, în gând, al cărţii mele. Iar dacă nu mi-am adunat rămăşiţele de putere şi de voinţă, să urlu, ca să mă în cele din urmă, trezesc din vis, să evadez din coşmar, a fost, fără îndoială chemarea ei.

Chemarea – fie a unsprezecea – nu avea sex, gen, chip. Deşi o judecam cu odoratul, deşi avea culoare de muşc (nu de usturoi), continuam să-l gândesc bărbat şi să-i zic: el. Greşeam genul nu doar între un făptaş (iată, am folosit un termen eufemizant al dosariştilor) şi altul (ce spuneam: nu poţi folosi femininul: „făptaşă”!), ci şi între o faptă şi alta – în fine: vorbesc de rezultatul, de produsul faptei făptaşului – nu acceptam că următorul are să fie ceea ce era şi mă temeam că va fi.

Finalmente mai luminaţi la minte se dovediseră a fi

poliţiştii, jandarmii – chiar şi grefierii (nu mai vorbesc de Catherine) – decât mine, insocentric, insidualist, ins căpăţânat, pietrit în schema: ce e în limbă aceea-i şi în realitate – concluzie: criminalul (în serie!) nu poate fi decât bărbat, deci victimele: numai femei, doar femei, exclusiv femei (eventual copii, aceştia asimilaţi genului slab).

Or totul era, vorba Clasicului, viceversat.

Ceea ce, de la început se arăta, era insuportabil. Inadmisibil.

Cu toate că…

La urma urmei, nu trebuie să regret că nu am făcut, ca un profesionist, muzică. Aş fi făcut-o prost, iar eu aş fi fost un… – iată că am început a avea teamă de cuvinte. De anumite cuvinte.

Dar nu mi-e deloc frică, îl rostesc: castrat.

Orişicât, castrat e cu totul, dar cu totul altceva decât jugănit, nu?

Cu atât mai vârtos cu cât, în legătură cu muzica pe care nu am mai făcut-o, ca să mă consolez, spun: mai bine aşa, fiindcă pe mine m-ar fi castrat.

Pe mine, da. Însă eu nu contez muzicaliceşte. N-aş fi contat nici dacă m-aş fi ţinut de muzică.

Mă gândesc din ce în ce mai intens – şi mai resemnat – la cei doi români, dacă nu ignoraţi, atunci rămaşi într-un cvasi-anonimat: Enescu şi Lipatti. Când se vorbeşte despre ei, se ţine seama aproape numai de interpreţi. Dar chiar şi atunci foarte puţini dintre francezi ştiu şi acceptă că aşa cum interpretau ei, Enescu şi Lipatti, în primul rând Bach, apoi Mozart, în fine, Chopin (şi nu doar), în urmă cu peste o jumătate de secol, era şi novator şi just – dovadă că acum se face o întoarcere la viziunea lor despre Bach-Mozart-Chopin. Iar dacă de compozitorul Enescu se mai aminteşte din an în Paşte, de Lipatti nu. Nici măcar despre sublimul, extraordinarul (îmi măsor calificativele) Concert pentru orgă şi pian. A fost scris, când? Oricum, dacă fusese dedicat Nadiei Boulanger – care urma să ţină partea de orgă – va fi fost compus în prima jumătate a anilor ’40.

Ca de obicei la mine, întâia impresie a fost cea bună.

Asta s-ar chema intuiţie. Aşadar: când i-am simţit chemarea (prin odoarea), am ştiut că o ea îmi cere ajutor; măcar prezenţă, alături. Numai o femeie poate fi nefericită, astfel. Se vede însă că tocmai din pricina acestui astfel i-am schimbat natura, sexul, genul, deci îmi voi fi zis: cineva are nevoie de ajutor. Or cineva este masculin, la feminin, nominativ, ar face: cineva un, ceea ce sună nesfârşit de urât şi nepermis de ireverenţios faţă de o doamnă. Bine: o domnişoară.

Ca Skanderbega. Mirosea a Catherine, de aceea am întârziat-o, am amânat-o – preţ de încă o victimă, vorba Catherinei (tot n-am întrebat-o dacă foloseşte şi: „victimă sârbească" sau doar kuchnereşte: „martir").

Nu ea/el a fost primul, nici ultimul, însă ea mi-a rămas ca sumă a reproşului. Ca un munte, ca un nour uriaş, negru, umbritor, prin ameninţare. Mie nu avea ce să-mi reproşeze, pe mine nu avea de ce să mă ameninţe, ba mie îmi strigase să-i vin, întru uşurare, fiindcă nu mai poate. Chiar aşa stând lucrurile, nici eu, chematul, nu eram de-al ei, nu puteam fi în tabăra, în genul, în sexul ei. Şi eu reprezentam, nu doar străinul, ci duşmanul. Cronologic, Skanderbega s-a aşezat pe poziţia a cincea, însă mie mi-a rămas ca prima; şi, cum se întâmplă în viaţă: ultima. Dacă aş izbuti să prind în cuvinte scrise doar povestea ei, poate că m-aş declara împăcat: nu cu sufletul, cu trupul meu trudit, de povestaş basarabeţ. Admit: pentru că s-a născut în acelaşi an cu fiu-meu, în 1975, însă ea la Sarajevo. Bunicii dinspre tată: albanezi, din Bosnia, creştini, catolici; părinţii: tatăl albanez din Croaţia, mama bosniacă musulmană. Sunt convins că un rol determinant a jucat al doilea prenume al său (Ieronima) care era femininul celui de al doilea prenume al lui Filip. Cred în astfel de fleacuri, cred în amănunte, în coincidenţe (chiar în minuni): data, locul naşterii, fără a mă da legat horoscopului; şi cred în semnificaţia adâncă a numelui cuiva, chiar dacă acum vorbesc numai de prenume, care şi el poate fi schimbat.

Ca Groznaia. Altfel o chema în ruseşte pe

ucraineancă, i-am zis după Ivanul lor cel Cumplit (care, oricum, nu era odessit ca ea), acela carele, când se plictisea – i se întâmpla chiar şi lui, Cezarului Septentrionului – îi scurta de cap pre boieri. Dumneavoastră.

Ca Chiajna – asta fiind, ca să zic aşa: deloc nerusoiacă, doar slavă prin semnificaţia numelui (kniaghină), altfel ţigancă d-a noastră, din popor, după meleagur li Sloboziei Ialomiţa. În timp de pace i se zicea, frumos: Măslina.

Nu s-a aflat printre ele vreo poloneză, unguroaică, sârboaică, din întâmplare, desigur, nu pentru a contrazice bestialitatea bărbaţilor neamului lor, ci aşa. În schimb (?) trei irlandeze, toate trei din Limerick, una roşcată, a doua spelbă, a treia brună, plină de mustăţi, ai fi zis o halterofilă turcă.

(Am aşteptat cu inima strânsă apariţia şi a unei basarabence – se vorbeşte de zece mii vândute în Occident. Auzeam de una, de alta, însă niciuna nu a intrat în „vederile" Catherinei. Acum, că am încheiat-o, cu vânătoarea de vânătoare, îmi îngădui o concluzie: basarabencele mele sunt adevărate romance, adică: mult-răbdătoare. Îndurătoare peste-poate. Să nu cunoască ele acel prag dincolo de care oricare altă femeie se omoară ori omoară? Ele n-or fi putând-ştiind să-l jugănească pe bărbatul care a nenorocit-o? Sau poate basarabencele nu se consideră nenorocite de sclavaj, de prostituţie?)

Celelalte cinci: franţuzoaice.

Privind prin ele, le găseai frumuseţea, tinereţea, frăgezimea – de mult inactuală.

M-am împotmolit. Credeam că după întâile icnituri de efort, odată carul smuls din glod, are să meargă – fie şi scârţâind cumplit.

Şi nu.

Trebuie să încerc o altă pornire, printr-un rezumat:

Un „profilist", după doi ani de succese în… profilarea portretului criminalilor-în-serie (deci dând un ajutor determinant la arestarea acestora), abandonează, bolnav,

în pragul sinuciderii. «Mai puţin rău era dacă mă făceam călău: după fiecare execuţie, mă spălam pe la trup, beam o zi şi o noapte, apoi eram gata de împlinirea unei noi comenzi – sociale».

Scriind o carte, nu neapărat poliţistă („nici Crimă şi Pedeapsă nu a fost scrisă cu intenţia de a rezolva o crimă”), înţelege că intuiţia sa, feminină, îl atrage, îl aspiră, îl apoartă, spre criminal, orbeşte, doar după „miros „şi călăuzit de semnale numai de ei doi percepute. Vânatul îl aştepta pe vânător; urmăritul pe urmăritor. Ca pe un liberator. Ca pe un izbăvitor.

Ceva – ceva s-a mişcat, încă nu suficient. Ar fi trebuit să explic: meseria, deprinderile mele, viaţa mea: fuseseră, sunt, dacă nu de partea profilatului, atunci sigur contrare profilatorului.

De altfel, până în clipa în care Catherine a rostit cuvântul, nu ştiam de existenţa realităţii desemnate – nici a meseriei.

Tot nu e bine.

Să zic aşa, ca preambul: totul mă despărţea, mă aşeza în opoziţie cu ceea ce, brusc, somnambulic, am început a face.

Şi încă: oprit, trezit, concediat, alungat din „slujbă”, nu găsesc a fi fost, la început, nici momit, nici minţit, nici nedreptăţit la sfârşit.

Şi încă: oricât de contradictorie, „activitatea” conexă a fost doar o continuare, o variaţiune pe tema centrală: scrisul cu implicările lui, până la confuzie, până la moarte.

În unele momente de scăpărare – văd, aievea, scântei, stele-verzi iluminatoare – desluşesc: ceea ce am făcut (şi dacă mi s-a făcut?)

În vremea din urmă, dacă nu a fost o reuşită şi pe-planul-realizării, atunci sigur a făcut parte din revelaţiile avute în demers. Că nu izbutesc să trec pe hârtie coerent, inteligibil povestea-întâmplării, desigur, este întristător, ba de-a dreptul tragic (ar fi fost ultima carte a mea care ar fi rupt-o cu mărturia mărturisitorului, s-ar fi întors la adevărata ficţiune – ei, da), însă asta este viaţa, acesta

eşecul. Ceea ce nu anulează bunul drum, buna intenţie.

Atunci, la Ustaritz: se întoarce Catherine din sat, de la cumpărături, cu obrazul descompus, cu privirea albă – şi fără bască. După ce îşi vine în fire, povesteşte: seria de crime de care vorbeau ziarele de vreo lună ajunsese şi la ei. Cutare, un garajist, fusese găsit la un kilometru de Arrauntz, în camionetă.

Cu-fără. Catherine folosise termenul: chitré.

M-am întors către Ana Maria, am rânjit ca un tâmpit şi am zis: jugănit (de ce voi fi făcut din arătătorul şi mijlociul mâinii drepte foarfecă şi voi fi sonorizat: Cranţ-cranţ? – mister.

Demisterizez pe dată: prima gazdă a refugiului nostru în Ardeal: Moş Veniamin, din Gusu, Sibiu. Omul dracului: mă pândea, cu ochiul dracului, cel din ceafă, să mă prindă furând pere din părul de la poartă. Când mama mi-a atras atenţia să nu cumva să mă ating de poamele gazdei, eu eram deja binişor blindat şi hotărât să nu-i dau nici acest prilej să ne amintească faptul că suntem străini; şi că suntem altfel (el zicea: «altufel». Ceea ce nu mă împiedica să explic copiilor, la şcoală, că pere ca ale gazdei noastre nu se află nici chiar în Basarabia, de unde venim! Deci Moş Veniamin mă pândea pe mine – îl auzeam fierbând de ciudă, de ură că nu cad în capcana părului – iar eu îl pândeam pe bătrân. Când vreun copil se afla pe coama gardului, gata să sară în grădină, la furat pere, Moş Veniamin striga cu glas de tunet: «Măăă!! Taiu-l io puţa ţâie? Cranţ-cranţ!?» – şi făcea cu degetul arătător şi cu mijlociul gestul tăiatului – puţei – cu foarfeca).

Şi am mai adăugat, pentru că tot nu era momentul, că termenul românesc, jugănit, vine de la jugul latinesc – şi am arătat la gât, nu în altă parte. Din fericire Ana Maria se afla în partea opusă, deci nimeni nu a văzut-auzit ce prostie spusesem, fiindcă nu de la jug venea, ci de la jugan – care, e drept, tot de la jug se trage el, ca oricare taur care nu se respectă şi va să devină de muncă: bou.

Ruşinat, n-am mai scos un cuvânt, am rămas cu capul aplecat.

Catherine vorbea-vorbea-vorbea. I se puneau întrebări, dădea amănunte despre garajist. Zicea că jandarmii ziceau: este al cincilea astfel ucis.

Catherine vorbea, vorbea despre victimă – garajistul; şi despre victima de acum cinci zile: un institutor din Herrauritz. Şi de victima de acum opt zile: un student la Bordeaux, originar din Bassussarry.

Catherine vorbea mereu. Acum reproducea cuvintele jandarmilor – cita din gândirea-le: autorul este cu certitudine un soţ înşelat; nemaiputând să-şi mulţumirească nevasta (va fi avut o accidenţă care-l privase de potenţă) s-a răzbunat pe acei bărbaţi care aveau: şatriindu-i.

Logic! încheiase Catherine. Aşa gândea şi comandantul jandarmeriei, clasicul prieten al casei.

Pe măsură ce încuviinţam din cap concluzia jandarmerească, ba începusem să sonorizez cuvântul, eram cuprins de un curent contrar; parcă aş fi fost întâmpinat de un val în gură.

Şi care m-a obosit fulgerător, valul. M-a pus la pământ. Am mormăit un fel de scuze şi am urcat în odaia noastră. M-am trântit pe pat şi am adormit.

M-am odihnit bine-bine. Când m-am deşteptat, privind ceasul, constatasem că dormisem şapte minute.

Dacă nu cumva douăzeci şi patru de ore – şi şapte minute, am să întreb, jos, în ce zi suntem azi.

Jos, eram în aceeaşi zi: Catherine continua să repete părerea jandarmă: logic, logic, logic.

Observându-mă întors, Catherine s-a apropiat de mine şi m-a întrebat, fără interes, ce cred eu despre.

Se şi răsucise cu spatele, când eu am zis din urmă că, despre acela, da, e logic – atât că invers: autorul e femeie, nu bărbat.

S-a oprit, s-a întors iar către mine. Din sprâncene m-a interogat: de ce cred eu că e femeie?

Fiindcă miroase… am răspuns şi am agitat uşor palma mâinii drepte, încercând să arăt cum vin spre nările mele efluviind, eflùviile: ca delfinii, unduindelfinând.

Ea a râs. M-a întrebat de unde ştiu – că femeia miroase.

Am ridicat din umeri, am răspuns că ştiu. Fiindcă simt.

A râs iar, a dat să se îndepărteze, s-a întors: dacă simt, după cum pretind, unde se ascunde. femeia? – doar zisesem că este o femeie.

Am ridicat iar din umeri – riscam să fac febră musculară de atâta

\ V!

ridicat. Începusem să regret că mă băgasem în vorbă. Însă nu mai puteam opri mersul şi am zis, scuzându-mă:

Nu se ascunde – aşteaptă – după o pauză am adăugat: În casa părăsită. Cea în dreptul căreia ne oprisem în plimbarea de alaltăieri.

Catherine iar s-a îndepărtat, iar s-a oprit, iar s-a apropiat. A întrebat din cap, din ochi ceva. Nimeni altul n-ar fi înţeles ce întreabă ea – eu, da. Am zis:

A ţine… – şi am îndepărtat mâinile, am înclinat capul pe un umăr, a dezolare.

Catherine a tresărit. Ochii ei morţi s-au trezit, au început a împrăştia scântei, iar rochia de diftină a prins a emite.

Însă numaidecât s-a pornit pe râs. Şi s-a îndepărtat definitiv – pentru o vreme. Când s-a arătat din nou a zis că ea se duce la jandarmi să le sugereze sugestia mea, să caute şi în casa părăsită de care vorbisem.

Eu am zis: Nu jandarmii. Tu.

Avem un nou caz, îmi comunicase Catherine, prin Valérie, continuând o discuţie întreruptă acum şaisprezece ani. Ai vrea să încerci?

Să încerc, ce? mă mirasem, poate fiindcă eram mulţumit că ea/ ele nu folosise/ră termenul rezolvare.

Pentru că atunci, după Vielleuse, în maşina care o pornise înspre centru, nu ştiam la ce face aluzie Valérie, vorbind pentru Catherine. Aş fi avut nevoie s-o am în faţa ochilor, ca să înţeleg; ca să-mi aduc aminte. Să-mi aduc-apropii (/la îndemâna ochii…) rochia. Fiindcă o uitasem. N-

o uitasem, cum să uit rochia cea mult dezîmbrăcătoare a Catherinei? Am zis ce am zis poate din pricină că, atunci, la Ustaritz, după ce vorbisem vorbe, reurcasem în odaia de sus şi mă culcasem, bolnav de oboseală. Şi mă deşteptasem, cu adevărat, a doua zi. Sau după şaisprezece ani. Somnul ştersese totul.

Am ajuns într-un fel de birou. Nu mi s-a spus, am dedus că nu era biroul ei (ce să caute Catherine a mea, la Internele lor?): ea nu fumase, deci nu fumează. Or acolo stăruia acru, taninic, miros de ţigări brune. Să existe vreun ministru care fumează Gauloises? Caporal? Mai ştii: ăsta de acum: după cum arată nu a fumat în viaţa lui. Atunci e odoarea vreunui subaltern, să zicem a unui director de cabinet. Ar fi fost ceva semne că e biroul lui Valérie, însă nici ea nu fuma. A, da: mirosul va fi venind de la un un unchi de-al ei; cel de pe la Perpignan.

A intrat o persoană. A fost nevoie ca Valérie să-mi şoptească: Ea este Catherine., pentru ca eu să mă opresc acolo, în acel birou şi să nu caut să trec în altul, adevăratul. Să mă opresc, atât.

Glasul Catherinei nu era cel de la telefon. „Aspectul” lui mi se arăta a fi şi mai îndepărtat de ceea ce ştiam decât, la Vielleuse, Valérie. Mai ne –, să zic: mai puţin-plăcut: „aspectul”; mi-a întins o mână indiferentă – mult mai Catherine se manifestase Valérie în cafenea, atunci când mă îmbrăţişase.

Am rămas în picioare, cu toate că ele se aşezaseră. Valérie pe scaunul directorial, Catherine cea care zicea că e Catherine pe al, să zic: secretarului, când amândoi lucrează ei doi în biroul directorial.

Vădit, nu puteau începe cu un mine rămas în picioare. Iar eu nu aveam de gând să mă mai supun, destule dovezi de alegenţă dădusem azi, începând cu telefonul de la Catherine.

Nu o priveam. O pândeam, o ascultam, o adulmecam. O cântăream. Nimic nu amintea de Catherine. Nici măcar vocea. Să-i fi fost recondiţionată, reconstituită de maşinăria telefonului? Dar ceea ce păstram eu în memoria

auzului nu fusese înregistrat prin telefon, de altfel prea puţin ne telefonasem înainte. Acceptam: după atâta timp, învelişul unei persoane se schimbă, de obicei în rău, însă mie îmi plăcea Catherine cea învelişată ca în urmă cu – în curând se vor împlini – douăzeci şi trei de ani, pe aeroportul Orly (o las de o parte pe cea de acum, să tot fie douăzeci-şi).

Din cap, din ochi din mâinile amândouă am comunicat că sunt gata să ascult. Şi că nu sunt gata să cobor pe scaun…

Îmi rămăseseră urme dintre cele mai înnoroioase legate de statul pe scaun: în România, când un şef, cât de şefulete ar fi fost voia să-ţi comunice că tu eşti un nimica, te ţinea în picioare. Aşa mi-au făcut tovarăşii universitari în vara anului 1956, când m-au judecat la Decanat – în fruntea lor: decanul facultăţii de filologie, romanistul Iorgu Iordan; aşa mi-a făcut, în 1970, romancierul Breban, ajuns şef al meu la *România literară*, când îi cerusem – greşeala mea! – să mă ajute să aflu motivele interdicţiei de a publica; aşa m-au tratarisit securiştii, fie anchetatori, fie gardieni intrând în celulă: ridicatul în picioare (şi rămasul nemişcat) fiind „poziţia” inferiorului.

Într-atât învăţasem lecţia statului-în-picioare dinaintea atotputernicului securist, încât începusem să o folosesc şi pentru contra; când, aşezat pe scaun fiind, simţeam că fusesem încolţit, mă ridicam în picioare. Şi rămâneam aşa. Presupun: nu „poziţia” îi contraria pe securişti, ci faptul că ei, ordonatorii, nu dăduseră ordin să mă ridic în picioare. Şi nu ascultasem ordinul lor de a mă aşeza – poziţie considerată de ei: favorizată. Acest grăunte de nisip ajuns între roţile dinţate ale Maşinii lor îi scufunda în panică, îi fulgera, îi paraliza, îi întrerupea din „activităţi”. Presupun: nu din frică (de cine să le fie frică: de un nimica-toată ca mine?); sigur: din uimire. Devenită neîncredere – şi teamă: *Cine* îndrăzneşte să ni se împotrivească? Acest nimeni? Dacă îndrăzneşte, înseamnă că are spate-gros, deci să fim prudenţi cu el – nu se ştie niciodată cât de rotundă este roata istoriei…

Am cunoscut inversul – şi m-a surprins şi m-a învins) aici, la Paris. Nu într-un comisariat de poliţie, ci într-un birou de editură. Editura mea, Albin Michel. Unde publicasem două volume iar de patru luni aşteptam rezultatul rapoartelor de lectură la cel de al treilea, predat: Arta refugii. Publicasem, eu, doi autori cu câte un volum din colecţia transferată de la Hachette. Şi iată, îmi telefonează secretara, anunţându-mă că Ivan Nabokov, nu mai este, că Ivan Nabokov a fost dat afară, că în locul lui fusese pusă o americancă; şi că propusul meu volum – acceptat de Nabokov – fusese respins de şi a rostit un nume, nu l-am reţinut, de surpriză. Şi că să cer o întrevedere cu ea, să aflu care mi-e soarta.

N-am obţinut audienţă la Regina din Saba (aşa vorbea despre ea traducătorul meu, béat, lăudându-i frumuseţea şi indignându-se că nu-l cred pe cuvânt) decât după câteva săptămâni. Iar în ziua fixată m-a ţinut la recepţie o oră. (Breban m-ar fi ţinut doar trei-sferturi).

În fine, a catadicsit să mă primească.

După ce am salutat-o, m-am prezentat. A, da, parcă auzise de undeva despre careva cu acest nume – e nume adevărat, sau pseudonim? Sunt sigur că nu sunt evreu? S-a prezentat, strângându-mi mâna bărbăteşte (veninos, zic: tovărăşeşte). O chema – o fi chemând-o, în continuare, căci neamul-prost el nu piere: Salter.

M-am aşezat pe scaun. După ce mi-a spus, ea cu gura ei, că noua mea carte Arta refugii fusese respinsă, m-am ridicat liniştit de pe scaun, am luat calm dosarul cu dactilograma cărţii, am spus calmcuviincios: Bună ziua – şi am dat să plec – calm. Din urmă Saltera mi-a poruncit să mă reaşez – şi mi-a indicat, cu degetul, unde. Am fost atât de surprins, atât de şocat, încât m-am supus: m-am reaşezat. Şi am rămas nemişcat pe scaun, paralizat de ineditul situaţiei. Vreme de vreun minut persoana din faţa mea. Din pricina dosarelor o vedeam de la piept în sus (avea umeri de hockeist), însă eram sigur: ea şedea picior peste picior pe când eu, dincoace, executând ordinul ei, ţineam coapsele paralele – şi subalterne). Mi-a făcut

istoricul celor două volume editate de Albin Michel: scoaterea lor la lumină fusese o evidentă eroare; o nereşte – de presă; şi o catastrofă economică. Concluzie: editura nu mai recidivează…

Nu am contrazis-o – ce să-i fi spus: Ba a mă-tii? Să-i fi explicat, eu, autor, că volumul Le Calidor nu fusese o catastrofă, cum pretindea ea? Ştiam, nu doar din numărul şi din tonul cronicilor, ci din gura lui Nabokov, redactorul, din a lui Esmenard, directorul, deci nu aveam a mă încontra cu o proastă; cu o neinformată; şi cu o mincinoasă. Ce să mai spun de obraznică. Fără o vorbă, m-am ridicat iar de pe scaun – de astă dată furios (să vezi cum o să trântesc şi în urma mea!).

Salteroofila traducătorului (părea tânără, însă arăta mult revărsată în lături, cârnăţoasă albicios, mai degrabă caltabşică, puteam jura că face curmături pe la subgenunche) mi-a ordonat iar să stau pe scaun! Şi eu, căţel, am ascultat-o!

Nu mai contează ce i-am zis şi câte, ş, din poziţia şzat – ba contează!: am tratat-o de analfabetă, fiindcă habar n-avea de niciunul din autorii colecţiei mele – de Havel întrebase: Cine-i ăsta, că eu n-am auzit de el?; de Vaculik: Dar ăsta, cu numele lui de nepronunţat?; de Czesław Miłosz, orşcâte, laureat al Nobel-ului şi căruia îi scosesem eu un volum, nu altundeva, ci chiar acolo, la Albin Michel, a întrebat, după ce a aflat că locuişe de decenii în America: Ce predă? iar de Raymond Aron: După nume, pare a fi evreu – ce fel de romane scrie? – contează că eu fusesem, nu doar umilit, ci şi negat. Şi nu doar prin cărţile mele ci şi prin colecţie – dacă vaca americanincă, înalt-preţuită de traducătoru-mi, nu auzise de autorii ei.

Catherine mă privea mirată; uluită – cu certitudine ea, nu Valérie purta acum lentile de contact, colorate: violet (nu-i stătea bine, mult mai bine îi venea cu irisul veed, tulburiu – şi adevărat).

Nu, nu. Nu mă simţeam deloc liber – de rămăsesem în picioare. Dar îmi ziceam: Nu-i nimic, mă liberez eu cumva, cândva – în clipa în care Catherine încearcă să mă

salterizeze, arătându-mi scaunul. Atunci am să-i zic tot ce nu-i zisesem caltabşlui americanicos:

Tempizdamăti! şi am să plec – de astă dată, trântind ş.

Însă Catherine s-a ridicat de pe scaun şi mi s-a şzat drept dinainte (nu o mai vedeam pe Valérie). M-a apucat de reverele bluzonului şi a spus că ei/ele au mare nevoie de mine. După o vreme s-a corectat: ea are mare nevoie.

Am fost la două degete (şi jumătate) de cedare – fără condiţii.

y

În timpul doi m-am trezit:

Eram aproape sigur că nu e Catherine-Catherine: fiindcă nu-mi ceruse să deschid ochii. Mi-am zis că nu va fi vrut să se deconspire, aici, faţă de străini. Deşi: Ouvrelesyeux! nu i-ar fi putut pricinui vreo neplăcere, doar nu era măritată cu Valérie – deşi niciodată nu ştii, cu femeile astea; oricum, aceea nici nu va fi ştiind ce semnificaţie avea parola. Cu care de-atâtea ori fusesem descuiat – şi dacă încuiat?

Am cerut un răgaz de gândire: nu mă puteam angaja să fac o meserie necunoscută mie.

Catherine m-a corectat pe puncte: unu – asta nu e o meserie, ci altceva; doi – asta aceea îmi era cunoscută: nu o practicasem acum douăzeci de ani, la Ustarritz?

Am replicat: nu practicasem nicio asta; din întâmplare – fie: dintr-o iluminare (prima şi ultima în viaţa mea) – căzusem pe un adevăr.

Valérie a intervenit: din dosar (!) reiese că fuseseră trei, nu una: garajistul, institutorul, studentul.

Nu ştiu de ce pe Valérie nu aveam de gând să o corectez, necum să o bruschez: când o femeie nu mă trezeşte pe la trup, nici eu n-o bag în seamă cu sufletul.

Am aşteptat-o pe Catherine să-şi părăsească lentilele de contact; am aştepta să-şi piardă taiorul Chanel şi să reintre în rochia de căpătat, draga de ea. Fiindcă rochia aceea mai mult dezvăluluia decât învălea.

Am aşteptat, am aşteptat până când Catherine a

repetat exact ceea ce observase Valérie – atunci am pus-o la punct (pe Catherine, pe cine alta?): Fusese una singură, cea privitoare la autor, nu la victime – care, în treacăt spus, erau cinci, nu trei… Şi, în ne-treacăt: nu victime – ci din contra.

După care am salutat şi am ieşit din birou.

Eram foarte mândru de mine – când o să-i povestesc Anei Maria.

Însă abia am pus piciorul în culoar, că un individ încărcat de plin-ochi de curi, totul numai cefe, de-ai fi zis că i-a buci (ai fi jurat că-i securist român; aş fi băgat mâna-n foc: ne aflam la Interne, la Bucureşti, nu la Paris), mi-a făcut semn din cap, din mână, că să intru înapoi – dac-ar fi vorbit, sigur ar fi râgâit în româneşte.

Cum adică, să intru înapoi? Dar nu intru în niciun înapoi şi nicăiri! – am pornit-o spre dreapta, încolo se vedea o scară.

Am pornit la stânga: se vedea scara.

Am ieşit în stradă. Am luat-o spre casă.

În metrou am tot aşteptat ca în una din staţii să apară în uşa vagonului, fie Calérie, fie Vatherine: una dintre ele să-mi spună: «Cathérie te aşteaptă, să ne grăbim!»

La care eu să fac un naz, două nazuri, însă trei, nu: înainte de al treilea, cedez cu drag. Mă dau bătut. Cu jubilaţie.

N-a urcat nici dracul.

Am fost foarte dezamăgit şi am început a regreta că plecasem cum plecasem. Ar fi trebuit să ies din scenă altfel. Ah şi nici măcar nu trântisem uşa!

Am ajuns la noi, la Belleville.

Pentru că tot nu mă mai scosesem în oraş de un trimestru, mi-am zis să profit, să trec pe la Chinezul-Mare, să văd dacă au adus cabillaud cu 45 franci kilogramul. Acum o săptămână nu aveau; nu mai aveau de o săptămână întreagă. Dedusesem că au de gând să-l scumpească, drept care trecusem vis-à-vis, la Chinezul-Mic-Doi: acela avea – cu 47 franci. Îl vor fi scumpit ambii:

şi Chinezul-Mare şi Chinezul-Mic-unu (proprietari: aceiaşi fraţi), mi-am zis în sinea mea, însă cum Marele, el e mult mai aproape de mine cu vreo 50 metri buni (şi mă scuteşte şi de o răspântie complicată), am intrat la el.

Chinezul-Mare avea iar cabillaud (să fie oare peştele-de-mare/ cel care, în România, în urmă cu vreo douăzeci de ani se vindea sub nume-de-cod? Habar n-am, nu mâncasem încod în România – unde mai pui cu 45 franci kilogramul!)

Când m-am aplecat, să iau o pungă din bac, am văzut-o.

Am ştiut: pe mine mă aştepta.

Din acel moment evenimentele au curs ca dintr-un robinet, unul aflat alături, pe care nu-l puteam închide, căruia nu-i puteam diminua debitul. Priveam şuvoiul; îl vorbeam la telefon – Valérie îmi adusese din partea Catherinei un telefon portabil, mult mai voluminos. Văzusem aşa ceva în filmele de război. Trebuia să-l ţin cu amândouă mâinile. Era foarte sensibil: aşezat pe masă, prindea sunetele de la vecinul din stânga – un negru; ba chiar şi de la vecinul din dreapta; un altul şi mai negru. Sau acelaşi, niciodată nu ştii care-i, cine-i.

Vreau să spun: Valérie – de la Valérie – nu e deloc de lepădat/, bună-ar fi de ridicat – dacă.

Comunicam telefonului ceea ce vedeam.

O vreme a mers de-a-transmisiunea. Mă întorsesem în copilăria de la Mana, când în casa şi în livada noastră era cantonată o unitate de transmisiuni: veniseră Românii şi ne liberaseră de ruşi, mie îmi dădeau soldaţii să transmisionez în microfon, ba cu Paltinul, ba cu Frasinul, ba cu Fagul. îl întrevedeam-auzeam pe tata, deportat de bolşevici cu aproape un an în urmă, acum soldaţii români îl căutau în lagărele sparte, părăsite de bolşevici, poate-poate or să dea de el, viu, să ni-l aducă acasă, ca să am şi eu la casa mea un tată.

Dar bineînţeles că am scris asta în Din Calidor. Nu-i nimic, în cărţile mele scriu „asta” de nouă ori. De unsprezece.

De câte ori simt eu că trebuie scrisă asta.

Acum vedeam (adevărat: numai scene statice: ele, ghemuite, încovrigate câineşte, arătându-şi dinţii albăstrii, aşteptându-mă) – oricum, cuvintele rostite erau pentru Catherine, însă mai important, în „dialogul" nostru, devenise vocea mea şi nu mesajul purtat de ea.

Spuneam ce văd eu în sinea mea. Numai că de astă dată eu jucam rolul soldatului căutător care transmitea la bază ce găsea el pe teren. În fine, soldatul şedea pe loc, îşi trimitea ochiul, nasul, sufletul – în misiune.

Apoi n-a mai mers. S-a petrecut ceva; ceva perturbase transmisionamentul. Un virus, un parazit năvălise; o furtună magnetică dăduse peste noi doi (care ne aveam atât de bine, atât de cald) – am citit undeva. Sau chiar o pană de electricitate întreagă – bine-bine, portabilele sunt autonome chiar şi faţă de circuitul telefonic, funcţionează cu baterii, dar de ce n-am admite că la un moment dat vine, pâş-pâş, o termită, una mică şi rea şi, cranţ-cranţ, roade bateria? Şi nu mai funcţionează telefonăria? Şi Catherine nu mă mai aude? – pe mine – cu toate că (ciudat, însă adevărat), eu, în continuare, îi adulmec răsuflarea uleiată a gurii sale prin fereastra zăbrelită a telefonului?

De fapt nu mai vedeam – iar trebuie să-mi schimb ochelarii.

y îmi vine tot mai greu să povestesc asta. Se vede că asta nu e de povestit. De mirare, la mine: mă băgasem până-n gât în Gherla, până peste sprâncene în Piteşti, iar dacă n-am ieşit cu totul vătămat, nici cu totul teafăr n-am scăpat; oricum, nu cu mult mai, decât eram.

Iar aici…

Aici însă. Aici, în asta, lucrurile stau mai altfel, ardeleanul ar spune cu un nemţism: pe cant. Adică nu în poziţia lor normală. Am încercat să prind firul bun, să-l dezghemez, să aflu care îmi fusese demersul – din treaptă în treaptă; şi care motivaţia. Cu atât mai presantă nevoia de a şti ce mi se petrece, cu cât nu eram plătit pentru serviciu, prestaţie, consultanţă – Catherine a fost prima

persoană care s-o afle, atunci, la Ustarritz (când, prin ea, mi se propusese un plic însoţit de „mulţumirile noastre”.

Nu puteam primi recompense pentru asta, cu atât mai puţin plicuri-cu-mulţumirile-noastre; apoi: nu voiam să fac asta, asta se făcea în afara mea, fără voia mea, întreagă, conştientă, eu eram doar un instrument – să zicem: un detector de mine.

Această din urmă imagine e falsă. Violent neadevărată. Toţi vinovaţii, de totdeauna, de oriunde, când le-a venit (rar) rândul să dea seama, uneori – prea rar – să plătească pentru faptele lor rele, s-au ascuns îndărătul briceagului elveţian, cel având soluţii la toate întrebările şi la toate nevoile:

Am fost doar un instrument.

Sau şi mai primitiv (dacă nu a avut avocaţi cultivaţi):

Am executat ordinul – căci ordinul, el se execută, nu se discută.

Nu sunt, nu vreau să fiu inclus în categoria nediscutătorilor, în clasa nuştiilor.

Am ştiut, am făcut ce am făcut conştient că fac – şi conştient că fac rău.

Cel mai bine, în viaţă este să nu fi pus în situaţia de a alege între alb şi negru; să nu fi obligat să spui: Eu joc în echipa hoţilor, sau: Joc în echipa vardiştilor. Cel mai bine în viaţă: viaţa-grea, viaţa împuţită, viaţa cerând o dezlegare urgentă – să-ţi fie pe hârtie.

Acolo unde nu curge sânge.

După întâmplarea de la Ustaritz (nicio determinare şi îi spun: întâmplare, nu doar pentru că în româneşte cuvântul are încărcătură şi de eveniment petrecut fără o cauză evidentă), am început să scriu acel roman „Despre Basarabia de mâine”. Sau „Utopia” – titlu folosit în discuţiile cu cei din jur şi în cele din urmă, ultrabanalul: „Din gară”… Mult mai mult timp am petrecut desenând hărţi şi inventând tot felul de apecalde: eoliene, transportoare canaliere (!), campusuri universitare, biserici plutitoare şi cam, vorba ardeleanului, sferice, când nu erau de-a dreptul piramidale – decât scriind cuvinte.

(Dar şi când m-am aşternut pe scris.).

După ce l-am terminat, după obicei, l-am luat la mână, ceea ce la mine înseamnă la re-rescris; la confecţionarea unei noi variante, adică scriitură de la cap la coadă. Când am ajuns cu cea de a treia către sfârşit, m-am oprit. Am zis ce nu mai zisesem:

Nu mai scriu la cartea asta! O arunc!

N-am aruncat-o. Însă am pus-o atât de bine, încât acum mi-ar fi greu şi foarte neplăcut s-o mai găsesc. Dar importantă pentru mine a fost experienţa (mai potrivit ar fi de spus: experimentarea) exercitării dictaturii de către o persoană care se crede tolerantă, liberală, deschisă umanioarelor: eu.

N-am pleonastizat din deferenţă faţă de mine însumi: dacă eu nu aş fi drăguţ cu mine, cine altul să o facă? Oricum am fost pe punctul de a folosi pleonasmul: dictatură profund dictatorială, tiranie tiranică.

În acea carte, aproape pe nesimţite (oare?), din autor/narator m-am prefăcut în personaj; şi nu unul dintre ele ci, la scala valorilor din lumea cărţii, cel-mai! un fel de guvernator, e drept, oarecum provizoriu, în aşteptarea alegerilor democratice care nu vor întârzia, însă până atunci. un fel de preşedinte, dacă nu de-a dreptul rege! Dacă prima-oară (la prima variantă) nu-mi dădusem seama că devin din ce în ce mai. dictatorial – să fiu tolerant cu mine însumi (personaj, nu autor, nici narator), aceasta s-ar putea explica prin viteza cu care circula trenul istoriei: în 1981 – 82, când nu se întrevedea vreo fisură în fortăreaţa URSS, eu povesteam, negru pe alb – şi la perfectul compus! – cum Imperiul Rusesc, în varianta lui bolşevică, sovietică a explodat, s-a re-desmembrat (cam ca în 1918 – pricina: un „mic artificiu”, altfel diabolic! inventat şi aplicat de autor-personaj-principal), iar unul dintre rezultate: pe lângă ţările baltice şi caucaziene, Basarabia, Bucovina de Nord şi Herţa s-au autonomizat, însă neputându-se uni cu România din pricina decalajului multiplu istorico-psihologic, dar mai ales din pricina opoziţiei ardelenilor ajunşi la cârma Ţării Mamă, s-au

declarat unitate statală aparte, sub numele: Nistria…

Acum nu am adus vorba de această Utopie, pentru a mă lăuda cu darul profeţiei, ci pentru a-mi face o autocritică la sânge: în acea împrejurare (literară) mi-am descoperit cu spaimă apucături tiranice, porniri de intoleranţă, înclinaţii inchizitoriale – chiar accese de cruzime faţă de cei care-mi greşeau (acolo, pe hârtie). Dacă a doua oară (citeşte: a doua variantă a romanului) iarăşi nu a fost edificatoare – omeneşte: cineva care a exercitat puterea absolută de-a lungul a 800 pagini îndesate, înţesate de hărţi şi de planuri de oraşe, de catedrale, de canalesuspendate, de grădini scufundate, de universităţi, de biblioteci (ba a imaginat şi erijarea unui turn-bornă de hotar înfipt la sud de Cetatea Albă, pe malul Limanului Nistrului, arătând, ca în legenda Mănăşturului, că pân-aici – pe malul dimpotrivă – este Asia, de aici începe Europa noastră dragă.) şi legi care nu mai există nicăiri, ci având ori impunându-i-se o pauză de gândire şi de recapitulare – ajung la sfârşitul frazei, acesta: este el în stare să vadă unde a greşit (necum de ce)?

Desigur, nu. Abia la a treia privire îşi dă seama – vreau să spun: îşi dă seama, nu tiranul-adevărat (sau democratul-profitor-al-puterii), ci autorul unei cărţi, cel implicat, nu doar ca autor, ci şi ca trăitor al istoriei şi al geografiei acelui loc în spaţiu şi în timp.

Mai bine mai târziu decât niciodată, foarte frumos din partea autorului-narator din mine că a înţeles: puterea (dintr-o ficţiune) cu care este investit un personaj (de ficţiune) rămâne un surogat de putere – însă nu o ficţiune. Chiar aşa, surogatică, ne-autentică, ne-veritabilă, deci: neadevărată, este, vai, adevărată, fiindcă murdăreşte sufletul, prin dorinţă – ca o putere adevărată; îmbolnăveşte, ca puterea exersată; corupe, ca o adevărată putere; prosteşte-înnebuneşte. Nu doar în sensul că cel ce o exercită devine (dacă nu fusese, înainte) mincinos, necinstit, hoţ, fură din fonduri publice în folosul său şi al neamurilor şi prietenilor săi, însă puterea aceea, exercitată fără limitări, fără bariere, fără control (aici trebuie lăudată

forţa temperatoare a unui parlament, a unui Consiliu de Stat, al presei), îl preface fulgerător pe aproape oricare om cumsecade, din unealtă în uneltitor, din executant în ordonator, din servitor (al statului şi al cetăţeanului) în stăpân, în proprietar – al statutului, al cetăţenilor.

Aşadar, avusesem această pedepsitoare experienţă şi nu acceptam să o repet. Nu era chiar de aceeaşi natură, însă ieşind din pagină (!), mă trezeam faţă cu o realitate pe care nu o stăpâneam. E drept: în roman toate relele de care mă dovedisem a fi în stare (eu, un copilaş atât de drăgălaş, cum ar fi zis mama) erau, din fericire pentru ceilalţi, doar pe hârtie. Deci o ficţie, nu o realitate… Dar-însătotuşi, cum ar fi zis un maior (dacă nu chiar un general de brigadă).

În afară de mine au cunoscut manuscrisul doar trei persoane, şi niciuna dintre ele nu s-a oprit la această monstruozitate a personajului care, din liberator devine dictator de cea mai abjectă speţă.

Un fel de Mihai Viteazul retrogradat într-un Ceauşescu.

Or aici, cu Catherine se întâmplase o, întâmplare, ca să zic aşa: fusesem scos, smuls, extras din carte (nu contează care, nici dacă era bună sau ba, conta că era cartea mea cu a cărei lume puteam să fac ce vreau) şi îmbrâncit în realitatea-aşa-cum-este-ea. Şi ce realitate!

Şi încă: în ce rol fusesem distribuit? Bine-bine, nu în acela de jandarm care pândeşte, urmăreşte şi prinde hoţul, ci în careva cu misia de auxiliar (de harki, algerieni care luptau alături de francezi, împotriva congenerilor).

De acord: eu nu luptam cu adevărat; nici împotriva unui grup, a unei comunităţi;

De acord: prin ceea ce făceam într-o oarecare măsură contribuiam la întreruperea unei serii de fapte abominabile – individuale;

De acord: în momentul intervenţiei mele făptaşul (ţin la acest termen) nu mai făptuia; îşi făcuse plinul de victime; nu mai suporta povara faptelor şi voia să o arunce, ca să se sfârşească odată! Atât, că nu ştia cum anume să

pună capăt: să se predea jandarmilor? Să se sinucidă? Aceste două soluţii par soluţionatoare numai din afară, să zicem pentru cititorii unui text în care este vorba despre aşa ceva – dar nu şi pentru personajele-persoane.

Relaţia mea cu ele (persoane/ai/ele) nu era aceea dintre vânat (ele) şi vânător – eu. Nu găsesc o echivalenţă a rolului meu, decât, într-o oarecare măsură acela de preot militar confesor al condamnatului la moarte pentru dezertare.

Deşi era mai mult; mult mai mult.

Preotul îl asigură pe condamnat că Dumnezeu este cu el, că nu l-a părăsit – că, odată dincolo, va fi ca şi iertat. Preotul va fi venit spre condamnat aducându-i, în împărtăşanie, caritatea, dacă este romano-catolic; agape, dacă e grec-ortodox – iar dacă e slav şi român: mila, termen decăzut din înălţimea teologală a primelor două.

Măcar din acest punct de vedere eram departe de cele înşirate. Nefiind preot catolic, celibatar, din acela care-şi interzice dragostea carnală, ca drăcească; nici popă ortodox, taur comunal pe-ntunericu, dar smerit foarte la lumina zilei (şi cu capul înclinat pe un umăr, a curăţenie, dacă nu de-a dreptul a sfinţenie…) – îmi permiteam, vorba unor buni prieteni, de mulţi ani decedaţi, să am o altă manieră de a aborda problemul şi femeiul. Fiindcă numai femei erau (vorbesc, în continuare, de ne-victimele din prezentul povestit).

Mă apropiam de ele cu un tulbure, cu un confuz amestec de simţăminte, să zic unul care te încearcă după multe şi nu toate plăcute experimente amoroase; şi acela alcătuit din convieţuire lungă, mai mult la-rău decât la-bine – presărat cu o ploaie fină dar consistentă de solidaritate, de frăţietate – mai aproape de adevăr ar fi: de suroritate. Iar cireaşa deasupra: o neascunsă iubire (de-femeie, dacă porneşte dinspre un bărbat).

Poţi iubi o femeie (nu spun: să te îndrăgosteşti de ea, acesta fiind preludiul) după ce ai văzut-o – şi ţi-a plăcut; după ce ai auzit-o, nemijlocit sau la telefon sau la radio sau la televiziune – şi ţi-a plăcut; după ce ai adulmecat-o – şi te-

ai ridicat în trei picioare.

M-am întrebat – nu mi-am răspuns: nu cumva proiectam o iubire de Catherine alături, la dimpotrivele ei? N-ar fi fost exclus: pe Catherine, cea de la Ustaritz n-am mai întâlnit-o, deşi îmi era mereumereu prezentă. Sosia ei, chiar dacă mult mai arătoasă (ba de-a dreptul frumoasă) nu propunea adeveritatea Ustaritzei cea băscoasă. Şi intenisată. Aceea avea o taină (aflată expusă ochiului meu la o întinzătură de mână) – ceastălaltă era ţinută de doar secrete (de stat), atât de prozaic păzite, încât îşi pierdeau, automat, valoarea. Când aveam de a face cu Cathérie, siameza-i strigată: Vathérie, mă uitam la ea, prin ea – ca să-mi reprezint, ca pe timpuri, o adevărată, o mai reală decât realitatea ajungere la origine (re). Ustaritza prezenta un înveliş ingrat, nearătos, promiţător de rece – dar ce surpriză: miezul îi era fierbinte şi dulce şi parfumat. Şi lubru, până la leşin. I-l ştiam ca pe apă. La o adică i-aş fi putut face şi un copil – unul adevărat, cum adevărată era reprezentarea.

Or personajele de sub Cathérie (sau Valérine) arătau ceea ce ascundea (sau doar: nu arăta) Catherine-Ustaritza. Cu ceva – cu mult – în plus: o viaţă de câine. Nu de totdeauna: doar în ultimii doi-treipatru-cinci ani. Le-am văzut pe fiecare, o primă-oară. Şi ultimă. Ceea ce am aflat despre ele: ce afli, după dispariţia celui având numele scris pe un dosar de anchetă.

De fiecare dată sufeream: dosarele nu mă informau, ci mă confirmau. Veneau ca rapoarte asupra unor acţiuni demult încheiate.

M-am întrebat: dacă nu aş fi avansat, de fiecare dată, acea supoziţie, nu-i aşa că realitatea nu mi-ar fi confirmat-o?

Şi ele ar fi trăit şi în ziua de azi? şi ar fi avut mulţi copii?

Aşa a fost. Aşa, cum nu cred că am să fiu în stare să povestesc; măcar să gândesc.

Probabil din cauza oboselii adunate în timpul acestui exerciţiu – nu probabil: sigur – mă surprind din ce în ce

mai des reprezentându-mi moartea. Abia după ce trec la altceva, îmi spun, zâmbind în gând, ca şi cum ar fi vorba de o farsă:

Normal. Doar trebuie să mă transpun, nu? M-am transpus – oricum, am încercat.

Şi numaidecât:

Îţi convine cuvântul transpunere: fiindcă el duce la altcineva – moartea este a aceluia, nu a ta.

Nu mă conving când mă amendez astfel. Din adolescenţă (un fel de a vorbi, din copilărie am sărit în adultle), de pe la 15 – 16 ani, când citeam ca un disperat cărţile încă nearse ale bibliotecii Astra din Sibiu şi aflam ce fac marii scriitori ca să fie şi mai foarte mari, îmi ziceam: când o să scriu şi eu – numai proză, nu versuri, Doamne fereşte! – o să mă transpun şi eu – ca Tolstoi în calul Holstomer. Citind la Tolstoi, am înţeles: nu doar în cal s-a transpus autorul, ci în toate personajele, fie acelea şi nefiinţe (o casă, o sabie, o răspântie); şi în toate împrejurările. Colegul şi prietenul meu Septimiu îi zicea acesteia din urmă: punere în scenă – se simţea influenţa lui Radu Stanca (omul de teatru, nu poetul). În acest caz ce era moartea lui Ivan Ilici? şi a lui Bolkoński, bătrânul? şi sinuciderea Annei Karenina? Trans –, ori: – punere în scenă? Desigur, eu ţineam la transpunere: intrai în cineva, în ceva, mergeai cu el, el cu tine, treceai prin ce trecea el, personaj devenit pe nesimţite (între timp) narator; deci mureai cum se va fi murind, cum moare mortul, nu cum crede autorul, de alături, că s-ar putea să moară careva.

Presupun: încrederea cu care m-au onorat (nu retrag cuvântul) toate acestea din urmă – mai puţin, dar destul de Chiajna – se va fi datorat faptului că şi ele, dinspre ele, mă simţeau. Când mă apropiam, ştiau: nu suntem în tabere opuse, eram, şi ele şi eu, o apă şi-o tină.

y!

Şi-o vai de capul nostru. Într-adevăr, eu încă nu ajunsesem cu drumul până la răspântia la care se opriseră ele – dar îmi va veni şi mie rândul, dacă nu mâine, atunci poimâine, să nu pierd speranţa, să nu-mi închipui că scap.

Iar atunci voi chema eu, eu voi cere asistenţă, acompaniere la trecerea apei dincolo de care nu este nici durere, nici întristare – nu este nimic, nimic, nimic.

Ştiau: suntem, şi ele şi eu, gata-transpuşi – unele mai adânc, spre final, unul abia intrat, dar care, oricum, trecuse pragul.

Este odihnitor, chiar reconfortant să ştii că, precum în cântecul acela: „Frică mi-i că mor ca mâine…”, fără jale de trecut, fără spaimă de ce va să (nu) fie. Acele femei – să spun: începând cu Catherine? dar unde va fi Ustarrine? – ştiau: cel dimpotrivă cunoaşte lecţia, pe dinlăuntru, cu acea parte a lui, de ea. Şi, ca şi ele, nu se aşteaptă să găsească izbăvire dincolo. E mai puţin rău aşa: trecerea doare, e greu de acceptat – din moment ce ajungi nicăiri. Eram, şi ele şi eu, în aceeaşi fază înaintată – atât, că încă nu începusem să şi putrezim.

Există riscul de a crede că m-aş fi identificat cu ele; că doar aşa stând lucrurile, nu le puteam face răul – deci n-aş fi eu acela care le descoperea pe unde se ascunseseră, ca să le dea pe mâna poliţiei.

Dar bineînţeles că am fost, un auxiliar al poliţiei – şi nu un harki, aceia erau trădători ai propriei comunităţi prin pactizare cu duşmanul. Eu nu fac parte din categoria lor – nici măcar din a concetăţencei dacorrrome: Chiajna. Ele, toate, fără excepţie, practicaseră, de voie, de nevoie ceea ce, cu perdea, se cheamă peripatetituţia, iar nebunia lor ucigaşă în care sfârşiseră de acolo pornea. Cu diferite ramuri: Chiajna – fiindcă fusese vândută unui gagiu, or ea nu nu accepta să lucreze pentru neţigani; Groznaia – fiindcă, ajunsă în Albania fusese torturată şi mutilată în timpul unei şedinţe de pregătire în vederea vinderii; Skanderbega – fiindcă îşi recăpătase memoria, văzând ca pe un ecran cum anume fusese adusă în situaţia în care se trezise (până atunci nu avusese trecut – nici măcar apropiat), într-o seară când, într-un client îi sărise în văz Radovan, colegul de facultate de la Sarajevo, băiatul tandru, delicat cu care dansase în câteva rânduri. Dar de atunci, dacă trecuse puţin timp, se petrecuseră multe şi

devastatoare cutremure: Radovan Stoicovici era acum şeful unui grup de cetnici. Iar cetnicii o violaseră, îndelung, într-o cazarmă, pe mamă în prezenţa fiicei, pe fiică în prezenţa mamei, de fiecare dată, după, susurându-le cu dulceaţă în ureche: Ţi-am sădit în burtă un sârb, când are să crească, are să te urască şi n-are să te ierte că te-ai întins cu un ghiaur; n-ai să-l ierţi: e pui de ghiaur şi are să-ţi aducă aminte de „pactizarea" cu noi, duşmanii voştri… Le-au ţinut în cazarma aceea două luni, în „timpul liber" cu mâinile legate şi departe una de alta (erau încă vreo cincisprezece), ca nu cumva să se întrajutoreze: să avorteze; ca să aibă timp să prindă puii de cetnic ortodox în burţile păgâne.

Şi acum dădea de el la Paris. Atât de mare îi fusese, atunci, suferinţa, încât o uitase – cu tot cu sârbi. De ce îi va fi ieşit acum în cale – păcatul să cadă pe capul lui!

Chiar de aş fi vrut, nu aveam cum să pactizez cu ele. Nu din pricina ocupaţiei lor din ultima vreme, cât din a sângelui pe care ele îl vărsaseră, eu (încă) nu. Bineînţeles că şi eu am avut momente în care îmi ziceam, mă asiguram că, dacă m-aş găsi în situaţia de a-l ucide pe căpitanul Enoiu, anchetatorul de la Interne, din 1956, aş face-o cu mare plăcere (şi cu deplină linişte); de asemeni, i-aş fi omorât pe maiorul Goiciu, directorul închisorii, Gherla – şi pe Istrate, adjunctul, şi pe Şomlea cel Bătrân, gardianul, tot de acolo; l-aş fi strivit ca pe un omid scârbos pe căpitanul Livescu, securistul din Bărăgan, din domiciliu obligatoriu; l-am gândit cu pândă în vederea suprimării şi pe Ceauşescu, însă nu atunci când ne lichida pe noi, cei cu drepturile omului, nici pe minerii din 77, ci când a început a distruge casele oamenilor din Bucureşti, ca să construiască Piramida în Noroi. N-are niciun rost să mă întreb mai departe: dacă aş fi avut ocazia (momentul şi mijloacele), chiar aş fi făcut ceea ce doream din toată inima? Probabil – sigur – nu: mai degrabă din laşitate decât din moralitate.

Însă în contextul acela (l-am şi împins îndărăt, în timp, altfel aş fi folosit: acesta), încadrat, de altfel plăcut,

chiar dacă asexuat, de cele două iepe, umbrit de glasul la telefon al Catherinei, am făcut ce am făcut. Chiar aşa: de ce am făcut (ceea ce făcusem)?

La Ustaritz, pentru că, într-o discuţie, mă pomenisem şi eu dându-mi cu părerea – întâi în gând, apoi cu adevărate cuvinte adresate Catherinei cea Bască. Şaisprezece ani mai târziu – şi dacă douăzeci? Nu zece? – fiindcă mă rugase Catherine (la telefon) să o ajut. Dar bineînţeles – dacă era în puterea mea, de ce n-aş fi făcut ceea ce îmi cerea… Dacă m-aş fi întâlnit într-adevăr cu într-adevărata Catherine, am fi discutat, răsdiscutat, am fi dezbătut, ne-am fi disputat, ne-am fi insultat, ne-am fi tăcut, am fi făcut, de astă dată adevăratadevărat ce mai făcusem (doar adevărat) şi ne păruse tare bine, am fi luat-o de la capăt.

Aşa însă.

O bănuiesc, în continuare de acest nevinovat artificiu: pentru a exclude dezbaterea, furnizarea de amănunte aflate sub regim de secret, mi-a impus vorbitor-intim-prin-telefon. Dincolo de sticla groasă văd un chip, în lipsă de altceva, îi spun: Valérie, iar în receptor aud vocea Catherinei.

Ce simplu! Copilăreşte. Cu mine merg toate copilărismelesimplismele – dacă mi le serveşte o muiare.

Îmi vine tot mai greu să mă adun în fiecare dimineaţă, pentru a relua naraţiunea. Şi în asta am senzaţia că fac o treabă de Manole: ce am zidit, adunat, lucrat ieri nu mai e de găsit azi. Şi nu pentru că s-ar fi dărâmat murii, ci pentru că nu-i mai văd eu: nu mai am în faţa ochilor rodului-muncii de până acum, ca să ştiu unde şi cum înnădesc pentru mai departe.

Şi nu înţeleg de ce mă plâng: aşa am scris Gardă inversă, la Bucureşti: fiecare capitol nou (din 15) era pus pe hârtie ca cel de început al cărţii, precedentul fiind pus la adăpost, acolo, în ţară, ori trimis în Occident. Deci nu mai putea fi citit a doua zi, când încercam să scriu următorul capitol. Da, dar atunci – în 1973, chiar în 1975 – eram tânăr, aveam abia 38 de primăveri (bine: 40)! Acum

am triplul

— De toamne. Şi cvintuplul de ierni.

Bănuiesc de unde şi de ce această dificultate care mă zgârţâie din toate încheieturile: ştiu ce scriu, dar nu şi despre ce. N-ar fi mare pierdere, atâţia alţii scriu, sperând să afle mai încolo ce-ul – de regulă după ce vor fi sfârşit treaba. Adevărat: romanul, şi el, dacă păstrează un colţ de umbră, un petic de taină – cu atât mai bine, sugestia provoacă reverberaţii, îl împinge pe cititor la coautorat.

Cu mine, în această povestitură, se întâmplă ceva sâcâitor. Ceva nu şade cum ar trebui: nu ştiu ce explicaţie să dau pentru narator şi nu ştiu cum să explic acţiunea personajelor. De personaje nu ar trebui să-mi fac grijă: de cum sunt pornite, dacă le dai o bună plecare, se autonomizează, iar atunci grija ta, autor-alergător în urma lor se rezumă la împiedicarea unui accident (de circulaţie), a unei catastrofe

— A unei căderi în şanţ. Însă eu, narator, nu sunt în stare să dau o explicaţie – fie şi neconvingătoare – în legătură cu… Cu motivaţia – nu, nu cu motivaţia, ci de-a dreptul cu ştiinţa de a, în fine, mai uşor îmi vine să-mi pun întrebarea la care nu am răspuns:

De ce Catherine – prin Valérie – a făcut apel la mine, într-o chestiune cu totul străină mie?

Un răspuns de formă ar fi acesta:

Fiindcă ştia, de la Ustaritz, că eu…

O întrebare – colaterală:

De ce, acum, când are înalte-responsabilităţi-politico-poliţieneşti, m-a contactat numai prin telefon?

Răspunsul meu: ca să confere un strop de taină cărţii pe care tocmai o scriam.

Nu e întru totul exact, dar cam aşa-cumva.

Iar dacă lucrurile stau-aşa-cum-stau, înseamnă:

Catherine înţelesese chiar (cu mult) înaintea mea – acolo, la Ustaritz – că eu aş putea; că eu aş avea ceva; că am eu un pic (dar numai olecuţă) de ceva – cumva mai mult decât aveau jandarmii locali.

Însă Catherine ar fi putut să se înşele: eu nu aveam

ceva ce nu aveau căutătorii din Pirineii Atlantici (zic aşa, ca să le dau importanţă). S-a întâmplat să scap vorbe-vorbe, s-a întâmplat ca vorbe-vorbele să cadă pe un răspuns la o enigmă – i-aş zice comunală, dacă nu ar fi fost vorba de sânge – şi iată cum nasc legendele!

De acord, aşa ar fi fost – dacă.

Catherine însă nu a luat-o aşa cum o luasem eu: ca un răspuns livresc la o întrebare de scriutor de cărţi; ea a luat răspunsul meu neglijent şi, la urma urmei conţinând o cantitate de ia-mai-lasă-mă-npace! ta, cum zic ei, francii: primul nivel. S-a întâmplat să nu fie departe de adevăratul răspuns (pe care, ca să fiu modest: încă nu-l formulase nimeni).

Ce s-a întâmplat mai departe? M-am întors (admiţând că fusesem plecat) la ale mele, binişor agasat că fusesem perturbat şi în acelaşi timp învinovăţindu-mă că nu mă implicasem mai adânc – dar cum, mai adânc?

Să fi încercat să le convertesc – la ce? Să explic unei fete adusă de la noi, din Estul Europei (ba să-i fac şi un desen) că e mai cinstit să lucreze opt ore pe zi (plus trei, naveta) pentru un salar lunar pe care ea îl scoate, pe trotuar, în doar două zile (bine: în trei)? Că e mai moral (ce să mai vorbim de mai-frumos!) să lucreze cu braţele – eventual şi cu capul – decât cu curul?

La care o ea să mă întrebe:

Tu cât primeşti pe un roman la care scrii doi-trei ani apoi alţi doi-trei ani încerci să-l publici? Cât îţi revine, din avansul-definitiv pe care-l primşi tu, ca autor care speri să treci în eternitate: două sute de franci – pe lună? Sau, după impozite, douăzeci de franci – tot pe lună? Total: preţ de o ţigară – pe zi?

Nu ştiam şi, egoist, mi-am propus să nu aflu mai mult, nici mai adânc.

Mă întreb dacă această manifestare de lştate nu era, în fapt, teama de mine însumi, spaima de ceea ce întrezărisem din mine; acea parte a mea care mai bine ar rămâne acolo, în umbră, în adânc, altfel cine ştie ce rea-întrebuinţare i-a§ da – un semnal, un avertisment a fost

cartea în care devenisem tiran, tiranic, tiranizator al tiranizaţilor mei prieteni (am vrut să spun: personaje).

Iată că am ieşit iar la suprafaţa paginii, cât să trag un gât de aer. Nu mai ştiu unde rămăsesem, unde fusesem la întrerupere. Am să-i zic drept-înainte. Aşa cum Basarabeanul fugea de ruşi încotrova şi în direcţia înaintea-nasului-înainte-marş!

Ceva – ceva mi-a rămas: încercam să-mi explic ce voi fi avut eu mai mult decât alţii, încât s-a făcut (să se observe impersonalul) apel la mine. Chiar de voi fi nimerit-o atunci, la Ustaritz – aceea ar fi putut să fie o întâmplare coincidenţială, ca să ne pleonastizăm. Va fi insistat Catherine. Va fi argumentat. Dar cum va fi motivat opţiunea? Şi faţă de cine – de ministru? Ministrul, fie el şi de interne, nu se ocupă de aşa ceva, el doar confirmă, semnând o decizie luată de un director de serviciu. Cine să fie acel decizător (şef)? Nu cumva chiar ea, Catherine? Greu de acceptat: va fi având ea o mie de calităţi, însă toate alături, dacă nu chiar opuse unei asemenea trebi. Catherine va fi specialistul, psihologul, astrologul de serviciu – mai ales că făcuse medicina. Uite, nu mai ştiu ce facultate, ce specialitate – dacă voi fi ştiut vreodată. N-ar trebui să mă împiedic în aceste amănunte, atâtea alte surprize te pot surprinde la o femeie.

Ca atunci, după manifestaţie – mai degrabă: după manifestaţia scurtată din pricina ploii torenţiale.

Ne-am adăpostit, nu în primul gang, deja ocupat, nici în al doilea, ci în al nuştiucâtulea, după colţ, printre stive de lăzi cu pungi de orez şi de lădiţe cu legume – intrarea în depozitul unui supermagazin. Nu miroseau legumele, nici măcar pachetele cu cafea, atât de etanş fuseseră bandajate în plastic, Catherine mersese înaintea mea (cu spatele spre mine, se înţelege), cât fusesem în stradă, apoi s-a răsucit cu faţa încoace, înainta cu spatele, dirijându-mă cu mâinile amândouă, de parcă aş fi fost un camion care trebuia pilotat prin poarta strâmtă.

Ne-am oprit, faţă-n faţă, la ceva mai puţin de un metru unul de altul. Am simţit rochia de diftină, acum udă,

ca pe o perdea, cortină. Nu a fost nevoie să o dau eu la o parte, ea a zis, cu privirea albă în direcţia mea, dar fără să mă vadă:

Ouvre les yeux! – şi, cum a zis, cum totul s-a deschis.

N-am înregistrat preliminariile, nu vor fi fost, m-am simţit scufundat până la sprâncene în cald şi în bine şi în şoapta ei insistentă şi ritmată: Ouvre les yeux! Ouvre les yeux!

Mă străduiam să ascult îndemnul, porunca, dar nu reuşeam, aş fi vrut să explic: Nu pot face două lucruri în acelaşi timp! ceea ce era o prostie, judecată din acum, însă atunci era perfect valabilă, voi fi fost convins că dacă o şi văd, plăcerea dispare, la apariţia ochilor ei şi tulburi şi veştezi şi mai ales a băştii, apoi ea a luat din nou conducerea convoiului: a ieşit, m-a pilotat pe câteva străzi, eu dădeam să zic, măcar de formă, că o să răcim amândoi, dacă nu ne schimbăm hainele ude-leoarcă, însă eram şantajat dulce de permanenta senzaţie de căldură lichidă, mă temeam că dacă vorbesc, aceea dispare, se întrerupe. Aşa am ajuns altundeva, într-un alt gang-depozit şi iar ne-am poziţionat faţă-n faţă, la o întinzătură de braţ distanţă – dar era de parcă trecusem unul prin altul, schimbând locurile.

La a treia haltă – mai exact: după ce s-a consumat şi aceea am vorbit liniştit despre despre următoarea manifestaţie.

Deci nu a existat, acolo, vreo contradicţiune; deci a rămas în zona dorit-realizatului.

De acord: ne-am mai avut bine – tot aşa (nu am vorbit despre asta, sunt convins că şi ea era adânc satisfăcută) şi tot după manifestaţiile din faţa ambasadei Republicii Socialiste Ceauşia. În afară de somaţiile ei să deschid ochii, alte cuvinte nu se rosteau – era bine aşa, ritmaţi-sincronizaţi.

Abia acum mă întreb dacă nu cumva din acest motiv, al nerealizării, a făcut acum apel la mine; gândind că de astă dată… Dar nu. Nu, sigur nu – însă poate că şi ceva da.

Înclin bifurcat – chiar dacă niciodată nu poţi afla

mersul raţionamentului unei femei.

Oricum, găsesc un semn de (mare) înţelepciune din partea ei hotărârea de a nu se lăsa văzută.

După 16 ani.

O fi îmbătrânit într-atât, încât refuză să se arate. Deşi nici tânără nu era ea arătabilă; ba chiar urâţică la obraz, dizgraţioasă la mers. Atât.

Fiindcă altfel, pe altundeva, altcumva Catherine era o dumnezee. Deşi fusesem cum făcusem în acele câteva rânduri, nu îndrăznisem să-i spun (când ea îmi cerea să deschid ochii):

Bine, eu deschid ochii, dacă tu îţi scoţi masca!

Eram sigur că ceea ce văd din obrazul ei – mai cu seamă ochii – nu este adevărul, adevăratul, adevărată. Pesemne că ne putem culca cu o femeie de o mie de ori, fără a îndrăzni să-i cerem să deschidă ochii, cum îmi cerea ea mie; nici să-şi scoată masca – cum nu-i ceream eu. De fapt, acesta va fi fiind secretul nostru.

DOI

NOIEMBRIE

14 noiembrie când am încercat să

Astăzi

Poate că azi. Poate că azi are să meargă.

Nu m-am întrerupt după întâile cuvinte – încă –, deci exist. Deci există speranţa că am să re-pot. Nu atât să-mi aduc aminte, cât să-mi rememorez pe hârtie. Ceea ce este cu totul altceva.

Am spus: pe-hârtie. Nu mai este cu totul adevărat de când scriu la ordinator, adevărata hârtie făcându-şi apariţia în faza finală, după ce imprim însă este, în continuare, cu totul şi cu totul adevărat: ecranul pe care apare scrisul, pe măsură ce dau din degete, el este un fel de hârtie, nu? Ba da, ba da.

Iată, a mers. Am scris până acum zece rânduri; cu cel indicând data, fac unsprezece; cu acesta: douăsprezece, ba chiar treisprezece, fiindcă am trecut în cestălalt şi, dacă o mai lungesc, ajung la… sprezece rânduri! O performanţă pe timpurile astea. Un record.

Deci mă pot întoarce. Unde? Deocamdată, la uneltele mele. Să dau, cu ajutorul lor, îndărăt în timp, la primul – cu excepţia celui de la Ustaritz, când-acolo nici nu-mi dădeam seama ce fac. Şi chiar dacă mai apoi revizitând Ţara Bascilor (de unde se trage şi Biscaya şi V/Basco da Gama, chiar şi Gasconia), am acceptat în sinea mea că făcusem ceva nu întru totul obişnuit; ceva care nu se face (în ambele sensuri: că nu este posibil şi că nu este moral). Mai ales aceasta din urmă o va fi lucrat şi pe Catherine, fiindcă după Ustaritz ne-am văzut frecvent la Paris cale de încă doi-trei ani, am, vorba ceea, militat dimpreună, am manifestat laolaltă, am făcut şi altceva îndedoi (să spun: prin corespondenţă? Sau: la vorbitor?), dar nici măcar în pauzele de respiraţie ale militantismului nostru cel plăcut inemii nu ne-am adus aminte, cu glas, de întâmplarea de la Ustaritz.

Mă oblojesc cu muzică. De multă vreme nu am mai frecventat-o. Şi când mă gândesc că a fost un timp când credeam că voi deveni muzician profesionist.

N-a fost să fie. Nu de talent şi nici de muncă nu a fost vorba – ci de proza cea de toate zilele: a avea sau a nu avea (acces la) un pian; şi de a avea sau a nu avea timp de muzică. Aşa am judecat atunci, aşa cred şi acum.

Când mi-a telefonat – după şaisprezece ani – primul impuls a fost să o fac să simtă că dacă a lipsit atâta amar de timp, acum, la revedere (la re-auzire), să pierdem măcar câteva secunde cu trăncănitul banalităţilor plăcute de genul: ce mai faci, cum o mai duci, am auzit că sănătatea nu-ţi este înfloritoare, de ce n-ai mai publicat în ultimii zece ani în franceză (nu cumva te-ai despărţit definitiv de traducător, care prea şi-o lua în cap şi intervenea, cu cizmele, în textele şi ale tale, încă viu, confundându-te cu Eliade, mort, deci incapabil să protesteze împotriva „coautoratului”?) – sau n-ai mai scris, din pricina bolii? – şi în fine, să-mi fi pus întrebarea pe care, venind de la ea nu aş fi considerat-o indiscretă, ci cald-participativă: Care-i boala de care suferi?

Catherine nu m-a întrebat – că nu s-a interesat de

Ana, de înţeles, dar de Filip? Pe care, la manifestaţiile de stradă îl trata şi uneori îl prezenta ca pe un fiu, dar nu de vârsta pe care o avea: opt, nouă ani, ci ca pe un sugaci: îl lua mereu în braţe, îl strângea, îl pupa, îl amuşina – îl storcea, îl punea la uscat – doar ţâţă nu-i dădea.

Nici povaţă.

Mă consolez, mă mângâi cu muzică. Are o mare, o nesfârşită capacitate de ogoire, de amorţire – prin legănare, prin bandaj are, prin împachetare în binefăcător nămol: muzica.

Cum a venit aşa s-a dus visul meu:

Până în 1959 eram un băiat normal, un fost deţinut normal, un actual (atunci) deoist normal – în satul-nou Lăţeşti, raionul Feteşti… în Bărăganul cel şes. Doamna Emilia Bratu, abia liberată din închisoare, cum nu era deloc sănătoasă (!), nu putea lucra la fermă (la ce: la cărat saci cu mazăre? la săpat şanţuri? la ridicat diguri?), s-a gândit că, fiind ea pianistă (cu studii la Budapesta şi la Viena), ar fi posibil să câştige un ban, dând lecţii de pian copiilor tehnicienilor liberi. Cu cheltuieli şi cu eforturi a adus, de acasă, de la Lugoj, o pianină, a închiriat o odaie din casa de peste drum şi a aşteptat să-i vină elevii.

Aceştia – cu toate că la cererea lor cheltuise atâţia bani cu adusul pianinei – nu au venit: Securitatea.

Aflase Organul cel neadormit de punerile-la-cale criminale (pianale, altfel subversival-muzicale) şi îi ameninţase pe părinţi să nu-şi dea copiii pe mâna duşmancei de clasă, aşa-zisa Emilia Constantinescu (căsătorită Vaida, al cărei soţ – şi complice! – fusese niţel ucis în anchetă, ea trimisă pentru un supliment-fără-termen de domiciliu obligatoriu în satul-nou Lăţeşti, unde se recăsătorise cu alt fost deţinut: Al. Bratu) – care atâta aşteaptă: să-i otrăvească pe fiii şi pe fiicele proletarilor devotaţi partidului nost, administrându-le tot felul de droguri precum educaţia burghezo-mistico-monarho-fascistă; şi moşierească. Unde mai pui că muzica aceea, dacă n-o faci în cadru organizat, la căminul cultural, bătând pas de front pe arătură, şi n-o auzi, dată, la difuzor

– ea nu-i bună! ea nu gâdilă plăcut urechea, în plus, riscă să se prefacă fulgerător în opiu (/pentru popor!; cel muncitor!).

Nu mai ştiu cine dintre noi, studenţii a avut ideea de a ne înscrie la lecţii de pian – la început mai puţin pentru muzică, mai degrabă pentru a o putea ajuta pe Doamna Bratu să câştige câţiva lei pentru pâine. Aşa cum încercasem să-i dăm asistenţă unei foste studente legionare, cumplit torturată în anchetă, neîngrijită în închisoare, „liberată" paralizată, în domiciliu obligatoriu (am scris despre ea în textul Lăţeşti); aşa cum încercasem să o ajutăm pe Maria Antonescu, Mareşaleasa, prefăcându-ne că viaţa noastră, a celor din echipa-desăpători atârnă de talentele sale culinare (sic) – în fapt, ca să aibă şi ea ce mânca, dimpreună cu noi – aşa vom fi pornit şi cu pianul. Dintr-o solidaritate de care nici nu ne dădeam seama, fiindcă aşa ne era normal, atunci. (Şi, ca supliment: mai ales că ni se prelungise „restricţia domiciliară", cum se exprimau *ei* eufemistic, ca să nu nu scufundăm, de disperare, definitiv, în Bărăgan – citeşte: cu-acte-lasfatul-popular, în femeile de pe-acolo, rătăcitoarele).

Dar pianul ne-a prins – pe noi, trei foşti studenţi, un fost elev de liceu şi o actuală-atunci elevă de primară, fiica unui deportat bucovinean, Burlă. După şase luni, eu am lăsat-o mai moale cu „interpretarea" şi am trecut la teorie, armonie, contrapunct, forme, instrumentaţie (cum altfel, dacă primisem – de la Florenţa şi de la Lucia, cumpărat de la un anticariat din Bucureşti, Tratatul de instrumentaţie al lui Berlioz, imprimat la Paris, fireşte, însă purtând sigiliul sec al unui magazin de instrumente muzicale din Odessa…).

Aveam 24 ani; ştiam că pentru a deveni pianist, oricât de modest, era prea târziu. Şi de altfel, nici nu mă tenta. Însă nu mi se părea a fi chiar foarte-foarte-târziu pentru compoziţie.

Nu existau manuale, tratate româneşti (au apărut abia după un an cele ale lui Sabin Drăgoi), până atunci doamna Bratu îmi traducea din ungureşte din ale lui

Siklosy (sper să-i fi scris numele corect). Din fericire avea, tot de la Lugoj aduse, o sumă de partituri.

Mai ales Bach.

Mai târziu, privind îndărăt, la buna-pornire, am reuşit să nu regret continuarea – şi din pricina lui Bach. Îmi ziceam: ce contează că nu am făcut, mai departe, pianul; ce contează că nu am putut urma, după „Universitatea" închisorilor şi a Bărăganului, clasa de compoziţie a Conservatorului din Bucureşti. Cu ceva tot am rămas: cu Bach.

Îl cercetasem (şi nu: studiasem), cu creionul în mână, cu ochii micşoraţi. Îl şi vedeam, nu doar îl auzeam. Arăta, uneori, mai ceva decât Tolstoi. Cam ca Dostoievski.

Bach. Fără modestie, fără reţinere, zic: cu el s-a făcut în mine o lumină mare-mare. Pe de o parte (pe partea trecutului) mă consola de toate nefericirile, mai degrabă istorice decât personale, pe care le traversasem, începând de la vârsta de cinci ani; pe de cealaltă îmi arăta ca un Deget Divin direcţia de urmat – atunci o desluşeam a fi muzica, doar muzica – numai muzica. Trecusem (cu arme şi bagaje) de partea lui Bach, bătrânul, ca şi cum contrapunctul (eu îl vedeam, îl pipăiam: era, în piatră dantelată gotic!) ar fi fost, nu unul din elementele muzicii, ci scopul ei ultim, însăşi muzica.

Ziua lucram ca tot deoistul la fermă, îndeobşte la lopată – a cărei coadă de plumb şi de jăratic n-o mai simţeam – nici chiar seara, când, cu degete-gheară, păstrând forma lemnului (zilnic? diurn?) cozii, încercam să-mi fac temele-pentru-acasă, pe claviatura pianinei. Acolo, la lucru, dădeam din mâini şi din picioare – şi din gură (e-he, de n-am fi avut guri-mari, demult ne-am fi spânzurat sau, mai comod: ne-am fi înecat în Dunăre), însă cu limba. Ei, da: ca şi mioriţa, oaia-bălaia, năzdră-vană-plăvană, „gura nu-mi tăcea" în fine, gura sonoriza alte chestii, ca între colegi de echipă, însă acum vorbesc de limbă, nu ca organ al vorbirii, ci ca instrument de scris, de desenat, de zidărit, de dulgherit: catedrale contrapuncte. Contrapunctice? Nu: contrapunctale. Desigur, îl vedeam

(tot de contrapunct vorbesc), însă îl materializam cu ajutorul limbii purtată ca un condei; ca pe o mistrie – după arătarea Degetului.

Şi eram nespus de mulţumit. Chiar fericit.

Catherine… Trecusem peste astea, probabil sperând că, de cum ne vom afla faţă către faţă, totul va fi – bineînţeles, nu ca-înainte, fiindcă nimic, nicicând nu poate fi ca înainte – însă „pe alte baze" reînnodat, reajustat, reparat, explicat. Dacă se adaugă şi gândul, resemnat, al meu că ea va fi ştiind că nu mai sunt sănătos – ca altă dată

— Am încheiat preliminariile.

Însă ele nu s-au terminat odată cu întâlnirea noastră. Au fost amânate, mereu împinse în faţă: o dată la cafenea, când mi s-a propus sub formă de Valérie; a doua oară la ei, rue de Saussaies, loc şi clădire cunoscută mie, din 1981 şi 1982, când cu atentatele: întâi cu carteabombă – care l-a rănit pe şeful artificier al Prefecturii – apoi cu otrava (cu acel prilej avusesem o violentă şi prostească explicaţie, ea, Catherine fiind, hotărât, împotriva „colaborării cu poliţia" ce timpuri!

— Ce importanţă avea că eu nu colaboram cu poliţia franceză, doar încercam să ard un şut în cur Securităţii de la Bucureşti; nuanţă).

O a treia ocazie nu s-a mai ivit. Nu mi-a oferit ea, nu am provocat eu. Voi fi crezut că, date fiind cu totul noile raporturi dintre noi: comanditar (prin telefon!) – executant, mai puţin rău este să rămânem aşa, la distanţă, în toate accepţiile.

Date fiind noile relaţii mă întreb de ce acceptasem să colaborez cu ea, cu ei, care-or fi. Nu aveam nicio obligaţie, nu aveam nicio pricepere – de ce aş fi făcut-o? Din veche-prietenie pentru Catherine – de acord, însă acea prietenie veche s-ar fi putut manifesta şi fără angajament de robie; şi fără jurământ de supunere. Apoi: Ce fel de prietenie era asta, nouă, în care primul care a avut iniţiativa, semnalizând că vrea să reînnoade, nu se arată la faţă şi nu explică motivul: e bolnav? internat în spital? a suferit un accident grav, de pe urma căruia a rămas de-nevăzut? nu

mai suportă să vadă oameni şi cum până şi eu sunt aşa ceva, nici pe mine?

„Tratează” cu mine, direct-prin-intermediar: Valérie; indirect prin telefon – sau invers…

Pe Bach (nu doar pe el) l-am cunoscut întâi cu ochii, abia apoi cu urechile. Am mai spus, am să mai spun. Dar nu am spus că în adolescenţa, apoi în tinereţea mea Bach era interzis de comunişti, ca mistic înrăit, drept care nu existau concerte, nu existau plăci (de bachelită, pentru patefon, nu discuri de vinil – pentru electrofon!), nu era difuzat la radio – fie şi la infamul, deformantul difuzor de internat. Doamna Bratu mi-l „făcea” la pian, însă eu ştiam (cam acelaşi lucru ca mai târziu, despre Catherine): Bach e altul; Bach e celălalt; acela pe care mi-l făceam eu, în gând, privind partiturile ca pe nişte hărţi – pentru mine, o hartă având o mai mare forţă de cuprindere decât un tablou. Cam cât un roman. În mizeria de toate zilele din d.o., în Bărăganul şes până la plâns (şi dincolo), plantam turnurile traforate gotic ale Bachului. Şi era de parcă aş fi făcut o nouă lume, o altă viaţă. La urma urmei, nu mă covârşea curiozitatea, împingându-mă să aflu cât mai multe despre ea, din lunga absenţă; şi nu mă chinuia dorul de a o revedea. Ceea se petrecuse la un moment dat între noi îmi dădea prilej de rememorare (afectivă, ca de obicei), însă fără dorinţă de recidivă – nici măcar de rezumare, în doi, a întâmplării. Presupun că reproşul pe care ea mi l-ar fi putut face – atunci, ca şi acum: că eram căsătorit, că aveam un copil; reproş pe care i l-aş fi putut întoarce: plecase fără să mă anunţe şi mai ales (!) fără să-mi ceară permisiunea.

Altfel, totul era în regulă.

Aşa va fi luând naşterea lupta-de-clasă (cea care se tot ascute, vorba tovarăşilor): din mărunte reproşuri nerostite, din acuzaţii neformulate – astfel se umflă, creşte, dă în foc ura (de clasă).

Că o uram pe Catherine… Poate că da, poate că ba, poate că nici vorba, ba chiar din contra, cum se spune atunci când se spune. Din păcate nu se spune şi: O chiar

iubeam, în timp ce o uram.

Numai că şi lozinca asta a fost uzată, abuzată de părinţii marxism-banditismului de sorginte sovietică atunci când trăgeau ei (părinţii) din Gogol concluzia cea profundă: „Şi cât iubea el, urând!” Chiar dacă nu e defel sigur că, în realitate nu urà, iubind.

După vreun an de „compoziţie” în care lucrasem ca un disperat, o voi fi luat binişor razna, mă umflasem ca broasca din fabulă, mă şi vedeam compozitor care nu mai are de făcut decât să aştearnă pe portative operele-i nemuritoare – adevărat, admiteam, cu un necesar intermezzo între liberare şi terminarea Conservatorului: clasa de compoziţie, desigur.

Numai că nu am fost liberat la termen, Securitatea mi-a ars încă un supliment (şi acela tot provizoriu) de 24 luni. Când, am ieşit din Bărăgan, am constatat că, vorba folclorului-nou: ţara-ntreagă era un bărăgan, deci nici vorbă să pot intra în vreo facultate (unde mai pui: ideologică!). Când, în sfârşit, în vara anului 1965 a fost dat decretul prin care nu mai eram socotiţi perpetui duşmani ai poporului (muncitor, se înţelege) – deci puteam re-intra, intra la facultăţi, puteam publica, eu eram gata-descurajat pe partea muzicală: avusesem timp să înţeleg că pierdusem definitiv pasul (pe) muzică. M-am întors – după unsprezece ani – tot în anul întâi (cu examen de admitere!) la Filologie.

Nu, nu o uram pe Catherine. Dar sigur îmi era o ciudă verdegalbenă pe ea: reapărea după şaisprezece ani de absenţă, nu se simţea nicicum datoare să-mi comunice măcar într-o propoziţiune ce-cum îi fusese viaţa până acum (ceea ce nu e foarte grav, oricând se poate hotărî să o facă); însă că nu mă întrebase – fie şi prin telefon – care-mi fusese viaţa… era mai greu de digerat.

Concluzie (provizorie): puţin i-a păsat de viaţa mea trecută; deci nu-i pasă nici atâtica de viaţa mea contemporană. Ceea ce n-ar fi un păcat de neiertat: să spunem că va fi având necazurile ei, copleşitoare şi nu mai are disponibilitate pentru ale altora. Dar să nu aibă

disponibilitate nici pentru două-trei cuvinte politicoase, fie acelea şi de formă?

Să zicem: nu mi-a pus întrebări în legătură cu sănătatea, fiindcă ştia bine că nu-mi place să vorbesc despre a mea, despre a altora. Dar nu se poate să nu fi aflat (fiindcă nu se poate să nu-mi fi consultat dosarul, la ei, pe rue des Saussaies) despre atacul de inimă din vara anului 1989.

Iar dacă a vrut să-mi respecte tăcerea în legătură cu boala, să mă fi întrebat măcar o singură dată despre cărţile mele (cele scrise, cele publicate) din 1990 şi în româneşte. Or ea – nimic. De parcă ar fi vorbit – la telefon – cu automatul care dă ora. Şi raportul.

Atunci – în 1965 – abandonasem muzica, regretând. Am fost prins cu alte cele: evenimente, boli, morţi, nereânmatriculări, nereabilitări, nepublicări, nu m-am mai gândit cu aceeaşi intensitate la muzică. Când, în 1966, am scris prima variantă din Ostinato (se chema Cealaltă Ithacă…), am înţeles: dacă voi mai face vreodată muzică, atunci. am să scriu literatură.

Arătând înspre muzică. După Supremul Deget.

Însă când, în octombrie 1968 am fost angajat cu jumătate de normă la *România literară*, primind să mă ocup de pagina muzicală, mi-am spus:

Iată dovada că am abandonat gândul de a o face eu însumi.

Adevărat, prin Valérie, Catherine mă chema, periodic, la raport. Ca să-i spun în ce stadiu ne aflăm (era singura floare: folosea pluralul) cu cazul cutare, cu cazul cutare… Iar eu – prin Valérie – ciocneam călcâiele ca o cătană bătrână şi raportam – stadiul.

În continuare, ciudat: nu asta, nu astea mă nemulţumeau. Ba, masochist fiind ca toţi sadicii, găseam că îmi convine subordonarea. Mai ales că supraordonatoarea îmi era femeie, or eu de totdeauna mă visam într-un matriarhat cinstit şi totalitar. Şi ca toţi scriitorii îi reproşam (în gând) că nu mă întreabă ce mai scriu, ce am mai publicat.

Sau: despre „munca” noastră: ardeam de curiozitate: ce credea ea despre războaiele din Balcani, cele care, printr-un cumplit revers al istoriei, furnizaseră Occidentului (se pare că şi Orientului, dar nu aveam suficiente informaţii) camioane, vagoane, vapoare întregi încărcate cu carne-albă, de vândut pe-picioare? Şi înainte de Kosovo, chiar înainte de Bosnia: ce credea ea, şi femeie şi militantă umanistă despre căderea Zidului Berlinului care provocase primul val de înfometaţi invadând Occidentul: fetele şi femeile, în căutare de o viaţă pe care n-o avuseseră în comunism, şi pe care au căpătat-o în capitalism, sub comanda eternilor kaghebişti cu uniformă schimbată: mafioţii traficanţi de femei?

Oh, muzica: cum te spală ea, nu doar de murdăria înconjurătoare, ci şi de gândurile perturbatoare. Muzica: anesteziant al multor dureri.

Ce va fi gândind Catherine despre raiul-pe-pământ al ei, Albania (doar fusese enverhodjistă – adevărat: înainte de a ne cunoaşte)? Şi ce va mai fi zicând despre Kaka (sau poate: Caca – n-am văzut vreodată scris de Catherine numele lui Kadaré, ci doar rostit?) Era un amor trădat – la scară umană: cărţile lui Ismail Kadaré îi plăcuseră „înainte” – Anul Zero îi fusese 1977, Charta de la Praga – fiindcă „erau cu multă istorie”. Fatal începuseră a-i displăcea după acea dată-prag, când înţelesese că omul, autorul este un „vrai-faux” (folosise termenul cu mult înainte ca în presa franceză să apară în legătură cu un fals paşaport liberat de ministrul de Interne de atunci unui escroc-agent). Acuzându-l, ridica tonul la mine, de parcă eu l-aş fi apărat pe Kaka al ei – în fapt, eram de acord cu ea, chiar îi alimentam ostilitatea, furnizându-i informaţii administrative de genul: paşaportul – cheia cu care descui tainele unui cetăţean dintr-o ţară comunistă atât de… încuiată, de izolată de lumea exterioară ca Albania, URSS, Bulgaria, Cuba, Coreea de Nord, România – ce să mai vorbim de China. Fată isteaţă, Catherine prinsese esenţialul: dincolo de valoarea scrierilor sale – uneori în contradicţie cu ea – un scriitor dintr-o ţară închisă trebuie

judecat cu unitatea de măsură numită: paşaport. Dacă până şi comuniştii de rang superior aveau dificultăţi – sau pur şi simplu interdicţii – de „a ieşi” (în sensul biblic), cum de un scriitor putea călători de la Tirana la Paris pentru a asista la lansarea unui roman al său şi a participa la emisiunea Apostrophe? Cum de un om informat (în principiu) ca jurnalistul Pivot nu-i punea nici măcar din greşeală întrebarea: «Ce se petrece în Albania, ţară despre care se ştie că are un Stalin: Enver Hodja şi un Şolohov: Ismail Kadaré»?

Dar Catherine a pierdut momentul (istoric!) în care Kadaré a cerut azil politic! în Franţa – când? După căderea comunismului! Deci „disidentul” (nu-l compara Pivot cu Soljeniţîn?) nu s-a temut de de comunismul pur şi dur al lui Enver Hodja: atâta timp cât a trăit tiranul, scriitorul său personal a fost cu totul mulţumit cu viaţa pe care o ducea el – şi numai el – în Albania. Dacă nu i-ar fi convenit, ar fi anunţat chiar pe platoul lui Pivot, nu? – că cere azil politic în Franţa? Şi eu, care credeam că nu există romancieri-de-curte – cu excepţia canaliei carpato-danubiene numită Petru Dumitriu… Le vrai-faux albanez ceruse azil politic de teama necomuniştilor, a anti-comuniştilor care răbdaseră de foame în „libertate”, ori supravieţuiau în închisori – în timp ce directorul-de-conştiinţă Ismail Kadaré, o ducea bine, scria şi publica la Londra, la Paris, la New York, se ducea la lansări, dădea interviuri despre ţara sa – în care zicea că totul e bine.

Cu ce drept pretind de la Kadaré „armonie” între viaţă şi operă? Dar el, chiar de n-ar fi făcut Şcoala de literatură de la Moscova, tot aşa, într-un picior ar fi rămas. Curajosul skipetar s-a dovedit a fi un căcăcios oarecare; sensibilul scriitor nu a fost decât un egoist feroce. Puţin i-a păsat că ceilalţi compatrioţi ai săi – cu excepţia câtorva mii de activişti de partid şi poliţişti – mureau de foame, de lipsuri, de frică, de ciomag, de glonte: el (şi familia sa) să supravieţuiască, ba chiar să trăiască boiereşte, obraznic, criminal de mai bine decât „poporul” – pe care îl reprezenta pe platou, la Pivot.

Nu pretind nimic de la unul ca Kadaré (cacofonie recomandată de Catherine, cea care-l botezase Kaka).

Cu ce drept pretindeam de la Catherine astfel de semne de atenţie? Cu niciun drept, doar în virtutea camaraderiei, o vreme; apoi a prieteniei… înainte de manifestaţii, în drum spre, întorcându-ne de la la câte un bistrou, pentru o cafea (ea un ceai), chiar dacă nu eram singuri, dialogam: ea se interesa de ceea ce scrisesem, dar încă nu era tradus, de ceea ce tocmai scriam, de ce (tocmai) aveam de gând să scriu. Iar dovada cea mai mângâietoare: ea, neromâncă – ba chiar din contra: franţuzoaică – necunoscând mare lucru din istoria terorismului comunist (decât ce scria, cum scria, *Libération*) a perceput Piteştiul mai bine decât puşcăriaşii români; şi decât Ierunca, autor al eseului despre „fenomen”. Aşa, doar cu ceva noţiuni de psihologie, a crezut posibilă ipo (teza) mea – care nici azi nu este acceptată – că, în materie de bestialitate, nu a fost nevoie de consilieri (sovietici) la fiecare etapă, cotitură, fază, a fost suficient să fie liberată partea sumbră, adâncă, subterană, ascunsă, noroioasă a omului, cea care îl împinge (dinăuntru), să facă rău, în afară, celui de alături. Doar să i se dea startul – restul îl face el chiar mai bine decât Profesorul şi Stăpânul de la Kremlin. Nu mă urmărea şi în afirmaţia că reeducarea-ca-la-Piteşti nu a fost o reţetă (ca multe altele: sovietică, doar localizată, ci prinderea, din zbor, a *la-ului* terorii ruseşti, în general, în special adaptată şi îmbogăţită de către băştinaşii noştri, români): nu avea suficiente cunoştinţe. Catherine, dacă nu mi-a fost sfetnic în timpul scrierii cărţilor despre Piteşti, sigur îmi fusese un confesor atent – şi inteligent. Şi compasiv.

Şi participativ, adaug acum.

Din perioada sa maoistă Catherine păstra o gheară împotriva Juliei Kristeva. Probabil era geloasă din pricina lui Philippe Sollers. Oricum, ce îi spusesem eu despre paşaport îi oferise un argument şi în judecarea bulgarcei – căreia îi spuse la început: La Linguale… Drept care o auzeam destul de des tunând şi fulgerând împotriva

Strukturalovei (altă poreclă) şi întrebându-se retoric cum de a fost posibil, în 1965, ca o junǎ bulgarcă să plece de la Sofia la Paris, pentru un doctorat (ca o junǎ belgă – de la Namur la Bruxelles – era exemplul dat de Catherine) – fie şi „cu cinci dolari în buzunar”? Şi îşi răspundea: Nu a fost posibil – decât dacă. Dacă, în 1965, Bulgaria n-ar fi fost o baracă a Lagărului Comunist mult mai închisă decât România, de pildă – de unde nu ieşise, pentru un doctorat, niciun june. Cu ce statut rămăsese Kristeva în Franţa: ceruse cumva azil politic? Dacă ceruse azil politic (împotriva unui regim comunist), cum de militase, alături de Sollers, pentru alt regim (foarte) comunist: cel chinezesc?

Cu ce drept pretindeam de la Kristeva? Dar nu pretindeam nimic de la Kristeva, nici n-o luam în seamă. O ştiam. O mirosisem. De aceea nu emiteam nici măcar un mormăit de protest atunci când Catherine o călca în picioare.

Din aceste peroraţii – din ce în ce mai violente, mai sonore – rezultase. *Ku-Klux-Klanul parizian*. Iniţialului Kadaré (zis Kaka) i s-a lipit Krikri (Kristeva) apoi Kuku (Kundera). Ca şi albanezul, la început, cehul fusese, nu doar simpatizat, ci aproape-iubit (Catherinei îi plăcuse peste poate Gluma). Însă atitudinea scriitorului faţă de Charta 77 i se păruse, nu doar ambiguă; nu doar neangajantă (şi neangajată) – ci de-a dreptul dezertoare. Ciudat: Catherine a „rupt-o” definitiv cu Kundera după ce a citit în *L'Express* un interviu în care cehul împărţea lumea civilizată în: „Europa – până la frontiera estică a Cehoslovaciei – dincolo de care începe Asia”. Atunci a luat naştere Treimea Ka-Kri-Ku. Încercam să nuanţez, să relativizez culpabilitatea „colegilor de lagăr”, însă fără cine ştie ce convingere. Ba, mărturisesc, spăsit: cu satisfacţia nici măcar secretă că un occidental a înţeles „mecanismele” care fac din noi, cei din est un normal sau un ne-normal. Că era şi gelozie scriitoricească – faţă de Kadaré, faţă de Kundera? Aş putea foarte bine încuviinţa: da, sunt gelos pe ei, pentru succesul y!

lor comercial… Însă dacă ţin seama (şi ţin!) că nu putem fi comparaţi – ca făcători de *operă* – atunci nu există gelozie. Fiindcă rămâne cealaltă faţă a scriitorului-în-viaţă: *viaţa*. Or în această privinţă să fie ei geloşi pe mine: eu mi-am făcut, nu doar „opera”, ci şi „viaţa”. Cu mâinile mele.

Printre multele mărturii televizuale despre nefericirile albanezilor din Kosovo a fost şi cea a fetiţei care de un an şi jumătate nu se mai alimenta normal, pe gură, ci prin tuburi, în pântece – tare aş fi vrut să ştiu ce crede Catherine despre copila aceea de opt ani, întâi violată de mai mulţi sârbi (ca, de altfel, toate femeile din familie şi din vecini), apoi, pentru că era deja folosită, dusă şi ea în grădină şi împuşcată, împreună cu alţi copii, femei, bătrâni. Şi care, după o eternitate, şi-a făcut loc printre cadavre şi s-a ridicat în şezut – astfel a putut fi remarcată de un grup de UCK-işti şi dusă la ei, în pădure, unde un infirmier improvizat i-a învârtit câteva bandaje şi i-a dat antibiotice. Nu neapărat în legătură cu Skanderbega să discutăm, ci aşa, înlegătură-cu-militantismul-nostru – ce va fi gândind ea despre fetiţa aceea kosovară, în cele din urmă transportată la Manchester, unde chirurgii englezi sperau să o repare: după aproape doi ani, să o facă să se alimenteze pe gură?

În privirea-i tulbure vor începe a roi scânteioare de mânie? de înţelegere, altfele decât ale comanditarei – prin telefon – a prinderii unui asasin în serie, pe sol francez? Aşa cum îi fulgerau în urmă cu douăzeci de ani, când înţelegea – cu capul dar mai ales cu inima – ce îi povesteam eu, despre reeducarea de la Piteşti?

Dacă aş fi avut ocazia, i-aş fi povestit şi Kosovo. Atunci poate că ar fi acceptat ce îi spuneam – la telefon – despre Skanderbega. Vreau să zic: ce aveam de gând să-i relatez – începând de la ea, trecând la Groznaia, apoi la celelalte, la toate nefericitele de rusoaice, ucrainence, „moldovence”, române, bulgăroaice, căzute în cea mai cruntă sclavie: nu doar prin faptul că au fost obligate – prin drogare, prin şantaj, prin tortură – să facă ceea ce le poruncesc neokaghebiştii să facă, iar „fructul muncii” să

intre în buzunarul peştilor biznăsmani; dar că le trimit pe trotuar să lucreze, fără a cunoaşte rudimente de anatomie; şi de igienă.

Astfel o gâsculeană/basarabeană scoasă din ghearele „albanezilor” în Italia mărturisea că ea nu ştia de-acasă, că nimeni nu-i spusese „pe unde se face treaba ceea” – la care era obligată – fiindcă ea n-o mai făcuse, în satul ei de pe lângă Orhei; ea, ca toate de vârsta ei, era fată-mare atunci când a luat-o Colea (acesta putea fi un porc de rusnac, dar putea fi foarte bine să fie un porc de văr al ei, să-i zicem: Niculae), s-o vândă, la Chşnău, pe două sute de dolari.

Iar o româncă, în Franţa, întrebată dacă ştie cum se iau măsuri de protecţie împotriva bolilor venerice în general, în special împotriva sidei, a răspuns că da, cum de nu, doar fusese bine instructată de Gică (ăsta: român verde) astfel:

«După act mă dau cu niţel javel pe la organ».

Muzica: Eau de Javel. Mă dau – pe la organul sufletului – cu ea.

O aniversare: 42 ani de la bătaia soră cu moartea primită în Zarea Gherlei de la comandantul adjunct Istrate şi de la gardianul-şef Şomlea cel Bătrân, „tânărul” fiind nu mai puţin bestialul „Câinele Roşu” (după ce fusesem ciomăgit întâi de locotenentul Tudoran, apoi „tratat cu bătaie” de însuşi Goiciu, directorul). Asta s-a petrecut, deci, în 19 noiembrie 1958 şi din ea a ieşit o carte: Gherla.

Abia acum, de când lucrăm împreună (ca ciocanul cu nicovala), mi-am împrospătat în memorie un episod „cultural”: după ce cartea Patimile după Piteşti fusese tradusă (şi după un prost obicei franţuzesc, rebotezată: Les Chiens de mort), trecusem pe la Hachette (atunci pe Boulevard St.

— Germain, colţ cu Boul Mich), să restitui şpalturile. Şpalturi se aflau la Catherine. I-am telefonat din stradă, rugând-o să coboare şi să mi le aducă. A coborât. S-a propus să mă însoţească, ca să o salute pe Françoise, fostă colegă de liceu a ei, acum redactor al meu. Numai că, de cum Françoise a deschis gura ca să spună (cu intenţia de

a-mi face plăcere!) că se adevereşte pronosticul ei de acum câteva luni: corectoarele şi tehnoredactorul – care nu era obligat să citească ceea ce tehnoredacta – găsiseră cartea mea: nici bună, nici rea – ci atroce, Catherine a sărit la ea, cu o agresivitate necunoscută mie şi întru o apărare de care nu aveam nevoie. Ştiam că textul era atroce, la urma urmei, îmi făcea plăcere că fusese astfel perceput, chiar dacă se prezenta ca roman – prima variantă fiind un eseu istoric – nu mă satisfăcuse: mă preocupase mai degrabă comunicarea unor informaţii despre comunismul din România, nu etalarea virtuţilor mele romanciereşti…

Ieşind de la editură, am constatat în ochii ei steluţe înviorate, în timp ce se indigna, aproape scuipând trei cuvinte: conne (la adresa fostei colege de liceu), atroce, calificativul dat de Françoise cărţii mele şi găsit de Catherine pur şi simplu: con.

Conne – atroce – con. Conne – atroce – con.

Am întrebat-o dacă nu cumva, la liceu, Françoise îi suflase vreun băiat – astfel explicându-se furia, mânia mereu vie. Catherine, după o lungă pauză, a făcut un gest de tot vulgar, cu degetul mijlociu înălţat.

Mă oblojesc cu muzică. Îmi face bine pe la suflet. Mă spală de oboseli, de murdării, de gânduri rele.

În Sabina şi în Roman intim scriam despre efectul amorţitor, anesteziant al muzicii. Acum, la cei şaizeci şi cinci de ani (bine împliniţi) muzica nu mai poate să-mi facă decât bine. În urmă cu douăzeci, treizeci de ani nu mi-ar fi făcut (bine). Ba îndrăznesc să spun: mi-ar fi făcut foarte ne-bine. Deci, regretul de a nu fi urmat Conservatorul, de a nu fi devenit compozitor (după cum nici profesor de literatură…) a avut timpul să se prefacă în consolare; apoi în satisfacţie: a fost mai bine că nu m-am împlântat, înecat, împotmolit în muzică.

Vorbesc de mine şi numai de mine. Despre regretele mele, despre satisfacţiile mele.

Conne, atroce, con. Conneatrocecon.

Curat conatroscon!

Aş sta de vorbă cu Catherine despre *asta*. *Asta*:

interdicţia impusă, aici, în Occident de a aduce vorba despre crimele comunismului într-un context comparativ.

Înţeleg: Nemţii, învinşi în război, pe lângă că au fost puşi să plătească pentru crimele lor (ca şi cum un asasinat ar putea fi. despăgubit), au fost, pentru câteva generaţii, culpabilizaţi; deci nu mai mişcă în front. Dar Francezii, timp de 5 ani victime ale nemţilor, apoi învingători ai lor? Ce boală ruşinoasă vor fi ascunzând ei atunci când refuză să vorbească despre isprăvile comuniştilor şi interzic altora să mărturisească?

Am fost nedrept.: aici, în Franţa au fost depuse cele mai multe şi mai eficace (cu timpul) mărturii. Nu în America, nu în Anglia, nu în Germania. Aici, în Franţa s-au dezbătut probele – într-adevăr, au întâlnit opoziţia feroce a comuniştilor locali, a evreilor paznici la unicitatea suferinţei lor, a colaboraţioniştilor. Şi, ciudat: dintre adversarii de primă oră (a dezvăluirilor ororilor comuniste) s-au recrutat şi cei mai ardenţi, mai tenaci apărători ai martorilor veniţi din frig. Începând cu cine? Cronologic, vrem, nu vrem: cu Orwell – comunist, internaţionalist, combatant în Spania; continuând cu Koestler: evreu, comunist, kominternist; Manès Sperber – la fel. Apoi, din altă generaţie: comunistul (şi opozantul feroce al lui Kravcenko, mărturisitorul) Pierre Daix. El a fost la originea a două mari evenimente: publicarea, întâi în Franţa a textului L'Aveu de Arthur London şi publicarea întâiului text de Soljenâţân: O zi din viaţa lui Ivan Denissovici. Alţi comunişti (unii şi evrei) care au „trădat cauza": Alain Besançon, Le Roy Ladurie; maoişti: Sollers, dar mai cu seamă Glücksmann…

Totuşi, totuşi. Le vine greu, dacă nu imposibil militanţilor comunişti occidentali (mai ales evrei) să accepte că şi comunismul la care ei au dat o hotărâtoare mână de ajutor – şi nu doar prin corespondenţă (majoritatea aparatcikilor din ţările „de democraţie populară", chiar înainte de căderea Zidului Berlinului s-au prelins în Occident; dacă erau evrei, în Germania au primit despăgubiri ca evrei, în Franţa ca rezistenţi antinazişti) a

produs nefericire, barbarie, crime, sărăcie, teroare – şi mutanţi: omul-nou, homo sovieticus. Philippe Robrieux, şi el fost comunist, autor al adevăratei Istorii a Partidului Comunist Francez a povestit în prefaţa la al III-lea volum cum a fost supus la presiuni intolerabile, la adevărate hărţuieli de către „mafia românească din Franţa” – în frunte cu stalinista Lilly Marcou, cea atât de apreciată de filosoful Liiceanu – pentru a nu divulga porcăriile, vânzările, crimele la care se dedaseră comuniştii originari din ţările Europei de Răsărit în timpul ocupaţiei Franţei – fireşte, la ordinele Moscovei.

În această atmosferă propice ticăloşilor nişte fiinţe adânc răufăcătoare ca Maria Banuş, Nina Cassian (în America) au avut obrăznicia să pretindă că în România fuseseră persecutate (!) de către comunişti (!!), ca evreice.

Azi încă o aniversare – mai puţin… atroce decât cea de ieri:

23 ani de la plecarea din România. Duminică, 20 noiembrie 1977… însă în ajun, sâmbătă, ministrul Securităţii Pleşiţă mă convocase la ei. Mă sfătuisem, scurt, cu Ana, apoi cu socru-meu, după care mă prezentasem la „Senat” (acolo aveau ei sediul legal), înarmat cu paşapoartele şi cu o foaie de hârtie pe care scrisesem: dacă Securitatea îmi pune condiţii, atunci renunţ la plecare – poftim paşapoartele!

Întrevederea îmi fusese anunţată pentru ora şase (după masă), însă abia după opt apăruse Pleşiţă. Mi-a explicat – prieteneşte, de parcă o viaţă întreagă ne trăsesem de brăcinar – că întârziase fiindcă avusese „probleme cu căcănarii dă arabi”: palestinienii atacaseră ambasada Egiptului din Bucureşti, astfel protestând împotriva întâlnirii Sadat-Begin.

Fireşte, nu am crezut o silabă din ce sonoriza el (mai târziu aveam să constat că spusese adevărul, măgarul, dar puteam eu să-l cred pe un securist – şi încă ministru?) şi am trecut la ale noastre: i-am întins paşapoartele, i-am întins şi Declaraţia. Pleşiţă s-a uitat lung la mine, nu a citit, m-a pus să-i fac un „rezumat”. Când a aflat despre ce era

vorba, a început să clatine capul într-un 8 diagonal, din gură zicând că nu se aştepta de la mine («Bă Paulică!»), la una ca asta: să-l jignesc eu pe el, prietenul meu, cel care mi-a vrut totdeauna binele – bă Paulică? – şi cu un gest de scârbă mi-a făcut semn să iau „alea” de pe masă. Ceea ce eu am şi făcut pe dată, însă asta nu m-a împiedicat să tremur la gândul că are să se răzgândească. La sfârşitul „întrevederii” a coborât cu mine, jos, în stradă – el, ditamai Securistul-Suprem – şi tot dând să mă ia pe după umeri (eu mă feream ca de dracu’ – şi nu doar de teamă că m-ar vedea vreun prieten, vreun cunoscut, ci pur şi simplu nesuportând să mă „atingă” astfel un securist) a început să mă şantajeze cu familia lui:

Ai mei nu ştie, dom’le, cu ce mă ocup io, la serviciu şi dacă tu te ţii de cuvânt cu-amenințarea c-adica scrii tot ce ai cunoscut la noi, c-adica nu faci omletă dacă nu spargi niţăl ouăle, mă nenoroceşti, dom’le! Pe-onoarea mea că mă faci dă căcat faţă dă soţie, c-adică faţă dă copil, dă familia toată, başca prietenii… Că ce-or să zică ei dă mine: că-s o bestie dă om? Un torsionar, dom’le? Păi jură tu, Paulică, că te-am torsionat eu cu ceva, cu mâinile mele! Ş-atunci că dă ce să mă scrii, nene? C-adică dă ce să mă dai în gât la porcii dă capitalişti, că la noi se bate oamenii? – păi nu te-am dus eu fuga-fuga la spital, la „Babeş”, când ai avut necazu-ăla cu inima? Păi nu putem zice că noi ţi-am salvat viaţa – că te storsese dă vlagă căcănarii dă veneau la tine numai pentru paşaport, băga-i-aş în paşapoartele mamelor lor dă profitori! Aşa că, Paulică, fă şi tu un gest, acolo: c-adică nu scrie, dom’le, că ce, că cum – îţi spun io: nu interesează pe nimeni şi, n plus ne faci nouă un rău imens, auzi tu? imens! Că uite, îţi promit: de cum viu la Paris, te caut, să bem noi doi on bojolé! Să vie şi doamna! Dau eu o ladă dă bojolé! Ce zici? Baţi palma? Că nu scrii?

Aşa cum mă salvaseră „căcănarii dă arabi” de renunţarea la paşapoarte (Declaraţia o păstrez şi azi), tot aşa m-a salvat frigul umed de afară de bătut palma – că n-o să scriu ce-şi-cum.

— Pleşiţă ieşise „în talie” şi începuse a bâţâi şi a tăia

cuie-n dinţi.

Era sâmbătă seară (în 19 noiembrie). Până a doua zi, pe la orele 14 (ora Parisului), când am coborât din avion la Orly, am numărat secundele, de teamă că au să ne întoarcă.

Dacă aş fi adevărat creştin, mi-aş cere iertare, în gând, Catherinei pentru ranchiuna care mă invadează, mă copleşeşte, mă domină, mă roade. Sunt un ranchiunos, un veninos. Un suspicios: am început să o bănuiesc şi de alte rele decât indiferenţa faţă de mine (care – totuşi, ca să zic aşa). Pentru, la urma urmelor, indiferenţa faţă de idealurile ei de militantă de acum douăzeci de ani. Desigur, nu mai este nevoie să organizeze manifestaţii, să scrie petiţii şi proteste întru liberarea mea din închisoare, dar pentru alde noi, abuziv numiţii, în brazda rusească: disidenţii, dacă închisorile noastre au încetat odată cu păşirea, fie şi în zbor de avion, a frontierei „de stat" (comuniştii ţin la această precizare, ca nu cumva să se creadă că acele frontiere ar fi „şi de partid"), starea de deţinut în închisoare, în lagăr, între frontierele-de-stat-şi-de-partid continuă.

Şi continuă prost, din ce în ce mai prost, materialiceşte. Acei concetăţeni ai lor care au plecat din ţară, fie cumpăraţi de rude, fie de state (Germania şi Israel), fie au ieşit la vreun congres ori excursie şi nu s-au mai întors – aceia, chiar dacă Breban şi Zaciu îi numesc „fugiţi" (cu excepţia nevestelor şi a copiilor lor – aceia fiind: „plecaţi") nu au provocat scandal-politic; aceia, chiar dacă în ţară deţineau posturi politice importante (deci fuga-plecarea lor era considerată de către proprietarii ţării-de-stat-şi-de-partid: trădare, dezertare) – în scurtă vreme s-au aranjat, au încheiat târgul-pe-ntuneric:

Uite, mă banditule: în ciuda a ceea ce ne-ai făcut, noi te lăsăm în pace pe tine, „fugar" şi pe cei din familia ta, rămaşi în ţară. Cu două mici-condiţii: aici, în Occident, îţi ţii gura, nu participi la acte duşmănoase împotriva statului nostru socialist. Din contra, ca să ne exprimăm. Când îţi facem noi semn, laşi să scap o vorbă-două printre exilaţi:

că, de-un exemplu, problema ţării noastre nu este, în momentul de faţă, nici comunismul, nici Ceauşescu, nici Securitatea; nici distrugerea caselor, a bisericilor, a românilor – şi nici Ruşii. Ci Ungurii! Că problema noastră nu e economică – chiar dacă nu se prea găsesc pe toate drumurile icre negre şi nici şampanie franţuzească, nu, dom'le: căci poporul nostru a cunoscut, în trecut, lipsuri şi mai grave – şi-apoi poporul nostru nici n-are nevoie de chestii materiale, el are nevoie de chestii spirituale – doar ştii ce ziceau Noica şi Stăniloae şi Ţuţea şi bătrânul Bernea: că noi avem vocaţie de sfinţi! Şi sfinţii n-are lipsă de mâncare! Nici de libertatea presi! mai laşi să-ţi scape o vorbuliţă despre X: zici că ăla care face pe anticomunistul în realitate-i securist d-al nostru, din popor, lucrează pentru noi ca provocator; mai zici, de-un exemplu că Y, care face atâta caz de patriotism, are o bunică ovreică, şi-o noră rusoaică, ce să mai vorbim de ibovnicele lui: toate, unguroaice!; mai zici şi de Z că-i un escroc ordinar, a furat milioane din fondul-de-stat-şi-de-partid…

Acum, când gust în linişte liniştitoarea muzică; acum, când mă delas muzicii cataplasmice, mi se confirmă ceea ce intuisem de pe când scriam Sabina şi Roman intim ca pe un fel de copilăresc refuz de a primi ceea ce tot cerusem: Nici nu am nevoie!

Şi pe mine muzica practicată sau doar frecventată cu un ochi avizat m-ar fi înmuiat, m-ar fi împins la relativizare, m-ar fi, vorba Catherinei, abia dată pe rumânie: şatrat. În legătură cu asta mă văd silit să mă citez: au existat şi vor exista pictori-de-curte, muzicieni-decurte, poeţi-de-curte – nu mai vorbesc de dansatori-de-curte – însă nu s-a auzit de romancieri-de-curte (cu excepţia Canaliei Canale: Petru Dumitriu). Se observă: nu am spus: scriitori – fiindcă scriitor este şi poetul cel care, prin inconştienţa-i fermecătoare, prin sublima-i amoralitate, face artă (cea indiferentă la bine-rău, la adevăr-minciună). Or cei care mânuiesc cuvântul: prozatorii, istoricii, juriştii, teologii, dacă vor fi făcând şi artă, cu atât mai bine (de fapt: mai frumos!), însă lucrarea

lor este aceea de a fi, cu un terestru termen de presă: caplimpede; iar cu unul de literatură contemporană: de veghe în lanul de secară…

Dacă aş fi putut dialoga cu Catherine, i-aş fi propus: căutăm, punem mâna pe ucigaşii în serie, însă, în pauze ne destindem, capturându-i pe adevăraţii asasini: mafioţii ruşi, albanezi, israelieni, specializaţii în comerţul cu carne albă. Astfel îi scutim de: asasinare-prinjugănire (nu se moare doar din asta, asta este încununarea faptului).

Ziceam că Basca este de acord, mi-i lasă două zile şi două nopţi – ce fac cu ei?

Nu fac nimica: doar le şterg amprentele cu acid; le dau cu niţel Javel pe la organ; îi strâng de coaie şi le zic (albanezilor, nu, cu ei nu mă înţeleg, dar sârbilor, ruşilor, israelienilor care pricep înjurăturile noastre româneşti): «Bă, băga-v-aş în pizdele màterilor voastre!» – şi iar îi tratez cu acid; şi iar cu Javel; şi cu strânsoare iară.

După care le ţin un spici moralizatornic:

«Bă, facu-vă şi dregu-vă, dar dacă v-aş lua eu surorile şi nevestele şi mamele şi aş face cu ele ce aţi făcut voi cu nefericitele astea?»

La care Catherine, în colţul gurii:

«Ţi-ar răspunde cu o întrebare: „Cât plăteşti de bucată?”»

Să fie noul-sclavaj chiar atât de nou? Deloc (dar asta nu mă consolează.). În jurul anului 1900, evreii din Imperiul Ţarist, înspăimântaţi de pogromuri (printre care cel de la Chişinău, pus de

Ehrenburg-Grosmann, apoi de contemporanii noştri pe seama românilor – or atunci Basarabia era rusească, Chişinăul oraş ruso-evreesc), fugiseră în Imperiul Austro-ungar. La rândul lor austro-ungurii, speriaţi de „năvălire”, au (re) teoretizat antisemitismul. Printre acuzaţii (la adresa „Evreului oriental”) era şi „la trăite des blanches” – nu găsesc un echivalent în româneşte. Care nu era o invenţie, atât că, acei tâlhari, traficanţi de carne albă nu se legau de „fete blonde, creştine”, cum pretindeau creştinii, ci numai de evreice galiţience, sărace, analfabete, unele

abia copile, cu care „recrutorii” se căsătoreau după ritul mozaic, fără valoare legală, uneori lăsând familiei ceva bani (în loc să pretindă zestre) – după care plecau cu „miresele”… A doua metodă: cumpărarea de copii – care se practica în comunitatea evreiască din Galiţia, în familiile numeroase şi foarte sărace; a treia: „culegerea” fetelor şi a femeilor abandonate ajunse cerşetoare şi prostituate locale – uşor de convins de a ieşi din „groapa cu gunoi”. Cum vorbeau doar idiş, nu înţelegeau unde sunt duse de „binefăcători”, nu se lămureau nici când, la Hamburg, erau puse la treabă în bordelurile numite „depozite de fete de export”. Şi cum nimic nu este nou sub soare: drumul trecea tot prin Bucureşti, acolo se uneau-întretăiau grupurile coborâte din Galiţia cu cele venite din Sudul Rusiei (centrul de adunare: Odesa). De la Bucureşti „marfa” trecea în Serbia, adevărat, nu şi prin Albania! – dar sigur, erau îmbarcate la Triest. Hamburgul era şi el, o etapă, terminusul: Buenos Aires. Încă înainte de a debarca, fetele erau vândute la licitaţie, preţul fiind, ca şi acum, de zece – douăzeci de ori mai mare decât cel plătit la faţa-locului, Vilna ori Odessa. Se spune-scrie că, la începutul secolului XX, al treilea grup al prostituatelor din Argentina era alcătuit din evreice originare din Galiţia – li se spunea: „Austriecele”. Traficanţii – printre care şi femei – în majoritate evrei.

Să se afle evreii *şi* la originea, tangoului? De aici visul lui Ostap Bender (din Odessa): să ajungă „în Argentina, unde bărbaţii poartă pălărie, pantaloni albi – şi dansează tangou.”?

„La trăite des blanches” de acum un veac: nu era vorba de evrei, de ne-evrei, după cum azi nu e vorba de basarabence, de rusoaice, de bulgăroaice, de românce, de albaneze.

Doar de sărăcie-cumplită. Şi de disperarea născută din ea.

Azi, o aniversare: 42 ani de când am fost dat afar’ pe poarta Gherlei şi am fost trimis cu domiciliu obligatoriu în Bărăgan.

De aici a işt Lăţeşti, textul care continuă Gherla. Cu toate că neterminat, nu e deloc rău…

(Alaltăieri: aniversarea bătăii soră cu moartea primită de la Istrate şi Şomlea cel Bătrân – cea care a dat Gherla – cu două zile înainte de data liberării; iar mâine se vor face 44 ani de la arestarea din 1956 – am mai spus-o, nu-i nimic, o s-o mai spun).

Asta, ş, ca să nu uit de unde vin.

Acşi tăcuţi la suprafaţă, dar vorbăreţi-foc în mare secret, la bucătărie, ca răsplată pentru serviciile făcute Organei, au obţinut, din ţară, în acei ani de teroare şi de închidere ermetică a frontierelor, nu doar recuperarea soţiei, a copiilor, a socrilor – ba chiar a unei verşare cu tot cu soţ, precum şi copiilor cumnatului, dar chiar mobila Biedermeier înregistrată în cataloagele Patrimoniului de Stat de la Bucurşi; chiar obiecte de artă, chiar tablouri de maşti. Acşi „anticomunşi" de a căror atitudine politică nu ştiau nici nevestele lor (să se sperie, săracele? să aibă un atac de inimă?), după cinci ani de statut de refugiat politic (sic!), au obţinut naţionalitatea franceză, au recuperat-o şi pe cea română – ce, strică două cetăţenii?: frecventând ambasada securistă română pe dindos, la cafeneaua din colţ, unde obşuia „dom consul" Cutare, de felul său colonel de secu, să facă o pauză binemeritată. Drept care – înainte de decembrie 89 – marii români care fugiseră din România de răul comunşilor au început a face naveta în ţărşara, vai, tot comunistă: să-şi vadă maica bătrână, să vază mormântul tatii, să mai vadă o dată codrul-frate, glia-strămşască şi Ţuica-de-Văleni.

Acşia – zdrobitoarea majoritate, în Franţa: spre trei sute de mii de capete purtătoare (în inimă) de căciuli neao§-dace şi neapărat ortodoxe (dacă prin 1984 se înregistraseră, numai în regiunea pariziană, în jur de 200 de artşi plastici) – s-au descurcat, unii binşr, alţii bine de tot. S-au nedescurcat fraierii: o bună parte din artşi şi din scriitori; şi… disidenţii. Cei care, pe lângă povara etichetei („disident"), au început a târî după ei crucea – nemeritată – a celor care se gândesc din când în când şi la alţii, nu

doar la ei, la familia lor şi la cumnăţelele lor.

Dacă aş fi putut să mă înţeleg cu Catherine, am fi făcut „prevenţie”: le-am fi cules pe fetele din Est şi le-am fi ajutat să iasă din capcana în care, unele dintre ele, singure căzuseră. Din neştiinţă, din prostia lor, din ticăloşia bărbaţilor care le promiseseră marea cu sarea.

Stăm de vorbă cu ele.

«Şi, după ce stăm de vorbă cu ele?», are să întrebe Catherine în direcţia mea, ouătorul ideii.

«Întâi şi-ntâi o vizită medicală», răspund eu; «apoi nebolnavele vor fi îndemnate să se întoarcă acasă – statul francez le va asigura biletul de avion.»

«Fiindcă tu îţi imaginezi că, scăpate din ghiarele mafiei, ard de nerăbdare să se întoarcă-acasă – la Priştina, la Slobozia, la Novorosiisk, la Orhei.», zice Catherine.

«Ce, nu?», ziceam că zic.

«Ce? Ba da, ba da!», zice Catherine râzând.

Bine, nu: râzând. Dar nici plângând.

Deşi nu e de râs. Ci de foarte plâns.

Fiindcă nu se mai poate repara nimic. Nicicum. O femeie, chiar minţită, violentată, obligată să „lucreze” astfel – odată trezită, odată liberată, ce face? Ce este în stare să facă? Doar să se bucure de libertate – că a scăpat de bandiţii mafioţi care o ţineau pe ea şi pe ai ei şi îi luau banii. Şi să profeseze liber. Ce anume să profeseze? Ce întrebare! „Meseria” pe care o practicase până adineauri, ca sclavă.

Tare aş fi discutat cu Catherine despre asta. Dacă organismul (sau ministerul) de care depindea, care avea în vedere şi viaţa de după. moartea acestor femei. Şi cum anume: o sustragi pe o sclavă sclaviei şi stăpânului? Şi mai departe?

M-am întrebat zilele acestea: Turcii înrobeau fete şi femei din ţările pe care le cotropeau – şi le trimiteau în haremuri; piraţii răpeau şi femei – pentru care cereau răscumpărare. Ei, ce făceau femeile devenite libere, după plata preţului? Se mai întorceau în acelaşi loc, în aceeaşi situaţie în care fuseseră înainte de a fi răpite? N-am auzit

de femei liberate din haremuri. Dar ziceam că în Cruciada Cutare cavalerii cu pricina îl ucideau pe vizirul cutare (sau chiar pe sultan) şi îi spărgeau haremul, anunţându-le pe femeile de acolo: «Sunteţi libere, întoarceţi-vă la casele voastre!»

Ei, ce vor fi făcut liberatele? Se vor fi întors? La care case?

y

Azi o altă aniversare: 44 de ani de la arestarea-cu-ungaria. În 22 noiembrie 1956, la prânz. La 13, 30 – şeptaseră să ies de la cursuri. A venit careva, un fel de student necunoscut şi m-a anunţat că sunt convocat la decanat. Am zis: Ştiu eu care-i decanatul! – îl ştiam de patru săptămâni, de când începuse revoluţia la Budapesta.

Şi m-am dus. Şi cu aproape stare m-am lăsat arestat şi băgat într-o mşnă Volga. Şi băgat (în Volga) am fost preţ de un deceniu-şi.

Un pictor, un muzician poate fi şi un om moral. Un om-moral, nu un muzician-moral. Faţă cu timpuri ca cele din acest secol al douăzecilea, în care fiecare comunitate, fiecare individ – cu atât mai vârtos unul care se prezintă ca făcând parte din elită – se află în faţa opţiunii: Cu cine votez eu? După ce ezită de formă, evită un răspuns limpede, căutând – şi găsind alibiul: *Eu fac artă nu politică*. Prin însş afirmaţia, a încetat de a mai face artă; face politică (de cea mai proastă calitate). Una din două: crezi că menirea ta este să faci artă? Foarte bine, fă artă – cu „materialul" tău: culoare, sunet – însă fără comentarii cu ajutorul „materialului" cuvânt. Acesta nu-i al tău. Din clipa în care tu, muzician, pictor, ai deschis gura şi ai emis cuvinte – ba, mai grav: ai şernut pe hârtie cuvinte (ceea ce nu este cu niciun chip treaba ta), ţi-ai negat „arta", ai intrat cu cizmele în casa altuia (a mânuitorului de cuvânt) şi ai spurcat-o, scriind porcării de laudă, de aprobare a tiraniei.

Sigur, sigur: Catherine nu avea nicio obligaţie faţă de cei cu care, vreme de şapte ani buni făcuse toate manifestaţiile anticomuniste. Dacă ar fi dispărut definitiv;

dacă, la re-apariţie, ar fi salutat şi şi-ar fi văzut de treaba ei – nimeni nu ar fi avut dreptul să-i reprşze ceva. Dar Catherine, reapărând, a inaugurat evenimentul regăsirii, cerând un ajutor – nu pentru ea, eventual aflată într-o situaţie delicată, ori pentru eventualul ei copil în dificultate. Ci într-o chestiune, i-a§ spune – îi şi spun: de stat.

Chiar aşa: după 16 ani de absenţă, iat-o (la telefon), cerând ajutor – pentru ce?

Şi măcar de s-ar fi arătat în carne şi oase.

Să fi fost grozav de ocupată? Cu ce, ocupată? Cu treburi de stat? Sau chiar şi de partid?

Să fi suferit un accident, iar acum se află în cărucior? Sau chiar la pat? Dar eu nu am de gând să o cer în căsătorie, nici măcar să o iau pe genunchi – ca să se jeneze de sine. Aşa să se explice comunicarea cu mine doar prin telefon?

Şi aşa. Dar nu numai.

M-a luat prin surprindere şi m-a oarecum şantajat (sentimental) când mi-a cerut să rezolv un-caz („ca atunci, la Ustarritz”). Uşor manevrabil de genul slab, am răspuns la sfert de tură, aproape nici n-am înţeles ce fac şi cum – cu atât mai puţin pentru ce. Adevărat, ea mi-a mulţumit – prin telefon – şi numaidecât mi-a trasat o altă sarcină (de-stat-şi-de-partid). Dacă de acea dată nu am executat pe loc ordinul ei (în fine, rugămintea), mi-am dat un răgaz; de respiraţie.

Ce îmi cerea, altceva, Catherine? Să-i comunic unde se află alt autor al altor crime în serie;

De ce îmi cerea, mie? Pentru că ştia – de acum aproape douăzeci de ani – că eu aş fi în stare să-i comunic locul unde se ascunde autorul;

\ V!

În numele a ce? În numele, desigur, al statului francez – nu mi-a dat el azil politic, de cum l-am cerut? Nu mi-a dat el cetăţenia franceză?

Ei bine, nu-mi dăduse cetăţenia franceză: pentru că nu i-o cerusem. Sunt, de douăzeci şi trei de ani cu statut de

refugiat politic în Franţa. Catherine, dacă ar fi rămas Catherine, ar fi ştiut cum stau treburile, dar aşa… Va fi crezut că, între timp (doar trecuseră şaisprezece ani!), solicitasem, obţinusem – cetăţenia aceea.

Dar Catherine nu mai era Catherine. Însă chiar şi o ne-Catherine ar fi trebuit să ştie (doar mi-a studiat dosarul!) că nu sunt cetăţean francez, ci apatrid domiciliat în Franţa. Da, dar Catherine care nu mai este Catherine va fi învăţat, în atâţia ani, să servească statul – întâmplător, francez. Or servitorii de stat sunt şi servitori de partid, pentru ei adevărul nu are semnificaţie, nici valoare, ci doar interesele – de stat; intelectual spus: imperativele.

Dacă s-ar fi întâmplat să fac saltul din Bărăgan direct în… Conservator; dacă s-ar fi întâmplat să am şi talent, deşi nici geniul nu lipseşte printre artiştii români – aş fi devenit compozitor.

Şi dacă aş fi fost şi eu un compozitor român talentat (promiţător) – ce aş fi făcut din mine şi din artistul din mine? Cam ca cine aş fi fost? Ca Tiberiu Olah – ori ca Aurel Stroe? Ca Iancu Dumitrescu ori ca Horaţiu Rădulescu? Ca Ştefan Niculescu ori ca Sever Tipei?

Inutil să lungesc pomelnicul lor, inutil să trec la plasticieni. Şi aceştia sunt artişti, şi ei fac artă – nu ca alde mine, „politică”.

Fiecare face ca el însuşi. Vorba ţiganului: Fiecare cu geniu’ mă-sii! Iar dacă le mai scapă şi lor câte un compromis-două-trei, dacă se interpun-bine la sindicat, la partid, la securitate, dacă se mai şi între toarnă, apoi să se ştie şi să se consemneze pentru istoria culturii române: o făcuseră, nu ca să-şi salveze pielea, nooo. Ci opera!

Să fie Catherine atât de bun psiholog, încât să fi ştiut că dacă s-ar fi întâlnit cu mine faţă către faţă (sunt convins: e sănătoasă tun, o văd chiar ameliorată – fie şi cu ajutorul unor lentile de contact, colorate), ar fi riscat să angajeze cu mine, solicitat, un dialog; chiar dacă solicitatul de mine ar fi acceptat solicitarea ei, între noi s-ar fi depus nişte cuvinte?

Cuvinte care, se ştie de când lumea: ele o – fac, ele o

desfac, lumea aceea, după exemplul Doamnelui Doamne, carele o a făcut prin cuvânt, zicând: Să fie! Să se facă! Şi s-a făcut. Catherine, adevărata – vreau să spun: preistorica – era o persoană, dacă nu foarte cultivată, atunci extrem de sensibilă la informaţiile care zumzăiau în jurul ei, în dreptul urechilor ei. Fata asta scălâmbă (pe dinafară, repet) avea o capacitate fenomenală de a-şi însuşi, de a asimila tot ce auzea, citea. Va fi simţit că nişte cuvinte rostite, pritocite, întoarse, reluate ca mingile de tenis, cum se petrece într-o discuţie la o masă de cafenea – dacă nu ar fi schimbat decizia ei (de a mă convinge să fac), ar fi lăsat măcar loc pentru îndoială, dacă nu îndoieli. Catherine cea adevărată ştia că faţă cu o asemenea propunere, eu aş putea veni cu două contre: prima ar fi un citat din ea, din Catherine: Nu se colaborează cu poliţia, oricare ar fi ea, iar a doua…

Putea ea, şi femeie şi prietenă a mea şi cititoare a cărţilor mele publicate în franceză până în 1984 să-mi ceară să punmâna pe un asasin-în-serie, ştiind bine că acesta (bine: aceasta) făcuse ceea ce făcuse ca să plătească măcar o părticică din suferinţele sale, nemăsurate, cu atât mai – ei, da: atroce – cu cât atinseseră nu doar fizicul, fiziologicul, trupescul?

La această întrebare complicată – un răspuns simplu: Da, Catherine putea să-mi ceară – cu condiţia să nu ne aflăm faţă către faţă. Fiindcă, chiar de nu vom fi schimbat niciun cuvânt, cuvintele se vor fi schimbat între noi, neauzite de alţii, dar ştiute de noi.

Ascult muzică şi o resimt dureros-de-dulce. Dulce, pentru tot ce aduce muzica, de totdeauna, pentru oricine (chiar pentru afoni – aceia îţi vor spune numele interpretului, al dirijorului, al orchestrei, sala, data înregistrării – ba îţi vor descrie amănunţit chiar şi grafica ambalajului discului); amar-dureros: şi eu aş fi putut – dacă nu produce o astfel de muzică, măcar comentat-o, de foarte sus, cu furculiţa.

Din această pricină a hotărât Noua Catherine să comunice cu mine (ba chiar să-mi comande), nici măcar

printr-un intermediar uman (să-i zic: Valérie), ci prin filtrul rece, mort, neutralizant, mortificator al telefonului.

De la începutul acestei. colaborări nu am încetat să mă întreb: De ce, de ce, de ce primesc să fac această facere de nefăcut?

Nu găsesc răspuns.

Măcar ştiu de ce (nu găsesc răspuns): fiindcă nici nu-l caut.

Mă las dus de val.

Ascult muzică şi o resimt dureros-de-dulce. Dulce, pentru tot ce aduce muzica, de totdeauna, pentru oricine (chiar pentru afoni – aceia îţi vor spune numele interpretului, al dirijorului, al orchestrei, sala, data înregistrării – ba chiar şi grafica discului); amar-dureros: şi eu aş fi putut – dacă nu produce o astfel de muzică, măcar comentat-o, de foarte sus, cu furculiţa. Am mai spus-o? Ei şi – repet.

Pentru că şi în asta funcţionează balanţa: nu poate fi înălţat ceva fără a fi coborât altceva; fiindcă sunt Balanţă (în principiu, cu totul dezechilibrată, aş zice: de-balanţată), iată, ţin un echilibru – durerosde-dulce: am ales să scriu; am scris cuvinte pe hârtie, nu ca să-mi salvez pielea, nici „opera, ci ca să pot spune imodest: sufletul. Între suflet şi operă îl aleg pe întâiul: fără operă, dar cu un suflet nemurdar îmi rămân oarecari şanse să scriu cam ce am avut de gând; cu un suflet murdar, cu o „operă" plătită (cu sufletul) nu mai există niciuna.

Dacă am fi la un proces, aş putea solicita circumstanţe atenuante: Catherine îmi trimitea dosarul Cutare (bine aranjat şi nu doar prin omisiuni), după ce Cutarea era, fie arestată (prin… lucrarea mea), fie la morgă. Deci eu nu ştiam cine este cel/cea pe care o/îl hăituiam. Aflam după aceea, prin mila prietenei şi comanditarei mele Catherine.

Aşa am aflat – după, mereu după – că Skanderbega nu trecuse prin Centrul de Pregătire din Albania ca aproape toate fetele din Estul Europei. Pe ea au luat-o direct sârbii: au ţinut-o cât au ţinut-o dimpreună cu mamă-

sa undeva lângă Sarajevo, de acolo a preluat-o Slobodan, a preparat-o pe loc şi a vândut-o unuia, Tomici, care a transportat un lot de cinci bucăţi în Italia, de acolo, alt sârb a dus-o numai pe ea în Germania, unde un al treilea sârb a cumpărat-o pentru Bruxelles, în fine, un al patrulea a dus-o la Lille; apoi la Paris.

Chiajna-Măslina venise liberă în Franţa, în 1990, pe „valul revoluţiei române”. După ce făcuse câţiva ani metroul şi horodatoarele parcajelor de stradă, ca minoră, fiindcă poliţia găsise că este demult majoră, a trecut la Gogu. Gogu numai pe ea o avea şi zicea că se însoară cu ea de cum adună ceva bani de-o casă-două şi de-un motel, la Slobozia şi de un mic cazinou, la Mamaia. A fost liberă, a profesat liberă la Gennevilliers, în caravana familiei lui Gogu, „ca toată lumea”, până ce gogul i-a fost înjunghiat de Karim, pentru o datorie neplătită. În contul ei Arabul a luat-o pe Măslina, a dus-o pe sus în herghelia lui şi a pus-o să lucreze la un abataj pentru pakistanezi şi stilankezi. Măslina a refuzat să lucreze pentru un sal-arab. Karim a încercat s-o îmblânzească, s-o domesticească, s-o pregătească, în echipă cu arabii lui, după metodele lor, maghrebine. Măslina i-a spus încă o dată că ea nu lucrează decât cu ţigani de-ai ei, nu cu gagii – iar a treia oară nu i-a mai vorbit, i-a înfipt cuţitul în burtă, a răsucit, l-a scos, l-a descenturat pe individ şi l-a jugănit. La fel pe Ahmet, pe Hasan pe… – nici ea nu-i mai ţinea minte pe toţi cinci care încercaseră s-o îmblânzească pe Chiajna noastră naţională.

Groznaia trecuse prin Albania. Nu mai avea amprente, i le şterseseră cu acid – ca la toate fetele cu care plecase din Odessa şi cărora Serioja le promisese, le jurase, făcându-şi cruci care de care mai mari, că vor fi servitoare la bancherii din occident (dacă le-ar fi spus că au să devină balerine, artiste, nu l-ar fi crezut). Le-a condus în România, apoi în Bulgaria, unde le-a încredinţat altor ruşi, „voluntari” le spunea Serioja, dar care, prosteşte, pretindeau (în ruseşte!) că ei sunt albanezi-albanezi. Aşadar albanezii blonzi şi vorbind ruseşte le-au trecut pe ucrainence prin Kosovo în Albania. Acolo le-au

dat în primire – cu bon – altor ruşi – care, pe sub pălăriile mari, negre, purtau câte o cipilică neagră. Aceştia erau tot voluntari în Kosovo, dar veniseră din Israel. Ei le-au ars degetele cu acid, ca să nu mai poată fi recunoscute după amprente şi le-au învăţat două trei propoziţiuni în italiană. Ruşii din Albania (altfel spus: voluntarii ruşi din Israel) erau brutali, dar nu cu ele – de altfel, sub ochii lor le-a vândut unor albanezi; ceva nu le-a plăcut la cumpărători, drept care i-au împuşcat, pe loc, le-au luat înapoi şi banii şi fetele. Abia când a ajuns în Germania – după cinci luni de Italia – Groznaia a aflat, tot de la o ucraineancă de-a ei, ce era cu „voluntarii": în timpul războiului din Kosovo ruşii, braţi ai sârbilor, alcătuiseră o brigadă de „cazaci"; unii mai bătrâiori fuseseră afghaneţi; mijlociii: tiraspoliţi, din cei care-i masacraseră pe basarabeni, în 199192, pe Nistru, iar cei mai tinerei: ceceniţi; o altă brigadă fusese formată în Israel, din evrei de origine rusă. Aceştia „luptaseră" cu nesfârşită vitejie dimpreună cu sârbii lui Arkan şi cu voluntarii greci ai lui Markousis împotriva „turcilor" de albanezi... După ce n-au mai avut ce viola şi jefui în Kosovo, nu s-au întors în Israel (nici în Rusia) – ce să facă acolo? au înţeles că războaiele din Balcani le oferă ocazia să devină bogaţi: întâi vămuindu-i, jefuindu-i (la urmă omorându-i) pe albanezi, apoi apucându-se de „biznes", ca tot kaghebistul de rang inferior care se respectă, vânzând-cumpărând droguri şi femei.

Groznaia a dat de Serioja la Lyon. Trecuse atât timp (şi atâtea fete) de când o vânduse albanezilor-israelieni-ruşi, nu-şi mai aducea aminte de ea. Cu siguranţă că ea se străduise să-i activeze memoria, cât a tot lucrat la el cu o foarfecă – până a aflat unde-s ceilalţi. De la Lyon Groznaia a urcat la Paris: în Belleville, lângă staţia de metrou Couronne se află câteva imobile ale comunităţii evreieşti, ocupate de cămine pentru bătrâni, birouri unde se adună-distribuie ajutoare pentru nevoiaşi, dar şi de studiouri şi chiar apartamente, pentru evreii în trecere prin Paris. În unele din acele apartamente se aciuaseră mafioţii ruso-israelieni de rang inferior – însă cu toţii extrem de bine

îmbrăcaţi, bine hrăniţi, conducând automobile contrastând violent cu rablele locuitorilor cartierului – şi cu însemnul ţoapei kaghebiste ajunsă milionar (a) în dolari: câini de rasă – dar numai de talie mare.

Acolo a dat Groznaia de trei dintre „voluntarii” care o preparaseră şi cu acid pe la amprente. Unul dintre ei era însoţit de o rusoaică tânără de tot, plină de bijuterii, ducând în lesă un câine uriaş, păros. După ce l-a jugănit pe bărbat, în parkingul subteran, a pus-o pe femeie să-i arate degetele: ale ei nu erau arse.

I-a tăiat doar gâtul. De câine nu s-a atins.

Pentru că şi în asta funcţionează balanţa: nu poate fi înălţat ceva fără a fi coborât altceva; fiindcă sunt Balanţă (în principiu, cu totul dezechilibrată, aş zice: de-balanţată), iată, ţin un echilibru – durerosde-dulce: am ales să scriu; am scris cuvinte pe hârtie, nu ca să-mi salvez pielea, nici „opera – ci să spun imodest: sufletul. Între suflet şi operă îl aleg pe întâiul: fără operă, dar cu suflet nemurdar există şanse să scrii o operă: dar cu un suflet murdar, cu o operă plătită (cu sufletul) nu mai există niciuna.

Dar bineînţeles că mă înşel – dovada fiind: cei despre care am mai vorbit, aceşti doi uriaşi compozitori: Prokofiev şi Şostakovici. Se mai întreabă vreun muzicolog sau doar iubitor de muzică dacă acele concesii (muzicale – Prokofiev cu *Stepan Kotko*, Şostakovici cu rahatul de muzică de stengazetă de prin 1932), vor rămâne ca pete eterne pe mai puţin respectabilitatea oamenilor, cât pe opera geniilor?

Şi va răspunde: Nu!

Şi, din păcate, nu se va înşela.

Azi, nicio aniversare? 42 ani de când am fost dat afar’ pe poarta Gherlei şi am fost trimis în Bărăgan – ba nu: aceea a fost în 21;

În 19: aniversarea bătăii primite de la Istrate şi Şomlea cel Bătrân – cea care a dat Gherla – cu două zile înainte de data liberării;

În 22: 44 ani de la arestarea din 1956.

Asta, ş, ca să nu uit de unde vin.

Îmbătrânim, îmbătrânim. Şi începem a uita. Şi începem a prinde gust de uitare – e-he, ce-ar mai vrea securşii veic-tineri ca noi să îmbătrânim cu toţii, să murim cu toţii, pentru ca ei să-şi continue cariera, ca şi cum nimica nu s-ar fi întâmplat.

De aici a pornit ruptura. Ruptura de contract. De între noi nu existase nicio înţelegere, cu atât mai puţin scrisă.

Să nu-i spun: ruptură, ci: dezangajare.

Pe măsură ce se înmulţeau „cazurile" rezolvate (în clar: oprirea seriilor, fie prin arestare, fie prin sinucidere, fie prin împşare (două irlandeze), eram cuprins de un soi de nelinşe. Nelinşea mă nelinşea: ar fi trebuit să fiu îngrozit, să fac crize de furie, de isterie, să rup relaţiile cu Catherine – care mă ţinea.

Asta este: Catherine nu mă dirija, nu mă călăuzea, nu mă obliga, nu mă şantaja – să fac ceea ce-mi cerea mereu, mereu să fac. Ea mă ţinea. Şi nu ca o femelă pe mascul, între picioare; ci ca un prieten pe alt prieten – de mână. Prin prietenie; printr-un şantaj sentimental care nu-şi spunea numele.

Eram din ce în ce mai nelinşit de faptul că doar nelinşe (vagă) îmi pricinuişe fapta mea. Când oricine altul, după ce o va fi gâtuit pe Catherine, cotonogit pe Valérie, s-ar fi sinucis.

Necazul (nu găsesc alt cuvânt) cu mine era: atât comunicarea – cu Catherine, cu dosarele, cu fetele – cât şi participarea mea la hăituire, acestea se produceau ca prin vată, ca prin melasă, niciodată nu puteam fi sigur dacă acele cuvinte (la telefon), acele evenimente (aflate mult după încheierea lor, din dosare vădit confecţionate pentru uzul meu, în fapt rezumate de cel mult o pagină, tară antet, tară semnătură – şi fără dată! – s-au produs, în adevăr, dacă mi s-a spus (la telefon) că ar fi oarecari şanse să se adeverească, ori dacă nu se produseseră independent de mine, ci fuseseră produse de mine, în scris.

Netiind în stare să mă judec, o judecam pe Catherine: ea, numai ea era autorul, vinovatul!

Aşa facem cu toţii, aşa facem totdeauna: altul este de vină că noi am făcut cutare porcărie, altul poartă răspunderea că noi am comis cutare crimă. În Occident mai există un ţap ispăşitor: societatea! evident, cea capitalistă, fiindcă socialista, comunista le este raiul pe pământ comuniştilor care stau la cald, în Franţa, în loc să se ducă să trăiască măcar o lună încheiată în Cuba (dar nu la hotel!) – mă gândesc la monstra numită Régine, cea care „nu admite" că şi în Lagărul Comunist existau… lagăre; în Coreea de Nord – însă nu în casele de oaspeţi ale partidului. Măcar în China – la recomandarea tovărăşească a lui Sollers şi a Kristevei. Şi a., şi a.

Mai ales că e departe, în spaţiu, în timp!

De acord, îmi spuneam ca în somn: îmi asum vinovăţia faptelor mele, însă prin asta nu şterg vinovăţia Catherinei. Şi nu pentru că m-ar fi înşelat, promiţând una, îndeplinind alta; nici pentru că mă şantajase – ci pentru că ea, gândindu-mă, mă gândise strâmb, rău, mă gândise vicios. La urma urmei, treaba ei dacă dintr-o militantă – feroce – pentru valorile umaniste a devenit (doar în şaisprezece ani!) o salopă (două saloape) care nu se mulţumeşte să facă ea răul (în numele raţiunii de stat), ci trage şi ţine şi bagă în rahat, şi-l împinge în rău pe altul. Una din două – parcă am mai spus asta, nu contează, mă repet: ori atunci, înainte, era o fiinţă nesinceră, o mincinoasă, o făţarnică, ori a îmbătrânit rău.

Cum se îmbătrâneşte rău? Simplu: te cuprinde spaima că, iată, viaţa a trecut şi tu n-ai cunoscut decât partea rea a ei – şi te hotărăşti ca măcar acum, la sfârşit, să te bucuri de ea – cum? – simplu: făcând compromisuri, făcând concesii, făcând porcării.

Altfel de ce, de ce mi-a făcut Catherine una ca asta? Dar am fost prieteni, ne-am preţuit şi am preţuit în celălalt tocmai acele valori pe care ea, acum, le calcă în picioare, ba trage după ea încărcătorie şi pe alţii: pe mine.

Dar bineînţeles că mă înşel – dovada fiind chiar cei despre care am mai vorbit, uriaşii compozitori: Prokofiev şi Şostakovici. Se mai întreabă cineva, azi, dacă acele

concesii de atunci (muzicale – Prokofiev cu *Stepan Kotko*, Şostakovici cu muzica stengazetnică de prin 1932), vor rămâne ca pete eterne pe mai puţin respectabilitatea omului, cât pe opera geniului? Şi va răspunde:

Nu!

Şi nu se va înşela.

Nu-mi iese din minte gândirea-muzicală (ar putea fi foarte bine şi gândirea-picturală) a acelui compozitor german (Gold?), în cele din urmă obligat la emigrare: antinazist fiind, adept al libertăţii de creaţie, a compus (cu cuvinte – material străin lui) un fel de catehism pentru uzul artiştilor terorizaţi de interdicţiile hitleriste. Le explica, amănunţit, ce anume să facă – pentru a-şi păstra libertatea interioară.

Şi eu care credeam că a fi liber, trebuie să ştii – iar dacă nu, să înveţi – ce anume să *nu* faci… Porunca primă fiind:

Să nu mănânci căcat.

Să fie atât de neinteligentă, ori atât de supusă unor ordine (de stat şi de partid, nu obosesc să repet), încât să nu priceapă un lucru limpede pentru orice fiinţă normal constituită:

Aceşti criminali-în-serie nu sunt nişte oarecari criminali care ucid din plăcere, din rătăcire de moment sau mai îndelungată. Ci răzbunători; justiţiari. Ei, suprimând oameni – doi-trei-cinci – suprimă vieţile unor vietăţi care nu merită să vieţuiască, a unor bestii care distruseseră, nu doar trupurile, ci şi sufletele unor nevinovaţi, fără apărare (ca femeile şi copiii) – prin minciună, prin violenţă, prin şantaj. Adevărat: sclavajul nu a dispărut niciodată, însă după căderea Zidului Berlinului, mai cu seamă după războaiele iscate de sârbi în Balcani, printre ruine şi cadavre, creaturi rău-făcătoare, pentru care nu există decât un Dumnezeu: banul, au reactivat sclavajul, combinându-l cu prostituţia cea de totdeauna aducătoare de câştig. Pot eu să fiu – şi sunt (în principiu) – împotriva condamnărilor la moarte, însă ca om, slab, ca intelectual (şovăielnic), declar cu mâna pe Biblie că sunt pentru

condamnarea la moarte şi executarea ucigaşilor de copii şi a traficanţilor de carne de femeie.

Bine, o derogare: să nu fie daţi morţii de călăi de meserie, ci lăsaţi cinci minute pe mâna părinţilor copiilor martirizaţi şi doar un minut pe a femeilor supravieţuitoare robiei contemporane. Să aleagă!

De acord: nu sunt pentru o justiţie expeditivă, sumară (unde am ajunge? – o întrebare şi ea, acolo), dar… Dar nu eu am ales meseria, ocupaţia – de ce nu: vocaţia – de vânător de criminali în serie. Şi dacă am practicat şi această ocupaţie devenită meserie, să se ştie că, chiar de nu dau vina pe altul, nici eu nu sunt vinovat.

Vreau să spun: nu sunt întru totul, vinovat.

Mai există o consolare (dacă poate exista aşa ceva): ele, toate, la capătul destinului lor şi a misiei lor pedepsitoare aşteptau să fie ajutate, nu neapărat să se oprească din justiţia lor sângeroasă – dar cât de grăitoare, atunci când toate îşi jugăneau călăii şi le vârau în gură bărbăţiile – ci asistate. Ca de un popă venit să le dea izbăvirea.

Îmi vine greu să vorbesc în scris despre întâmplările cu fetele. Nu cunosc amănunte decât din dosarele trimise mie, Dumnezeu ştie de ce, doar pentru mine afacerea era încheiată – şi fusese începută fără dosar… Probabil firea tortuoasă a Catherinei făcuse asta: dosarele nu constituiau un ghid pentru acţiunile viitoare, ci recompensă pentru „contribuţiea” mea – în absenţa plicului remunerator.

S-ar putea ca această inversare de termeni, de cronologii, de stări să-mi fi fost benefică: producând încă o zăpăceală (Vaca de Catherine! îmi trimite dosarul Cutăreia, după ce o găsisem – şi încă demult! – pe acea Cutare, în loc să mi-l fi trimis înainte, ca să ştiu cu cine voi avea de a face, şi cum are să reacţioneze, la apropiere), o neutraliza pe cea dinainte şi astfel repunea lucrurile pe picioare. Asta o spun acum, după ce m-am decis să mă dezangajez şi chiar am făcut un pas înapoi.

Atunci însă, în focul acţiunii.

Da’ de unde! Nu era niciun foc, nicio acţiune. Valérie

îmi fixa întâlnire cât mai aproape de casă, intram în maşină, ea îmi citea de pe nişte fişe „comanda” formulată de Catherine. De regulă, după această introducere, mă lua Catherine la telefon. Repeta informaţiile care, în regim normal ar fi ocupat cam trei sferturi de pagină standard. Ascultam, nu întrerupeam, nu ceream amănunte. Desigur, auzeam ce spunea şi una şi alta, însă mai degrabă auzeam ce spuneam eu în sinea mea, ca un sclav care nu are obişnuinţa să comenteze, necum să contesteze poruncile stăpânului. Mă certam, mă acuzam: ceea ce fac eu – indiferent dacă sunt sau nu şantajat de Catherine, în virtutea prieteniei noastre militante de acum şaisprezece ani – este o imensă măgărie; ba chiar porcărie.

Adăugam că eu însumi sunt un mare dobitoc – bătrân. Şi nici măcar libidinos.

Măcar de m-aş culca cu Catherine, ca apoi să pretind că doar pentru asta; măcar de m-ar atrage – cât un bob de muştar – Valérie. Dar nu: Catherine, după ce îmi devenise la un moment dat odioasă, mi se şterse, acum mi se arăta cu totul necunoscută, chiar inexistentă – de când exista la telefon şi numai la telefon. Chiar de nu mă voi fi gândit la ea chiar în fiecare zi, în cei şaisprezece ani de absenţă, era prezentă, cum devin prezente aducerile-aminte în sensul propriu al cuvântului: aducere aici, în acum, a ceva tare plăcut, parfumat, cald, petrecut atunci, cândva. Acum, nu.

Acum îmi parvenea, prin telefon; răsuflu greu, de cavou.

Ar fi trebuit să mă excite misterul, taina: ce este, în fapt, Catherine? La care direcţie (a Ministerului de Interne) lucrează? Ce ştiau despre mine superiorii ei, în afară de informaţiile privindu-l pe refugiatul politic cutare, cel-care-primise-o-bombă-într-o-carte, cel-care-trebuia-otrăvit-printr-un-stilou? Destul de curând nu m-am mai ostenit să mă întreb: cum de Catherine, cea împotrivnică feroce a „colaborării cu poliţia”, devenise o colaboratoare a aceleiaşi poliţii – dacă nu o poliţaică ea însăşi? încet, definitiv o îndepărtasem pe Catherine de la faţa mea, o

exclusesem din preocupările mele gândite. Nu mă mai osteneam să încerc să deduc ce funcţie va fi având – dacă va fi având vreuna ea însăşi, ori dacă este soţia unui prefect (director, ministru?). Probabil, sigur: chiar dacă mi s-ar fi spus, nu aş fi înregistrat.

Nu mai era loc de ea. Eram ocupat, plin de doar ele.

y

În 19: 42 ani de la bătaia din Zarcă;

23 ani de la ultima „întrevederea" cu Pleşiţă, prietenul meu, cel care numai bine mi-a vrut, numai bine mi-a făcut. Această dihanie securistă care în loc să privească lumea de după gratii pentru multele şi grelele lui păcate, nu se mai opreşte din dat interviuri. Porcul de câine: pretindea la un moment dat că el, şeful Securităţii româneşti, „ne trimisese în misiune, în Occident", pe Virgil Tănase şi pe mine!; după o vreme a vorbit iarăşi de noi, dar nu a mai spus că ne însărcinase cu misiuni (uitase, bietul, cu atâtea pe cap); doar că era prieten la toartă cu noi, dovada: ne condusese (el pe noi! pe amândoi!) la aeroport, cu maşina lui!

În 20: 23 ani de la plecarea din România;

În 21: 42 ani de la liberarea din Gherla;

În 23: 44 ani de la arestarea din 1956.

Asta, aşa, ca să nu uit de unde vin.

Pe măsură ce înaintez în naraţionare constat că am tot mai puţine lucruri de spus despre Catherine. Bănuiesc de ce anume: o pedepsesc pentru comportamentul ei faţă de mine. Deşi n-ar fi rău dacă mi-aş tempera ostilitatea (să zic: neplăcerea de a avea a face cu ea): fără ea nu aş fi…

Aici am vrut să mă aduc: ce anume am făcut eu – modestia-mi legendară ar face în acest context o excelentă prezenţă – ca să diminueze până la nesemnificativ „contribuţia"-mi. La ce?

La asta, să-i zic perifrastic: oprirea lanţului (seriei) de ucideri într-un loc şi într-un spaţiu circumscrise, reprezentate grafic ca urmele de alice rezultate de tragerea unui cartuş cu o armă de vânătoare; grupate, cum ar fi spus instructorul meu de tir, dacă aş fi avut aşa ceva;

în stilul istoriei literaturii irealist-socialiste consacrat de Moraru, Vitner, Crohmălniceanu ar fi sunat: „dacă îl aveam şi pe acela”.

De acord, asta era şi dorinţa-cerinţa telefonică: telefonătoarea cerea, sugera, ruga, să detectez (să indic, zicea ea, desigur, în franţuzeşte, numai că în româneşte cuvântul mi-e nesuferit pe cele două laturi ale sale) locul în care se află autorul (seriei). Pentru a fi, cum zic ei: neutralizat. Ceea ce era (a fost, este în continuare), din partea mea, o faptă socialmente bună, ca tot cetăţeanul – ce importanţă că nu am cetăţenia ţării în care se petrec asemenea fapte: neavând o ţară, am lumea întreagă – bine, mă mulţumesc cu Europa, cea geografică, fără turci şi fără israelieni – aşadar am stopat; am oprit braţul criminal; am tăiat-rupt-întrerupt lanţul în care fiecare verigă era o crimă-odioasă, cum spun cei care vor fi ştiind că există crime ne-odioase, ba chiar, ca pentru mediciniştii din primii cinci ani de studii, cancer-superb (am pus la singular, necunoscând pluralul cancerului – să fie el, minunatulcancer defectiv de număr? ca apa?). Cinste mie, cetăţean conştient!

Mie însă îmi era mai aproape răzbunarea omului decât justiţia oamenilor. Îmi ziceam, ca oricare altul: desigur, suprimarea vieţii unui om este o crimă, însă o crimă oribilă poate fi şi neuciderea cuiva, dar umilirea lui, (de) căderea lui, distrugerea lui, definitivă, prin foame, prin tortură, prin şantaj, prin silirea de a face fapte murdare. În categoria criminalilor de acest gen intră – sunt marcat pe veci: securiştii şi gardienii care au comis faptele şi „medicii” care au consimţit la ele, prin semnătură acoperitoare; dintre crimele „civile” (încă o dată: care nu au dus la moartea victimei, ci la… supravieţuirea ei, în dezonoare, în dezorientare, în disperare): cele împotriva fiinţelor fără apărare: copii şi femei – prin viol sau/şi prin sclavaj. Acestea nu se pot prescrie şi nu au dreptul să beneficieze de circumstanţe atenuante.

Telefonistatoarea mă pusese în situaţia de a alege: un criminal în serie trebuie oprit prin indicaţiune-localizare

(urmată de neutralizarea lui)! Da sau ba? Desigur: da.

Însă un criminal-în-serie poate fi el/ea o fostă victimă a călăului căzut victimă a sa – da sau ba?

Ea, discreta, ruşinoasamiemispui telefonătoare bască, fostă ultragoşistă, răsturnată-n umanistă, profund necolaborarea cu poliţia, oricare-ar fi, devenită, cine ştiu cum şi când poliţoistă – altfel spusa Catherine – se opreşte la buza gropii pe fundul căreia s-a încovrigat chircit un asasin-în-serie, în jurul ei zăcând asasinaţii-în-serie; şi zice: Iată crima, iată criminalul!

Mai departe fosta Bască îmi comunică mie că nu mai este treaba noastră, ci a justiţiei (şi potrivit logicii cartezianeşti îmi trimite dosarul! – ca să aflu ceea ce demult făcusem!). Mai-în-urmă – dar pe ea n-o interesează mai în urmă, acel timp şi acele fapte (mai ales că fuseseră comise în afara teritoriului francez) nici nu există.

Pentru mine: există. Nu doar pentru că am memorie – şi geografică. Ci pentru că aşa simt şi ştiu că simt drept. Aşa cum dreptsimt toate victimele, de oriunde, de orice fel. Şi dacă admit că există legi – în ţările civilizate şi mai ales europene (America, Australia, Noua Zeelandă sunt prelungiri ale Europei), dacă sunt întru totul de acord ca legile de pe hârtie să fie aplicate în realitate, nu accept nici eu: caracterul punitiv al legilor nu acopere (fiindcă nu pedepseşte, integral) anume crime, după cum merită.

Să le ierarhizez: cronologic şi ca semnificaţie.

Desigur, este oribil ca unui bărbat să i se taie coaiele şi să i se înfunde în gură, până la sufocare – şi la expiare. Dar oare de ce i s-a făcut lui una ca asta? Nu cumva el a fost, în timp, primul – şi mult mai, infinit mai abject agresor când a violat în grup, când a luat în robie femei, când le-a drogat şi le-a preparat – ca la Piteşti, mai ales prin bătaie-bătaie-bătaie – când le-a ars degetele ca să şteargă amprentele (şi ce sunt amprentele, pe lângă semnele unicităţii judiciare: nu ale unicităţii omului?), le-a şantajat cu familia (care va suferi cumplit dacă ea va fugi ori nu-şi va mai îndeplini „contractul” alt încheietor de contract!), le-a scos el însuşi pe trotuar şi le-a fixat normă

de pase – şi de bani – sau le-a vândut, cum vinzi o oaie ori o bluză ori o butelie de coniac.

De un exemplu: oare de ce le va fi făcut una-ca-asta Mary I, bieţilor bărbaţi, sărmanelor victime ale sălbăticiei irlandezei? Au nu cumva pentru că actualele victime, nefericitele, pângărite (!), pângăriseră înainte copii, violându-i, fotografiindu-i, filmându-i – şi, în cele din urmă, nemaifiindu-le de folos, omorându-i şi filmând omorul, pentru a vinde pe bani grei şi mulţi asemenea filme care nu se găsesc chiar pe toate drumurile?;

Tot de exemplu: oare de ce irlandeza Mary III umpluse gurile cu ceea ce tăiase dintre picioarele a cinci purtători de părechi? Dar atât de cumplit de simplu: fiindcă aceia îi răpiseră unica fiică, avută târziu, după patruzeci de ani, o sechestraseră într-o pivniţă, o dragaseră şi o obligaseră, la cei nouă ani ai ei să suporte, înlănţuită, clienţi pe sprânceană, dintre notabilităţile oraşului.

În această întrebare eu eram răspunsul (la îndemână). În această întâmplare eu eram trecătorul întâmplător. Care – întâmplător – pusese capăt aşteptării. Lor, care îşi îndepliniseră misiunea.

Le auzisem aşteptând, le mirosisem aşteptarea.

A venit momentul să răspund la întrebarea: dacă nu-mi plăcea compania, dacă detestam meseria, dacă uram justiţia neistoristă – de ce am rămas locului – pe poziţie? De ce am executat în continuare comenzile telefonice?

Răspunsul meu este al laşului (care nu are normalitatea curajului de a se opri dintr-o măgărie odată începută), al setosului de putere care nu renunţă la scaunul lui doar pentru că ar fi intrat în contradicţie cu oarecari principii:

«Singurul meu gând: să încerc să fac binele. Nu le puteam abandona pe nefericitele acelea nici trăda o cauză atât de…»

Dacă m-aş lua în serios şi mi-aş răspunde, aş zice:

Nicio clipă nu m-am gândit că, făcând ce fac, fac binele;

Nu putea fi vorba de abandon din partea mea a nefericitelor, cum le-am zis – am mai zis: treceam pe acolo şi. – restul a fost cum a fost;

N-am trădat vreo cauză, pentru că nu am îmbrăţişat – în vederea acelei acţiuni – vreo cauză. Tot ce am exprimat au fost părerile oarecari ale omului de rând – faţă cu mari-teme: justiţie, suferinţă, moarte.

Dacă buna şi dulcea mea prietenă şi camaradă de baricade (!) Catherine, în noua sa ipostază s-a arătat rece, nesimţitoare şi, precum însăşi justiţia (non sau anti-istoristă: cercetează şi judecă pentru ultima, în timp, faptă a unuia, nu coboară/urcă spre izvoare, să constate că termenii victimă-călău s-au inversat), m-a indignat la început, m-a contrariat mai apoi şi a sfârşit prin a mă lăsa indiferent. Mă simţeam atât de detaşat de ea, încât, dacă s-ar fi înfăţişat în carne şi oase şi mi-ar fi propus să facem o plimbare pe jos prin cartier, doar că nu i-aş fi zis să plimbe ursul şi hai sictir! – desigur, nu m-aş fi ostenit să găsesc echivalente franţuzeşti, ar fi dedus ea semnificaţia din ton.

Constat, acum, când povestesc pe hârtie că acest ocol al vieţii mele nu a fost inutil. Nu aş spune nici: îmbogăţitor, însă vorba înţelepciunii de veacuri dacoromane: Dacă azi nu am pierdut mare lucru, înseamnă că sunt în mare câştig!

Trebuie să fi fost uşor îndrăgostit de Catherine pentru a explica sila de ea, de acum. Mă voi fi lipit de ea, cât am tot militat. Că n-am băgat de seamă (cu atât mai puţin ea) nu are importanţă, o oarecare atracţie mă va fi lucrat, ceva magnetism o va fi pus în stare de funcţionare. Nici măcar acum, când o detest din toată inima, nu îmi îngădui să spun că atunci, dacă m-am simţit atras de ea, atunci a fost din compasiune (biata de ea, arăta ca dracu', nu atât prin rochiile de căpătat şi tenişii de anţărţ, dar ochii; ochii). Aşa cum te legi de un animal beteag ori doar neputincios – ceea ce mă face să cred că mila (în româneşte, din slavă) nu creştinii au inventat-o – şi nu doar pentru că lăcuitorii fostei Dacii erau creştini de trei veacuri atunci când au năvălit slavii (şi au mai trecut alte

trei până să se creştineze), coborând din mlaştinile lor din actuala Bielorusie, cele înecate în ceţuri; şi nu doar pentru om.

Asta va fi fost – atunci. Deşi… Erau – vorba înţeleptului: cauze, cauze – dar să-i vezi efectele. Cel mai tulburător fiind tocmai dispariţia din priviri a tulburelii veştede obişnuite – la unele persoane se întâmplă invers, la Catherine inversul inversului. Ca şi cum. – uite, ziceam că ea era o lampă: băgată în priză, se aprindea. Ca şi cum ziceam că îi introduceam o baterie în locul celei uzate: jucăria-păpuşă prindea viaţă. Ca şi cum.

Dar bineînţeles că mă lucrează gelozia – la primul ei nivel, cum se exprimă recenţii bursieri la Paris chiar şi atunci când dau bună-ziua, că aşa ajungem noi Europa din urmă (ba o şi întrecem!): reţinând şi copiind numai cele-rele, cele-greşite, cele-urâte – să privim doar la televiziune. Că nu am niciun motiv – şi niciun drept – să fiu gelos? Ei şi? Pot fi şi fără motiv; şi fără a căpăta bilet de voie de la bruscă (nă) de.

Mama ei de-de de! Ah, dac-aş fi mai tânăr; ah, dacă n-aş lua, de un deceniu încheiat, medicamente inhibitoare, antitensionatoare. După doi-trei-patru ani de cvasi-moarte-clinică, tensia şi-a revenit, dar a apărut spaima de pană de curent într-o împrejurarea atât de crucială (ca să evit: tensională). Dacă aş lua-o cu binişorul, dacă răspunderea ar cădea în sarcina cleilalte – ca şi iniţiativa – mai ştii, poate că ar merge. Dar nu merge. Nu mai poate merge. Chiar de nu ar constitui o catastrofă un oarecare rataj (se întâmplă şi la case tinere), teama de ridicol mă ţine locului. Şi la inactivitate voită, nu silită.

Când s-a împlinit timpul să nu mai pot – după Mary III – m-am hotărât să mă dezangajez.

Bine, dar cum? Cu ce motiv, sub ce pretext? Adevărat, Catherine nu s-a sinchisit de motive când m-a ca să spun aşa, angajat, nu a folosit nici pretexte, ştia că sunt berbece de felul meu – mai ales când drept dinaintea nasului meu merge o oaie.

Fiindcă am ajuns aici: dacă altcineva, o altă

persoană, de alt sex decât ea mi-ar fi cerut acelaşi lucru – aş fi acceptat? Fie şi înceledin-urmă?

Hotărât, nu.

Asta să semnifice că nu a existat la mine nicio motivaţiune morală, de adevăr, de justiţie? Că numai olmul Catherinei m-a trezit, m-a pompat şi m-a pus la treabă? Că şi aici să fie căutată găina?

Dar-însă-totuşi – aş îngăima eu a apărare ruşinată – în primul rând cu Catherine nu m-am avut bine cu adevărat, deci n-a apucat să-mi intre statornic în pielea nărilor; în al doilea: primul semnal dinspre Catherine (după o întrerupere de şaisprezece ani) a venit în ureche – şi încă traficat de telefon – nu prin odoare; în al treilea – l-am mai pomenit: tratamentul împotriva hipertensiunii arteriale mi-a diminuat tensiunea cea necesară îndeplinirii datoriei masculeşti.

Dacă tot m-am angajat pe calea dezvinovăţirii:

Oricine (în fine, oricine din mine) ar putea spune că nu este necesar să faci dragoste cu o femeie de o sută de ori, pentru ca ea să-ţi intre. Ba uneori nici nu ai atins poala rochiei unei femei, ci doar ai trecut pe lângă ea, ai traversat coma ei de odoare – abia după aceea îţi dai seama că ţi-a rămas (şi rămâne pe veci, dacă eşti poet).

Apoi: nu este necesarmente necesar (acesta a fost un pleonasm întăritor – cam ca ceaiul de cozi de cireşe amare) ca vocea unei femei să fie însoţită de odoarea gurii sale (Sulamita, Sulamita), pentru ca receptorul să o perceapă ca pe ceea ce şi este: mesaj erotic. Dacă distanţa şi anume obstacole împiedică circulaţia moleculelor expediate de expeditor (idem), nimic nu-l împiedică pe destinatar să confecţioneze el, la el, pentru uzul său personal garnitura, glazura, cireaşa din moţul mesajului. Desigur, o scrisoare-hârtie poartă, pe/în hârtie, ca o albină polenul mesajistei: adierea veşmintelor ei, a pielii ei (a buzelor, când depune o sărutare înainte de a o introduce în plic), a răsuflării, a parfumului folosit de ea. Dar o telegramă? Dar un mesaj electronic? Acestea nu păstrează din expeditor nimic mirosibil, adulmecabil, totuşi, la destinatar ajung şi aceste

suplimente care sunt, în fapt, elemente constitutive, chiar dacă nu de primă importanţă. Ar fi acompaniamentul de orchestră.

Apoi – după-apoi: este absolut necesară tensiunea omească pentru îndeplinirea faţă către faţă a faptului. Fără acea tensiune n-ar exista nici omenire – cugetare cumplit de adâncă – însă nu şi neadevărată.

Numai că există şi o altfel de tensiune, localizată la mine cu 90 centimetri mai sus de cea de jos. Aşa cum nu ne dăm seama de existenţa aerului decât atunci când ne strânge cineva de gât, cu intenţia de a ne sufoca, de a-ne-lua-aerul, tot aşa omul – aici în sensul de bărbat – nu realizează că îi bate tâmpla decât atunci când nu-i mai bate bărbăţia. Vai, cu o singură tâmplă nu se fac copilaşi (mai trebuie şi puţină-sare-cât-cuprinde), chiar dacă legendele grecoaice pretind că da. Vor fi stând lucrurile cu tâmpla generatoare de fiinţe vii care se hrănesc cu lapte şi zic: mamă! cam tot aşa cum stau cu coapsa biblică, şi ea o altă realitate, însă tot din zonă.

Acestea fiind spuse, mă întorc la mine şi zic şi eu (ca românul necăjit: Oi fi eu ultimul dintre europeni – dar la noi sunt codri verzi de brad şi câmpuri de mătase!): Nu voi fi având eu tensiunea jos, dar mi-o am sus – ori susul e mai sus decât josul, cu alte cuvinte: mai superior decât inferiorul!

Deci: după Mary III mi-am zis că e timpul să mă retrag. În principiu mi-ar fi fost uşor: nu încheiasem vreun contract, nici măcar verbal, chiar de ar fi avut un magnetofon să-mi înregistreze cuvintele nu ar fi avut ce înregistra, mormăielile mele la telefon erau doar ţăruşi marcând pauzele de respiraţie ale Catherinei.

Dar laşitatea cu care acceptasem propunerea ei s-a vădit în continuare, când am vrut să mă opresc. Nu aveam de gând să-i ţin un discurs, nici măcar să-i spun două vorbe – dar vorbe – la telefon, ci am recurs la un artificiu, la o curată măgărie: ca să evit dezangajarea mea declarată, am să provoc licenţierea prin gura ei. Cum? Nu este necesar să-ţi baţi capul când ai de gând să faci o

porcărie: ceri bani! Şi din urmă! Catherine nu putea pretinde că, atunci când mi se oferise plicul, eu aş fi refuzat limpede; doar schimbasem vorba, lăsând-o pe ea şi pe ai ei să înţeleagă ce-i ducea capul.

Aşa a fost: Valérie îmi telefonează că mă aşteaptă, ca de obicei, alături, pe o stradă nefrecventată, lângă staţia de metro Couronne, unde avuseseră statul-major mafioţii evreo-ruşi, „volintirii" din Kosovo, cei pe care îi jugănise Groznaia. Am luat portabilul dat de Catherine, am coborât, am intrat în maşină, am pus telefonul în bac. Valérie nu a observat ce făcusem şi, ca de obicei, mi-a întins un dosar (ca de obicei, al cazului demult rezolvat) apoi, fără pauză a trecut la următorul – drept care mi-a dat-o la telefon pe Catherine.

Ca de neobicei, am vorbit primul. I-am comunicat: a venit momentul să fiu plătit – şi, nedându-i timp să spună ceva, am adăugat: Cu totul face unsprezece milioane de franci noi.

N-am aşteptat răspuns (voi fi ştiut eu ce voi fi ştiut: şi dacă ea răspundea că e de acord – cu unsprezece milioane! – măgăriţa! Ce m-aş fi făcut? M-aş fi întors?). Am restituit telefonul, am făcut cu mâna un semn înspre Valérie (care zâmbea, amuzată de bancul meu cel bun), am ieşit din maşină şi am pornit pe sensul interzis al străzii. La colţ m-am oprit, am privit îndărăt. Maşina era tot acolo. Şi a rămas nemişcată încă şapte minute, pe ceas.

Ce bucuros eram de festa jucată! mai rămânea de verificat un singur amănunt-important: adevărat, iniţial Catherine îmi telefonase la numărul obişnuit, cel aflat în anuar, pe minitel, pe internet. Însă atunci când îmi încredinţase portabilul, programase un singur număr de apel – altul – după cum eu puteam chema un singur număr al ei.

Întrebare – care îmi provoca chicoteli de şcoler farsor: în cât timp îşi va aduce aminte Catherine numărul obişnuit al telefonului nostru, obişnuit – dat fiind că telefonul-roşu nu mai funcţiona: îl lăsasem în maşina siamezei?

În treacăt: abia în ziua următoare mi-a telefonat Catherine. Se simţea: era istovită de nemulţumire, de mânie. Nu am lăsat să spună decât două propoziţiuni, le-am ignorat şi i-am amintit: vreau să fiu plătit – unsprezece milioane de franci; neimpozabili.

Sinon? a strecurat ea şi a repetat: Sinon?

Nici de astă dată nu i-am răspuns la întrebare. Am adăugat că aştept un telefon de la ea să mă anunţe de virarea celor unsprezece milioane în contul nostru – să i-l comunic, ori îl află singură? – şi am închis, precipitat.

Am apucat să aud: Catherine emisese un mormăit de parcă ar fi fost eu.

Adineauri a făcut o tentativă de reapropiere. Vorbesc de Catherine. Mi-a telefonat ea cu gura ei, ca în prima zi.

Că ea dorşe – chiar şi a spus: dorşe să mă vadă. i dorşe să-mi vorbească. i dorşe să ne fie ca altă dată.

Nu am întrerupt-o, nu am aprobat-o, nici contrazis-o. S-a întrerupt singură. M-a întrebat dacă o aud.

Îmi stătea iar pe limbă să-i spun că, de auzit o aud, însă a§ vrea să o şi văd. i iar m-am gândit că va fi având motive puternice să nu se lase văzută. Mai ales că este femeie. Când am deschis gura, am spus otova:

Că ultima oară ne-am văzut în 1984;

Că acum două-trei-patru-cinci luni, când mi-a telefonat ea, am sperat că ne vom revedea;

Că aceste trei-cinci luni în care ea mi-a transmis prin telefon comenzi nu au avut cum să umple golul şi nu au reparat nimica;

Că şept cele unsprezece milioane. De franci noi.

I că…

Dacă la condiţiile prime nu a reacţionat cu violenţă, a făcut-o la propunerea:

De acord, fac ce-mi zice ea – cu două condiţii – prima: să pornesc şi în căutarea lor, a bărbaţilor, ei fiind cauza efectelor.

Nu m-a lăsat să ajung la a doua condiţie (de parcă ar fi ştiut-o, măgăriţa!), m-a întrerupt.

De astă dată nu a mai mormăit – ca mine; a oftat – ca

cine?

I a răspuns cu glas descărnat, de parcă nu mai era al ei:

Că nu trebuie să uit că execut ce-mi ordonă ea, nu fac ce-mi trece mie prin cap; că misia mea este să găsesc autorii crimelor în serie (ş a spus, a repetat: la masculin, plural), nu pe nişte vulgari proxeneţi, fie ei şi foarte periculş mafioţi albanezi – de mafia se ocupă alt serviciu; că suntem în Franţa, iar în Franţa primează interesele Franţei, nu altele (sunt convins că a vrut să spună: nu primează interesele ne-francezilor).

Am lăsat-o să-şi termine discursul, am spus:

Nu ţi-am cerut voie, ci te-am anunţat – nuanţă.

Catherine s-a speriat. Întâi a ţipat la mine să nu cumva să fac una ca asta; apoi a început să-mi explice (îi vedeam, prin telefon, degetele pe care număra) de ce nu este bine să fac ce ameninţam că fac – sfârşind prin a mă ruga…

Bine, renunţ – cu o condiţie: să ne vedem.

A închis telefonul. O vreme am crezut că din nebăgare de seamă şi că are să re-cheme în curând. Nu a mai chemat.

De acea dată nu am încercat vreun regret că rup relaţiile cu o femeie – în fine: cu o persoană de sex contrar. În continuarea copilăririi (să fie primele semne de Alzheimer?), mi-am frecat mental palmele de satisfacţie: de-acum mă pot întoarce la cartea mea. Cu atât mai vârtos cu cât a doua condiţie nu avea să fie realizată; nici măcar respinsă – fiindcă nu fusese enunţată.

Nimic nu este mai important decât o carte – a mea. Târziu, foarte târziu ajung la această concluzie (şi doar aveam de la cine învăţa.). Mai bine mai târziu decât mâiniciodată.

Pe undeva, pe departe nu sunt mândru de maniera în care am întrerupt relaţiile cu Catherine. Dar găsesc a nu fi chiar foarte rău: memoria mea (afectivă) păstrează o Catherine simpatică, bună, caldă, generoasă, disponibilă – să rămân cu ceea ce aveam în 1984, când, din pricina lui

Orwell multe s-au petrecut pe această lume. Intruziunea ei, doar-telefonică a fost o eroare; o paranteză; o greşeală, la tablă, care cere să fie grabnic ştearsă cu buretele.

Iată de ce nu-mi plac revenirile, reîntoarcerile, reluările: sunt stricătoare.

Dacă regret ceva: că nu am încercat (măcar atâta) să fac ceea ce o anunţasem pe Catherine: în pauzele de căutare a femeilor, să pun laba pe câte „un vulgar proxenet", cum îi alinta ea pe aceşti criminali. Ca să fac, ce cu ei? Să-i jugănesc, eu? Ar fi scăpat prea ieftin.

Ar fi trebuit să fie.

Asta-i: nu găseam pedeapsă mai pedepsitoare, tortură mai torturantă decât ce la făceau victimele lor când puneau mâna pe ei – şi, în zece minute totul se termina. Şi scăpau, bestiile!

Eu i-aş fi… Nu găseam ce le-aş fi făcut, ca să afle – dar să nu moară curând după aceea! – ce anume făcuseră ei fetelor, femeilor.

Dar dacă ei nici nu realizau că făcuseră ceva rău?

Dar dacă unele dintre victimele lor gândeau ca fleaţa de basarabeancă de-a mea, de pe la Orhei (cea intrată, la Chişinău, pe mâna unui oarecare Colea care o amăgise, promiţându-i că are să ajungă în Franţa, „servitoare la bancheri", o vânduse unui rus care o dusese la Bucureşti, acolo venise un sârb care o cumpărase, acela o dusese în Albania şi o vânduse, aceia o „preparaseră" şi o trecuseră marea în Italia – însă abia acolo ea fugise şi se refugiase „la catolici") şi care, întrebată ce are de gând să facă de acum încolo răspunsese:

„Să lucrez la bucătărie, aici, la Centrul Catolic".

Acesta fiind idealul ei, draga de ea.

Dar orizontul se închide definitiv când mă întreb (şi îmi răspund):

Ce e de făcut cu femeile scoase, smulse din ghearele mafiei proxenete? Dar va fi una singură care să se întoarcă „acasă"? Să facă, ce – acasă? Erau, până adineauri sclave, fuseseră minţite, umilite, torturate, drogate – dar. În sclavia lor ele se atinseseră de banul cruvăsăriei. Iar

banul, cel care plăteşte curul, chiar dacă pentru a-l obţine ai asudat, ai sângerat, ai lăcrimat, tot ochiul-dracului: odată ce l-ai atins, nu te mai poţi lipsi de el. Ca de drog.

Şi ce potrivit se zice (şi ce păcat că se zice!) în româneşte, despre femeile care se dau pe bani: femei pierdute.

Odată ce au fost smulse din pământ, acestea nu mai pot fi re-sădite. Nu se mai prind.

„Femei pierdute" – în sensul că nimeni, nimic din trecutul lor nu le mai găseşte – începând cu ele însele.

Nu mai poate fi vorba de o deşertăciune a deşertăciunilor, ci de o vulgară şi teribilă inutilitate de acţiune.

Dar dacă ai fi ştiut dinainte: ai fi renunţat la ea.

Nu. Pentru că, la urma urmei, nu pentru alţii faci ce faci.

Mă oblojesc cu muzică. De multă vreme nu am mai frecventat-o. Şi când mă gândesc că a fost o vreme când credeam că am să devin muzician profesionist... Dar n-a fost să fie.

Mă consolez, mă mângâi cu muzică. Are o mare, o nesfârşită capacitate de oblojire, de amorţire.

Când încă din 1966, am scris prima variantă din Ostinato (se chema Cealaltă Penelopa, cealaltă Ithacă), am înţeles: dacă voi mai face vreodată muzică, atunci am să scriu literatură – arătând spre muzică.

Mă oblojesc cu muzică. Îmi face bine pe la suflet. Mă spală de oboseli, de murdării, de gânduri rele.

În Sabina şi în Roman intim scriam despre efectul amorţitor, anesteziant al muzicii. Acum, la cei şaizeci şi cinci de ani (bine împliniţi) muzica nu mai poate să-mi facă decât bine. În urmă cu douăzeci, treizeci de ani nu mi-ar fi făcut (bine). Ba îndrăznesc să spun: ne-bine. Deci, regretul de a nu fi făcut Conservatorul, de a nu fi devenit compozitor a avut timpul să se prefacă în consolare, apoi în satisfacţie: a fost mai bine că nu m-am împlântat, înecat, împotmolit în muzică.

Vorbesc de mine şi numai de mine. Despre regretele

mele, despre satisfacţiile mele.

Ştiu de ce am rupt-o definitiv cu Catherine. Nu pentru că ea s-ar fi temut că, după atâţia ani, am s-o găsesc grozav de îmbătrânită. Ci pentru că ea s-a temut că mă găseşte pe mine cumplit de îmbătrânit.

Îţi place explicaţia? Alta n-am.

TREI

DECEMBR IE

31 decembrie 2000

Am încheiat cartea astfel:

Am cedat insistenţelor ei. S-a jurat: acesta – şi gata. De altfel, îmi va fi foarte uşor, m-a asigurat ea. Chiar dacă, de astă dată, va trebui să merg eu „pe teren", eu să fiu primul care ajunge la ea.

Ca să mă ajuţi, a adăugat Catherine.

Am spus că vreau să mă gândesc înainte de a accepta.

A zis că nu mai este timp. Să pornesc – Valérie se află în stradă, lângă poarta imobilului nostru, nu am decât să cobor, să urc în maşină…

A mai adăugat că Valérie ştie unde să mă ducă.

De astă dată a întrerupt ea convorbirea telefonică. Iar eu nu o puteam contacta, restituisem telefonul portabil cu postul ei, preprogramat. De altfel, ce să-i fi spus? Că nu mai pot, că nu mai vreau?

M-am reaşezat la ordinator.

Am încercat să scriu mai departe cartea întreruptă; cartea mea şi numai a mea şi la care mă întorsesem cu lacrimi de bucurie.

Aveam textul în faţă, pe ecran. Dar dincolo de el – sau dincoace? – o imagine. Ca în oglindă. De obicei se reflectă becul aprins al lămpii din spate – mă ridic, sting lampa, mă reapuc de lucru. Acum însă nu era o lumină. Din contra: o pată întunecată.

Mi-am dat seama, resemnat, că iar am „vederi".

Şi de astă dată mirosea a femeie, vedeam-miroseam femeia aşteptând.

Atât că, de data asta femeia care mă aştepta ca pe

Mesia era Catherine.

Paris, 31 decembrie 2000